Raftul întâi

Julian Barnes

METROLAND

Humanitas

Christopher şi Toni sunt doi adolescenţi care au scăpat de acnee, dar nu şi de teribilism. Scopul lor e să mişte statuile de pe soclu, să provoace şocuri cunoscuţilor şi să-i epateze pe străini. Maimuţărirea înţelepţilor de conjunctură, gestul sfidător, replica ardeiată, totul face parte dintr-un instrumentar pe care amicii nu-l uită niciodată acasă. Spiritul lor ironic se ascute şi mai mult după o şedere pariziană densă, în turbulentul an 1968, când studenţii ridică baricade şi Cohn-Bendit scoate flăcări pe nas şi cuvinte roşii pe gură. Întorşi în pâcla vechii Anglii, rebelii nu dau semne că ar vrea să ajungă respectabili. Dimpotrivă. Discursul lor e şi mai caustic, iar cunoscuţii şi mai urzicaţi. Metroland, cartierul îmbolnăvit de virusul navetismului etilic, devine spaţiul în care Christopher şi Toni se joacă de-a oamenii mari şi de-a criticii universali, sfidând cu o inconştienţă plenară părerile celor din jur.

În aceeaşi serie:

Banana Yoshimoto ***Kitchen***
José Mauro de Vasconcelos ***Lăstarul meu de portocal***
John Irving ***A patra mână***
Luigi Pirandello ***Unul, nici unul şi o sută de mii***

ISBN 973-50-0783-5

JULIAN BARNES (n. 1946, Leicester, Anglia), prozator, eseist şi critic literar englez. Şi-a făcut studiile la City of London School şi Magdalen College, Oxford (limbi moderne). După absolvire, a lucrat ca lexicograf pentru un supliment al *Oxford English Dictionary,* critic şi editor de literatură la *The New Statesmen* şi *The New Review,* apoi critic de televiziune pentru *The Observer.* Locuieşte în prezent la Londra

şi s-a dedicat complet scrisului.
Julian Barnes a scris nouă romane, două cărţi de povestiri şi două colecţii de eseuri, câştigându-şi o reputaţie considerabilă ca scriitor preocupat de istorie, realitate, dragoste şi adevăr. A primit numeroase premii şi distincţii, printre care: Somerset Maugham Award (*Metroland*, 1981), două nominalizări la Booker Prize *(Flaubert's Parrot,* 1984 şi *England, England,* 1998), E.M. Forster Award (acordat de American Academy and Institute of Arts and Letters, 1986), Gutenberg Prize (1987), Prix Femina *(Talking Over,* 1992). Barnes a fost făcut chevalier de l'Ordre des Arts et des Lettres (1988) şi officier de l'Ordre des Arts et des Lettres (1995). În 1993 i s-a acordat Shakespeare Prize, de către FVS Foundation. Cele mai recente scrieri ale sale sunt o colecţie de eseuri despre bucătărie *(The Pedant in the Kitchen,* 2003) şi o colecţie de povestiri *(The Lemon Table,* 2004).

JULIAN BARNES

Metroland

Traducere din engleză de MIHAI MOROIU

HUMANITAS BUCUREŞTI, 2004

Pentru Laurien

PARTEA ÎNTÂI

Metroland (1963)

A noir, E blanc, I rouge, U vert, O bleu

RIMBAUD

Nicio regulă nu-ţi interzice să porţi binoclu în Galeria Naţională.

În acea după-amiază de miercuri din vara lui 1963, Toni avea caietul, iar eu ţineam binoclul. Vizita se dovedise productivă până atunci. Mai întâi a fost tânăra călugăriţă cu ochelari bărbăteşti, care zâmbea sentimental către *Nunta lui Arnolfini,* pentru ca apoi, după câteva clipe, să se în crunte şi să plescăie dezaprobator. Apoi a apărut tânăra autostopistă înţolită în hanorac, atât de transpusă de al- tarul lui Crivelli, încât pur şi simplu ne-am postat de-o par- te şi de alta, observându-i cea mai subtilă mişcare a buze- lor, cea mai discretă întindere a pielii pe pomeţi şi la sprâncene („Ai remarcat ceva pe tâmpla din partea ta?" „Negativ" – prin urmare Toni a notat *Zvâcnire la tâmplă; doar pe stânga).* Şi a mai fost şi bărbatul în costum vărgat, cu cărare exact la trei centimetri deasupra urechii drepte, care tresărea şi se frământa înaintea unui mic peisaj de Monet. Îşi umfla obrajii, se lăsa uşor în spate pe călcâie, apoi dădea drumul aerului, discret, ca un balon.

După aceea am ajuns într-una dintre sălile noastre preferate şi la unul dintre tablourile cele mai folositoare pentru noi: portretul ecvestru al lui Carol I, de Van Dyck. O doamnă între două vârste, îmbrăcată într-un pardesiu roşu, se aşezase înaintea lui. Toni şi cu mine ne-am îndreptat tiptil spre bancheta tapiţată de la celălalt capăt al sălii şi ne-am prefăcut interesaţi de un Franz Hals jucăuş şi desuet. Apoi, protejat de Toni, m-am aplecat puţin şi mi-am îndreptat binoclul asupra ei. Ne găseam suficient de departe ca să-i pot şopti observaţiile fără teamă; şi chiar dacă ar fi auzit ceva, ar fi fost sigură că nu era decât obişnuitul zgomot de fundal: murmure de admiraţie şi de aprobare.

Galeria era destul de pustie în acea după-amiază, iar femeia se simţea în largul ei cu portretul. Am avut răgazul să emit câteva speculaţii biografice de detaliu.

— Puicuţă rasa Dorking? Cam prăbuşită? Patru'ş'cinci-cincizeci. Marfă refuzată. Căsătorită, doi copii, nu-l mai lasă să pună mâna pe ea. Aparentă fericire, profundă nemulţumire.

Cam asta părea să acopere totul. Acum îşi înălţa privirile spre pictură, aidoma unui credincios în faţa icoanei. Ochii ei au măsurau repede, în sus şi în jos, apoi s-au fixat şi au început să-i mângâie încet suprafaţa. Uneori îşi lăsa capul într-o parte şi-şi împingea gâtul înainte; nările păreau să i se umfle, ca şi cum ar fi recunoscut noi corespondenţe din pictură; mâinile i se mişcau peste coapse, cu mici spasme. Treptat, mişcările s-au potolit cu totul.

— Un soi de pace religioasă, i-am murmurat lui Toni. Ei, cvasireligioasă, oricum; scrie aşa.

M-am concentrat iar asupra mâinilor; acum şi le ţinea împreunate, ca un băiat care ajuta la slujba divină. Atunci am înălţat din nou binoclul spre faţa femeii. Îşi închisese ochii. Am menţionat şi asta.

— Pare să plăsmuiască frumuseţea a ceea ce se găseşte înaintea ei; sau savurează imaginea de pe retină; nu mă pot hotărî.

Am stat cu aparatul îndreptat asupra ei două minute încheiate, în vreme ce Toni, cu pixul pregătit, aştepta următorul meu comentariu.

Erau două interpretări: fie se găsea dincolo de punctul în care plăcerea ei mai era sesizabilă, fie adormise.

Portocaliu cu roşu

Lemnul-câinesc proaspăt tăiat miroase a mere acre, tot aşa cum se întâmpla şi când aveam şaisprezece ani; dar asta e doar o excepţie rară şi târzie. La vârsta aceea, totul părea mai deschis pentru analogie, pentru metaforă, decât acum. Existau mai multe înţelesuri, mai multe interpretări, o mai mare varietate de adevăruri disponibile. Exista mai mult simbolism. Lucrurile conţineau mai mult.

Să luăm, spre exemplu, haina mamei mele. Şi-o confecţionase singură, pe un manechin ce aparţinea unui croitor care locuia sub scară şi care îţi mărturisea totul şi nimic despre trupul femeii (înţelegeţi ce vreau să spun?).

Haina se putea întoarce pe dos, roşie precum cutiile de poştă pe o parte, în carouri mari, alb-negru, pe cealaltă;

cum reverele erau din materialul de pe partea interioară, asigurau, cum se spune „un strop de contrast la gât", în armonie cu enormele buzunare pătrate, aplicate. Acum îmi dau seama că era cu adevărat o operă de măiestrie croitoricească; apoi îmi demonstra că mama mea chiar avea două feţe.

Această dovadă de duplicitate a fost confirmată într-un an când familia a plecat în vacanţă spre insulele din Canalul Mânecii. Dimensiunea buzunarelor, a ieşit la iveală, se potrivea perfect cu aceea a unei cutii cu 100 de ţigări; prin urmare, mama a trecut înapoi prin vamă cu 400

de Senior Service de contrabandă. Eram agitat şi mă simţeam vinovat prin complicitate; dar, mai profund, aveam şi sentimentul că eram îndreptăţit.

Şi asta nu era tot ce se putea deduce din haina aceea, aparent simplă. Culoarea ei şi modelul ascundeau secrete. Într-o seară, pe când mă întorceam acasă cu mama de la gară, i-am cercetat haina, care era pe faţa roşie, şi am constatat că avea o nuanţă maronie. M-am uitat la buzele maică-mii: şi ele erau maronii. Dacă şi-ar fi scos mâinile din mănuşile ei albe (acum alb-murdar), şi unghiile, ştiam deja, i-ar fi fost tot maronii. Azi ar putea părea o întâmplare minoră; dar în primele luni ale iluminatului cu sodiu portocaliu era un eveniment minunat şi tulburător.

Portocaliu cu roşu dă maro-închis. Ceea ce nu se poate întâmpla decât într-o suburbie, mi-a trecut prin minte.

A doua zi de dimineaţă, la şcoală, l-am extras pe Toni din vânzoleala care se crea înaintea aşezării în rând şi i-am povestit. El era confidentul căruia îi împărtăşeam toate lucrurile ce-mi stârneau ura şi majoritatea celor ce mă entuziasmau.

— Ăştia zăpăcesc până şi spectrul luminii, i-am spus, aproape plictisit de noua insultă.

— Ce naiba vrei să zici?

Cuvântul „ăştia" nu reprezenta nicio ambiguitate.
Când îl foloseam, mă refeream la faimoşii şi neidentificabilii legiuitori, moralişti şi activişti sociali, la părinţii din suburbia noastră îndepărtată. Când îl folosea Toni, se referea la omologii lor din centrul Londrei. Dar nu ne îndoiam că erau acelaşi fel de oameni.

— Culorile. Felinarele de pe stradă. Zăpăcesc culorile după ce se lasă întunericul. Totul devine maro sau portocaliu. Arăţi ca un lunatic, din cauza lor.

În perioada aceea eram cât se poate de sensibili la culori. Totul începuse într-o vacanţă de vară, când luasem cu mine un volum de Baudelaire, ca să-l citesc pe plajă. Dacă te uiţi la cer printr-un pai, spunea el, nuanţa de albastru pare mult mai bogată decât atunci când contempli o suprafaţă întinsă. I-am comunicat descoperirea lui Toni, pe o carte poştală. După aceea au început să ne preocupe culorile; ele erau – fără putinţă de tăgadă – expresia ultimă şi pură a unor valori speciale pentru păgâni. Şi nu voiam ca birocraţii să le zăpăcească. Deja puseseră labele pe

„… limbă…"

„… etică…"

„… simţul priorităţilor…"

însă pe acestea le puteai ignora, în ultimă instanţă. Poţi să-ţi vezi mai departe de drumul tău arogant. Dar dacă se insinuau până şi în culori? Nu mai contam nici măcar pe faptul că încă eram noi înşine. Trăsăturile lui Toni, de centru-european măsliniu şi cu buze groase, aveau să fie definitiv negroidizate de sodiu. Faţa mea vag englezească şi nasul răzvrătit (încă aşteptând nerăbdător marele salt spre maturizare) erau pentru moment în siguranţă; dar nu încăpea îndoială că „ăştia" vor născoci şi pentru ele vreo poznă satirică oarecare.

După cum puteţi constata, în zilele acelea eram preocupaţi de lucruri mari. Şi de ce nu? Altminteri, când mai ai prilejul să te gândeşti la ele? În ruptul capului nu ne-ai fi prins frământaţi de viitoarele noastre cariere, deoarece ştiam că, până vom creşte, statul îi va plăti pe oamenii ca noi pur şi simplu pentru a exista, pur şi simplu pentru a bate străzile ca nişte oameni-sandviş, vestind viaţa cea bună. În schimb, puritatea limbii, perfectibilitatea eului, funcţiile artei, plus o grămadă de chestii impalpabile, din cele scrise cu literă mare, ca Dragoste, Adevăr, Autenticitate… ei bine, asta era cu totul altceva.

Idealismul nostru sclipitor se exprima în chip natural printr-o poză publică de cinism strident. Numai intenţia noastră intens purificatoare reuşea să explice cu câtă uşurinţă şi duritate eram dispuşi să ne pişăm pe alţi oameni.

Motourile pe care le consideram potrivite cauzei noastre erau *écraser l'infâme* şi *épater la bourgeoisie.* Admiram acel *gilet rouge* al lui Gautier, homarul lui Nerval; războiul nostru civil spaniol era *la bataille d'Hernani*[1]. Cântam în cor:

Le Belge est très civilisé;
Il est voleur, il est rusé;
Il est parfois syphilisé;
Il est donc très civilisé.

Versul final ne umplea de încântare şi nu scăpăm nicio ocazie să introducem voit omofonul pronunţat neclar în mijlocul pompoaselor noastre ore de conversaţie franţuzească. Mai întâi, îl stârneam pe câte un vrednic netot cu o remarcă usturătoare, exprimată într-un limbaj simplu; în acel moment, fraierul se lansa: *„Je ne suis pas,* ăăă, *d'accord avec ce qui, ce que?"*[2] (o privire neliniştită către profesor) „Barbarowski *a,* mm, *juste dit…"* şi atunci cineva din grupul nostru de veseli conspiratori sărea în picioare şi, înainte să apuce profesorul să se extragă din starea lui de depresie cauzată de obtuzitatea naivului, intervenea cam aşa: *Carrément, M'sieur, je crois pas que Phillips soit assez syphilisé pour bien comprendre ce que Barbarowski vient de proposer…*[3]

…şi de fiecare dată treceau cu vederea.

După cum aţi ghicit, probabil, ne ocupam mai ales cu franceza. Ne plăcea limba asta pentru sunetele ei explozive şi precise; şi ne plăcea literatura franceză, mai ales pentru combativitatea ei. Scriitorii francezi se băteau mereu între ei – apărând şi purificând limba, excluzând cuvintele argotice, scriind dicţionare prescriptive, fiind arestaţi, urmăriţi pentru obscenitate, comportându-se agresiv parnasian, zbătându-se să obţină un loc în *Académie,* stârnind intrigi pentru a obţine premii literare, fiind exilaţi. Ideea unor oameni duri şi sofisticaţi ne atrăgea enorm. Montherlant şi Camus jucau ambii pe postul de portar; aveam tot atâta veneraţie pentru o fotografie decupată din *Paris-Match* şi lipită în interiorul dulapului meu, în care Henri de Montherlant sărea după o minge înaltă, cât şi pentru portretul cu autograf făcut de Geoff Glass lui June Ritchie, în *A Kind of Loving.*

În cursul nostru de engleză nu prea apăreau duri sofisticaţi. Iar portari de fotbal nici atât. Johnson era dur, însă insuficient de spilcuit pentru gustul nostru: la o adică, traversase Canalul Mânecii abia atunci când era aproape mort. Indivizii ca Yeats, în schimb, erau pe

dos: spilcuiţi, dar frecând mereu menta cu zâne şi alte chestii din astea. Cum ar fi reacţionat ei doi dacă toţi roşiii din lume s-ar fi făcut maro? Unul nici nu ar fi remarcat ce se petrecuse; celălalt ar fi fost orbit de şoc.

Doi puşti

Toni şi cu mine ne plimbam pe Oxford Street, străduindu-ne să părem nişte *flâneurs*. Şi nu este atât de uşor pe cât s-ar crede. În primul rând, de obicei ai nevoie de un *quai* sau, în cel mai rău caz, de un *boulevard*; şi oricât de mult ne-am fi străduit să mimăm lipsa de ţel a unei *flânerie* adevărate, rămâneam mereu cu sentimentul că nu stăpâneam ce se petrecea la cele două extremităţi ale plimbării. La Paris, ai lăsa în mod normal în urmă o canapea în dezordine, într-o *chambre particulière;* dar aici tocmai lăsasem în urmă staţia de metrou Tottenham Court Road şi ne îndreptam spre Bond Street.

— Ce-ar fi să ecrasăm pe cineva? am propus eu, răsucindu-mi umbrela.

— Nu prea mă simt în stare. Ieri l-am prelucrat pe Dewhurst.

Dewhurst era un monitor destinat să îmbrăţişeze cariera preoţească, pe care, căzuserăm noi de acord, Toni îl desfiinţase definitiv într-o discuţie metafizică depravată.

— Dar s-ar putea să o pun de-o epatare, a consimţit el.

— Pe şase peni?

— Bine.

Ne-am continuat plimbarea, în vreme ce Toni căuta un prilej. Vânzători de îngheţată? Plevuşcă, şi nici suficient de burghezi. Poliţaiul de colo? Prea periculos. Intrau în aceeaşi categorie cu femeile gravide şi călugăriţele. Deodată, Toni şi-a ridicat capul spre mine şi a început să-şi tragă de la gât cravata şcolărească. Am procedat la fel, am înfăşurat-o peste patru degete şi am vârât-o în buzunar. Acum eram doar doi băieţi fără identitate, în cămăşi albe, pantaloni gri şi haine negre, uşor ninse cu mătreaţă. L-am urmat de cealaltă parte a străzii, spre un *boutique* nou (cât ne displăceau aceste importuri lingvistice!); firma anunţa, în litere mari şi galbene, MAN SHOP. Bănuiam că era unul dintre locurile acelea noi şi periculoase unde erai urmărit în cabina de probă, cu gândul să fii violat, dacă nu apucai să-ţi tragi repede pantalonii de pe vine. Toni i-a cercetat pe vânzători şi l-a ales pe cel care arăta cel mai respectabil: în vârstă, încărunţit, cu guler detaşabil, manşetă lată, până şi ac de cravată. Limpede, un vestigiu de la fostul proprietar.

— Da, domnule, pot să vă ajut?

Toni a privit dincolo de el, la rafturile din lemn pline de ciorapi

Banlon.

— Aş dori un bărbat şi doi puşti, vă rog.

— Vă rog să mă scuzaţi? s-a mirat acul de cravată.

— Un bărbat şi doi puşti, vă rog, a repetat Toni cu vocea unui client tenace. (Regulile epatării prevedeau că nu aveai voie să chicoteşti sau să cedezi.) Dimensiunile nu contează.

— Nu vă înţeleg, domnule.

Acel *domnule* era o chestie tare în condiţiile date, m-am gândit eu. Probabil că trebuie să fie la un pas de ţicneală, nu?

— Pentru numele lui Dumnezeu, i-a replicat Toni brutal, de ce vă mai zice MAN SHOP? Îmi dau seama că trebuie să mă adresez într-altă parte.

— Aşa vă sfătuiesc şi eu, domnule. Şi la ce şcoală sunteţi?

Am luat-o din loc imediat.

— Obraznic individ, m-am plâns lui Toni, flanând grăbit.

— Mda. Eşti de părere că l-am epatat suficient?

— Păi, sigur că da, sigur că da.

Într-adevăr, rămăsesem impresionat, mai ales de felul în care Toni îl alesese pe vânzătorul cel mai potrivit şi nu pe cel mai aproape de uşă.

— Oricum, ai să-ţi încasezi pariul.

— Nu de *asta* mă tem. Nu vreau să ştiu decât dacă l-am epatat.

— Fără discuţie, fără discuţie. Altfel nu ne-ar fi întrebat de şcoală. În orice caz, sper că ai observat acel *domnule*?

Toni a rânjit chiorâş, cu colţurile gurii pornindu-i în sus, ca într-un gest de loialitate faţă de ochi.

— Mda.

Ne aflam în acea perioadă a vieţii când faptul că ţi se adresa cineva cu „domnule” ţi se părea de o importanţă inestimabilă; un semn dorit cu aviditate, cu totul disproporţionat faţă de valoarea lui. Era mai grozav decât permisiunea de a folosi intrarea principală în şcoală; mai grozav decât să nu fie nevoie să porţi şapcă; mai grozav decât să stai în balconul clasei a şasea în timpul pauzei; mai grozav chiar decât să porţi umbrelă. Şi asta spune ceva. Mi s-a întâmplat cândva să plimb zilnic umbrela la şcoală şi înapoi, vara, un trimestru întreg, răstimp în care nu a plouat nici măcar o dată. Ceea ce conta era statutul, nu funcţia. În interiorul şcolii, o ţineai la vedere – duelându-te cu colegii, fixând la podea, cu vârful ascuţit, pantofii băieţilor mai mici; afară, în schimb, te făcea bărbat. Chiar dacă nu aveai decât un metru şi jumătate şi o acnee dezastruoasă pe faţă, umbrită de viguroase tuleie adolescentine, chiar dacă mergeai într-o parte, cocoşat de o geantă terfelită de crichet plină de tricouri împuţite de rugbi şi ghete găurite – atât timp cât aveai umbrela la tine, mai exista şansa vagă să te alegi de undeva cu un *domnule,* şansa vagă să-ţi facă cineva această bucurie

copleşitoare.

În fiecare luni dimineaţă ne adresam unul altuia aceeaşi întrebare.

— Ai ecrasat pe careva?

— Mi-e teamă că nu.

— Ai epatat?

— Păi, nu prea…

— Vreun *domnule*?

Un consimţământ dat cu un zâmbet ştrengăresc avea darul să salveze întreg week-end-ul.

Număram de câte ori ni se spunea „domnule”; ne aminteam de cele mai bune faze şi le povesteam cu de-amănuntul, pe tonul unor bătrâni perverşi care-şi deapănă cuceririle; şi, desigur, nu uitam cum se petrecuse prima oară.

Prima oară când mi se întâmplase mie, eveniment a cărui amintire încă mă făcea fericit, a fost când mi s-a luat măsura pentru cea dintâi pereche de pantaloni lungi. Eram într-un magazin din Harrow, îngust ca un coridor, tapetat cu haine aşezate în cutii; şirurile de jachete vopsite în culori de camuflaj şi pantaloni de velur, ţepeni ca nişte bucăţi de carton, transformau dugheana într-o cursă cu obstacole. Indiferent ce culori purtai la intrare, ieşeai de acolo în gri sau verde-sticlă. Vindeau şi haine maro – dar nimeni, m-a asigurat mama, nu purta maro înainte să iasă la pensie. Cu acel prilej, mi-a fost hărăzit să ies îmbrăcat în gri.

Deşi se purta timid în familie şi în societate, mama mea era întotdeauna precisă şi autoritară în magazine. Un instinct profund îi spunea că exista o ierarhie ce nu va fi nicicând tulburată.

— O pereche de pantaloni, domnule Foster, vă rog, a cerut ea cu o voce neobişnuit de încrezătoare. Gri. Lungi.

— Desigur, doamnă, a răspuns domnul Foster unsuros, iar apoi mi s-a adresat mie: Lungi. Desigur, *domnule*.

Aş fi putut să leşin; aş fi putut cel puţin să zâmbesc. Dar eu am încremenit, mut de fericire, în vreme ce domnul Foster a îngenuncheat la picioarele mele şi a licitat mai departe:

— Trebuie să vă iau măsura, *domnule*. Priviţi drept înainte. Umerii înapoi. Desfaceţi picioarele, *domnule,* vă rog. Aşa-i bine.

Şi-a scos de la gât panglica de măsurat, ai cărei ultimi cincisprezece centimetri erau fixaţi pe o plăcuţă din alamă. Ţinând plăcuţa în dreptul semnului de doisprezece centimetri (probabil ca să evite înţepenirea), m-a împuns de trei ori zdravăn în zona perineului.

— Staţi nemişcat, *domnule,* m-a îndemnat el suav, mai mult spre beneficiul maică-mii, ca să nu se mire de ce dura atât de mult.

Dar oricum nu m-aş fi mişcat nici în ruptul capului. Teama de a nu-mi pierde testiculele, ba chiar teama de a nu fi vârât cu forţa într-o cabină de probă şi violat cu brutalitate nu însemnau nimic pe lângă

faptul că fusesem cooptat în rândul bărbaţilor. Plăcerea aceea ameţitoare mă copleşise într-atât încât nici măcar nu mi-a dat prin minte să şoptesc, în semn de consolare şi alarmă, strigătul nostru de la şcoală: „Bulit!”

Iepuri, oameni

„BuuuuUUUUUliiiit…”

Era strigătul nostru de la şcoală, alungit şi modulat în chipul în care ne imaginam că urlau hienele. Gilchrist era capabil de cea mai stridentă şi înspăimântătoare versiune; Leigh scotea un suspin cutremurător în mijlocul primei vocale; dar oricare dintre noi era în stare de un urlet cel puţin decent. El exprima, chiar dacă în joacă, obsesiva teamă de castrare a virginului. Strigătul era folosit în toate ocaziile nimerite: când se răsturna un scaun, când se punea piedică sau se pierdea un penar. Ba apărea şi când parodiam începutul unei bătăi: combatanţii se apropiau unul de celălalt, cu mâna stângă strânsă sub pântece, cu dreapta întinsă, cu palma în sus şi degetele scurmând în gol, ca nişte gheare; între timp, spectatorii ţipau agresiv: „BuuUUliit”.

Dar parodia respectivă conţinea şi un fior de groază.

Citiserăm cu toţii despre tehnica naziştilor de castrare cu raze X şi ne tot tachinam între noi. Dacă ţi se întâmpla una ca asta, erai terminat: literatura arăta că te îngrăşai şi în cele din urmă te alegeai cu rolul de cărat tava, nu-ţi mai rămânea decât să-i faci pe alţii să se simtă bine. Ori asta, ori circumstanţele economice te sileau să te faci cântăreţ de operă în Italia. Cum începea tot acest proces infernal, nu eram foarte siguri: în orice caz, trebuie să fi fost legat de schimbarea de cameră, de WC-urile publice şi de călătoritul noaptea târziu cu metroul.

Iar dacă, din întâmplare – în orice caz, şansele păreau minime– reuşeai să scapi neatins, era limpede că apoi trebuia să ţi se întâmple o chestie ca lumea, altfel informaţia aceasta nu ar fi fost trecută la index. Dar ce anume? Şi cum puteai să afli?

Pe părinţi, clar, nu te puteai bizui: erau agenţi dubli pe care îi depistai din prima, când încercau să te intoxice, deliberat, cu o informaţie falsă. Alor mei le aruncasem o întrebare suficient de uşoară – al cărei răspuns îl ştiam, bineînţeles – şi rataseră definitiv. Într-o seară, citind din Biblie pentru şcoală, am deranjat-o pe mama, care era absorbită de pagina de concursuri din revista *She:*

— Mămico, ce-i acela un *uunuc*?

— Vai, nu sunt prea sigură, dragă, te rog să mă crezi, mi-a răspuns ea pe ton obişnuit. (Se prea poate să nu fi fost sigură.) Haide să-l întrebăm pe taică-tău. Jack, Christopher vrea să ştie ce este acela un

eunuc… (Bine jucat, îmi corecta pronunţia, în schimb se prefăcea necunoscătoare.)

Tatăl meu şi-a ridicat privirile din revista de contabilitate (oare nu-i era suficient cât vedea asemenea lucruri la serviciu?), a făcut o pauză, şi-a trecut palma peste chelie, a făcut o pauză, şi-a scos ochelarii, a făcut o pauză, în tot acest timp s-a uitat la maică-mea (oare sosise Momentul cel Mare?); eu mă holbam în Biblie, ca şi cum aş fi examinat cu cea mai mare atenţie dacă nu cumva problema mea se putea rezolva din context. Taică-meu tocmai căscase gura, când a intervenit maică-mea, cu vocea ei folosită la cumpărături:

— … E un soi de servitor abisinian, dacă nu mă-nşel, nu-i aşa, dragă?

Am simţit că între ei avea loc un intens schimb de priviri. O dată ce suspiciunea mea se confirmase, am părăsit terenul cât mai repede cu putinţă:

— A, înţeleg, sigur că da, se potriveşte în context… Mulţumesc.

Un alt drum se înfunda. Şcoala, unde teoretic învăţai tot felul de lucruri, nu era nici ea de prea mare ajutor. Colonelul Lowson, nervosul profesor de biologie, pe care îl dispreţuiam pentru că îi ceruse scuze unui băiat după ce-l lovise, avea oricum obrajii roşii; dar eram convinşi că s-ar fi îmbujorat, dacă asta ar fi fost posibil, când de două ori pe săptămână, vreme de un întreg trimestru, răspundeam la interpelarea lui automată, de la sfârşitul fiecărei lecţii: „Aveţi întrebări?" astfel: „Când facem reproducerea la oameni, domnule? Este în programă!"

Ştiam că aici îl aveam la mână. Gilchrist, unul dintre şmecherii clasei, făcuse rost de programa comitetului de examinare şi descoperise acest adevăr indubitabil. Sfârşitul cursului de Ştiinţe generale (Biologie) suna astfel: REPRODUCEREA: PLANTE, IEPURI, OAMENI. Urmăream înaintarea lui pedestră prin curs aidoma iscoadelor indiene supraveghind manevrele sinucigaş de previzibile ale unei trupe de cavalerişti americani. În final, n-au mai rămas decât două cuvinte nediscutate din întreaga programă – IEPURI, OAMENI – şi două ore. Lowson nimerise în capcana unui canion fără ieşire.

— Săptămâna viitoare, a început Lowson prima dintre cele două ultime ore, voi face recapitulare generală…

— Bulit, s-a auzit discreta incantaţie a lui Gilchrist, şi un val de murmure dezamăgite a străbătut întreaga clasă.

— …dar astăzi am să mă ocup de reproducerea mamiferelor.

Tăcere; câtorva ni s-a sculat la simplul gând. Lowson ştia bine că nu avea să întâmpine niciun necaz în ziua aceea; şi, în vreme ce luam mai multe notiţe ca niciodată, el ne-a povestit despre iepuri, parţial în latină. Ca să fiu cinstit, nu prea era Mare Scofală. Limpede că nu putea fi *exact* la fel. Desigur, episodul acela când… Dar atunci am început să

ne dăm seama că Lowson era la un pas să scape. Aproape toate cele patruzeci şi cinci de minute trecuseră. Nemulţumirea noastră crescândă devenea tot mai manifestă. În fine, când nu mai rămăsese decât un minut:

— Ei, există întrebări?

— Dom'le, câ'fa'm reprodu'la oame' dom'le? E-n programă!

— Ah, ne-a replicat el (nu cumva am detectat şi un rânjet?), principiul este acelaşi ca la celelalte mamifere.

După care a ieşit din sală, mărşăluind.

Informaţia era la fel de greu de obţinut şi în alte locuri din şcoală, cel puţin prin canale oficiale. Articolul despre planificarea familiei din volumul *Despre cămin* al enciclopediei mari fusese rupt din exemplarul de la biblioteca şcolii. Singura sursă de cunoştinţe rămasă implica prea multe riscuri – orele de pregătire a confirmării ţinute de director. În ele se făcea o scurtă referire la căsătorie „de care nu aveţi nevoie încă, dar nu vă strică să ştiţi şi voi despre asta". Într-adevăr, nu ne strica: cea mai incitantă expresie folosită de sfrijitul şi suspiciosul conducător al vieţilor noastre a fost „sprijin şi tovărăşie reciproce". La sfârşitul orei, ne-a indicat un teanc de broşuri de pe colţul catedrei:

— Oricine e doritor să ştie mai mult poate să împrumute una dintre ele, în drum spre ieşire.

Ar fi putut la fel de bine să zică: „Mâna sus cei care-şi chinuiesc trupul mai mult de şase ori pe zi." Nu am văzut niciodată pe cineva luând vreo broşură. Nu am cunoscut niciodată pe cineva care să fi luat. Nu am auzit niciodată de cineva care să fi cunoscut pe cineva care să fi luat. După toate probabilităţile, ar fi fost suficient să încetineşti în dreptul catedrei directorului ca să se considere o infracţiune demnă de a fi pedepsită cu bătaia.

Eram abandonaţi, după cum zicea adeseori Toni, pradă propriilor noastre vicii; iar informaţiile pe care reuşeam să le adunăm erau cu totul nesatisfăcătoare. Nu puteai să-i întrebi pur şi simplu pe alţi băieţi – de exemplu pe John Pepper, care pretindea că „avusese" o femeie măritată, sau pe Fuzz Woolley, al cărui jurnal era plin de cruci trase în cerneală roşie, pasămite reprezentând datele când le venea ciclul prietenelor lui. Nu puteai să întrebi, pentru că toate glumele şi conversaţiile pe acest subiect presupuneau cunoştinţe reciproce şi egale; admiterea ignoranţei ar fi atras consecinţe nedefinite, dar groaznice – ca atunci când omiţi să pasezi mai departe o scrisoare în lanţ.

Aveam o oarecare înţelegere a momentului principal – până şi din sărăcăcioasa informare făcută de Lowson ne aleseserăm cu ideea de penetrare; dar adevărata logistică a întregii chestiuni rămânea încă în ceaţă. Preocuparea noastră imediată şi temeinică era corpul femeii:

cum anume arăta de fapt. În această privinţă contam foarte mult pe *Naţional Geographie Magazine,* lectură obligatorie pentru intelectualii din şcoală; deşi se dovedea uneori dificil să extrapolezi cine ştie ce dintr-o femeie-pigmeu, acoperită de cicatricele tatuajelor, de vopsele diverse şi încinsă cu o cârpă la brâu. Reclamele de sutiene şi corsete, afişele filmelor cotate X şi *Istoria artei* de Sir William Orpen mai contribuiau şi ele câte puţin. Dar lucrurile s-au limpezit cât de cât doar după ce Brian Stiles ne-a adus un număr din *Span,* o revistă de buzunar pentru nudişti (pereche a revistei *Spick).* Deci *aşa* stă situaţia, ne gândeam noi, holbându-ne la pântecele mângâiat de vânt al unei săritoare de la trambulină.

Deşi obsedaţi de carnal, eram în acelaşi timp profund idealişti. Părea un amestec cât se poate de potrivit. Nu-l puteam suporta pe Racine pentru că, deşi intensitatea emoţiei prin care treceau personajele sale era, gândeam noi, la fel cu aceea prin care aveam să trecem şi noi la rându-ne, cununile de margarete ale pasiunii pe care evoluau intrigile lui ne dezgustau. Corneille era omul nostru; sau, mai bine zis, femeile lui erau femeile noastre – pasionale şi totuşi cu simţul datoriei, credincioase şi virginale. Cu Toni dezbăteam pe larg chestiunea femeilor, deşi nu ieşeam decât rareori din făgaşul familiar.

— Prin urmare, trebuie să ne căsătorim cu nişte virgine?

(Nu conta care dintre noi deschidea discuţia.)

— Păi, nu-i neapărată nevoie; dar dacă iei pe cineva cu experienţă, s-ar putea să te trezeşti cu o nimfomană.

— Dar dacă te căsătoreşti cu o virgină, nu s-ar putea să se dovedească frigidă?

— Păi, dacă-i frigidă, poţi oricând să divorţezi şi s-o iei de la capăt.

— Pe când…

— …pe când dacă e nimfomană, nu prea merge să te duci la un judecător şi să-i zici că nu te lasă. Nu mai ai scăpare. În cazul ăsta, eşti…

— …Buuuliiiit. Asta-i treaba.

Ne gândeam la Shakespeare, Molière şi alte autorităţi în materie. Erau cu toţii de acord că bărbatul ridicol nu reprezenta un lucru de care să râzi.

— Deci trebuie să fie virgină.

— Neapărat.

Şi pecetluiam concluzia cu o strângere de mână.

Dar demersurile noastre practice în privinţa fetelor erau mult mai timide decât deciziile de principiu. După ce recunoşteai o nimfomană? După ce recunoşteai o virgină? După ce recunoşteai – asta fiind cel mai greu – o potenţială soţie: trebuia să arate ca o nimfomană, fiind de fapt o virgină.

Mai toate serile, în drum spre casă, împreună cu Toni măsurăm din

priviri o pereche de putori de la şcoala de fete, care de obicei aşteptau în staţia Temple acelaşi metrou ca noi. Uniforme vişinii, păr negru, îngrijit, *ciorapi adevăraţi.* Şcoala lor era chiar vizavi de a noastră, dar comunicarea dintre noi nu era încurajată. Ba chiar li se dădea drumul cu un sfert de oră înainte, în aşa fel încât să scape de… ce? Şi oare fetele ce gândeau, de ce anume le era permis să scape? *Ergo,* toate fetele care călătoreau în acelaşi tren cu noi evident că aşteptaseră doar ca să poată călători în acelaşi tren cu noi. *Ergo,* doreau să le abordăm. *Ergo,* erau potenţiale nimfomane. *Ergo,* Toni şi cu mine refuzam să răspundem la zâmbetele lor timide.

Leneveala Constructivă

După-amiezele de miercuri erau întotdeauna vacanţe pe jumătate. Ora 12.30, şi o ceată de băieţi îndesându-şi şepcile în ghiozdane se revărsa pe intrarea laterală a clădirii construite în cel mai pur stil victorian de pe Dig; câteva minute mai târziu, un şir ceva mai potolit de elevi dintr-a şasea, fără şepci, cobora alene treptele din faţă, bălăbănindu-şi nonşalant umbrelele. În zilele de miercuri, Societatea Istorică organiza excursii de lărgire a cunoştinţelor la Hatfield House; fanaticii pregătirii premilitare îşi ungeau baionetele; băieţii o porneau la drum cu un prosop ca o ruladă la subsuoară, cu florete, genţi de crichet şi mănuşi puturoase pentru jocul de *fives*. Cei timizi o zbugheau spre casă, cu cugetul suficient de liniştit că violatorii şi castratorii nu bântuiau încă prin metrou.

Toni şi cu mine ne delectam cu Leneveala Constructivă. Londra, aşa citiserăm noi undeva, îţi oferea tot ceea ce aveai nevoie. Exista, desigur, şi Călătoritul, ceea ce intenţionam şi noi să facem mai târziu (chiar dacă fuseserăm amândoi la ţară, constatând că era dezamăgitor de pustiu), deoarece toate instanţele în a căror autoritate credeam căzuseră de acord că asta face bine la minte. Dar Londra reprezenta punctul de plecare; şi tot la Londra te întorceai în cele din urmă, ticsit de înţelepciune. Iar dacă doreai să dezlegi secretele Londrei, nu aveai decât Leneveala. *Il vaut mieux gâcher sa jeunesse que de n'en rien faire.*[4]

Toni a fost cel care a lansat conceptul de Leneveală Constructivă. Timpul nostru, argumenta el, era petrecut fie înghiţind cunoştinţe cu de-a sila, fie distrându-ne cu de-a sila. Avea teoria că, hoinărind într-un mod potrivit de *insouciant,* dar fiind mereu cu ochii în patru, reuşeai cu adevărat să iei viaţa prin surprindere – reuşeai să culegi toate *aperçu*-urile unui *flâneur*. Apoi, ne plăcea să hălăduim şi să observăm cum alţii fac treabă şi se ostenesc.

Mergeam pe străduţele ce porneau din Fleet Street, ca să vedem cum se descărnau baloturile grele de ziare. Ne duceam în pieţe şi în tribunale, zăboveam prin faţa crâşmelor şi a magazinelor de sutiene şi la Catedrala Sf. Paul, prefăcându-ne a studia frescele şi mozaicurile cu binoclul, ca să-i cercetăm de fapt pe cei care se rugau. Căutam prostituate – singurele alte practicante ale lenevelii constructive, gândeam noi amuzaţi – care în zilele acelea mai puteau fi identificate, graţie lanţului delicat de aur din jurul gleznei. Ne întrebam unul pe

celălalt:

— O fi vreo practicantă a meseriei?

Ne mulţumeam întotdeauna să observăm; deşi lui Toni i s-a întâmplat să fie acostat într-o după-amiază umedă şi ceţoasă de o curvă mioapă (sau disperată), care i s-a adresat profesional:

— Ei, ce părere ai, iubitule?

— Cât ai de gând să mă plăteşti? i-a replicat el cu voce subţire, dar sigură.

Apoi a pretins că fusese o epatare.

— Nu merge.

— De ce?

— Nu poţi *épater la Bohème.* Mi se pare ridicol.

— De ce nu? Curvele fac parte integrantă din viaţa burgheză. Aduţi aminte de Maupassant. Tot aşa cum câinii seamănă cu stăpânii, curvele îşi însuşesc valorile meschine şi rigiditatea clienţilor.

— Analogie falsă – clienţii sunt câinii, curvele sunt stăpânii…

— Nu contează, atât timp cât accepţi principiile influenţei reciproce…

Atunci ne-am dat seama că niciunul dintre noi nu observase cum reacţionase putoarea, dispărută de mult. Dacă apreciase gluma, nu mai putea fi vorba de o epatare.

Consideram că acest soi de contact nu avea nimic productiv în sine. Preferam să nu discutăm cu oamenii, pentru că asta ne împiedica să-i observăm. Dacă am fi fost luaţi la fix şi întrebaţi ce anume căutam, am fi spus probabil: *„La musique savante de la ville*[5] a lui Rimbaud." Urmăream scene, lucruri, oameni, ca şi cum am fi completat una dintre cărticele de spionaj ale Marelui Şef – deşi cartea noastră nu era încă scrisă, căci de-abia după ce vedeam ceea ce vedeam înţelegeam că asta era ceea ce căutam de fapt. Anumite lucruri erau ideale şi de neatins – cum ar fi plimbarea prin lumina spectrală a lămpilor cu gaz, peste piatra cubică umedă, auzind tânguitul flaşnetei din depărtare –, dar hoinăream cu nervozitate în urmărirea faptului original, pitoresc, autentic.

Vânam emoţii. Gările ne ofereau despărţiri înlăcrimate şi zgomotul barbar al macazurilor. Asta era uşor. Bisericile ne puneau la dispoziţie tabloul viu al amăgirilor credinţei – deşi trebuia să fim atenţi cu maniera noastră de a observa. Harley Street ne dădea, credeam noi, temerile iepureşti ale bărbaţilor în pragul morţii. Iar Galeria Naţională, locul cel mai frecventat de noi, ne oferea pilde de plăcere estetică pură – deşi, ca să fim cinstiţi, nu erau la tot pasul, nici atât de pure şi nici atât de subtile pe cât speraserăm la început. Revoltător de des, socoteam noi, scena ar fi fost mai degrabă potrivită pentru gările Waterloo sau Victoria: oamenii îl salutau pe Monet, sau pe Seurat, sau pe Goya, de parcă tocmai ar fi coborât din tren: „Ei, ce surpriză

plăcută. Am ştiut că veţi fi aici, desigur, dar oricum este o surpriză plăcută. Vai, arătaţi mai bine ca niciodată! Nu aţi îmbătrânit nici măcar cu o zi. Vă rog să mă credeţi…”

Motivul pentru care vizitam mereu Galeria era cinstit. Căzuserăm de acord – niciun prieten de-ai noştri în toate minţile nu ar fi stat să discute aşa ceva – că Arta era cel mai important lucru din viaţă, o constantă căreia îi puteai fi absolut devotat, care nu înceta niciodată să te răsplătească pentru asta; mai important, era vorba de un lucru cu efecte benefice asupra adepţilor. Nu numai că-i făcea pe oameni mai dispuşi la prietenie şi mai civilizaţi (înţelegeam că fenomenul era circular), dar şi mai *buni* – mai amabili, înţelepţi, simpatici, paşnici, activi, sensibili.

Dacă nu ar fi fost aşa, la ce bun să mai fi existat? Puteai la fel de bine să lingi îngheţata din cornet! *Ex hypothesi* (după cum ne-am fi exprimat noi, ba chiar *ex vero),* în momentul când cineva percepe o operă de artă, într-un fel se şi *înalţă.* Părea cât se poate de rezonabil ca respectivul proces să poată fi şi vizualizat.

Ca să fim sinceri, după câteva zile de miercuri petrecute la Galerie, ne simţeam puţin ca medicii aceia din secolul al XVIII-lea care scormoneau câmpurile de bătălie şi disecau cadavre proaspete, căutând sediul sufletului. Şi totuşi, unii dintre ei credeau că obţinuseră ceva; mai era şi medicul acela suedez care îi cântărea pe pacienţii săi aflaţi în ultimul stadiu, cu tot cu patul de spital, puţin înainte şi imediat după deces. Din câte se pare, diferenţa vitală consta în douăzeci şi unu de grame. Nu ne aşteptam să înregistrăm vreo schimbare de greutate la Galerie, dar ne consideram îndreptăţiţi să vedem ceva. Nu se putea să nu se vadă nimic. Şi uneori chiar aşa se întâmpla. Dar cel mai adesea ajungeam să înregistrăm reacţii extrinseci, urmărind defilarea unui şir obositor de ţipi extaziaţi în faţa marilor nume, de şmecheri de şcoală, amatori de rame, fani ai culorilor, fixişti ai restaurărilor şi topografi. Nu mă-ndoiesc că sunteţi familiarizaţi cu atitudinea întrebătoare, cu pumnul proptit în bărbie; ţinuta combativă, bărbătească, mâinile în şolduri; poziţia cu ochii-plecaţi-în broşură; tropăitul cu privirea sticloasă din categoria „Am parcurs XII săli, mai avem XIV”. Uneori, ne întrebam dacă ne ajuta la ceva.

În cele din urmă, ne-am pomenit tentaţi, dar fără prea mult chef, să ne testăm reciproc. Asta am făcut-o acasă la Toni, în ceea ce consideram a fi condiţii de laborator. Adică, dacă era vorba de tablouri, ne înfundam dopuri în urechi; când era vorba de muzică, ne legam la ochi cu o jambieră de rugbi. Subiectul era expus vreme de cinci minute la, să zicem, *Catedrala din Rouen* de Monet sau la scherzo-ul din *Concertul pentru pian nr. 2* de Brahms, după care se evalua reacţia. Îşi ţuguia buzele ca un înrăit băutor de vin şi cădea pe

gânduri. Te vedeai silit, în cele din urmă, să-ţi extirpi toată chestia aceea cu analiza de formă-şi-conţinut pe care ţi-o inoculau la şcoală. Noi eram în căutarea a ceva mai simplu, mai adevărat, mai profund, mai elementar. Prin urmare, cum te-ai fi simţit şi ce schimbări s-ar fi petrecut dacă ai fi mers mai departe cu aceeaşi reţetă?

Toni dădea întotdeauna asemenea răspunsuri cu ochii închişi, chiar şi după ce se uita la un tablou. Se încrunta până i se împreunau sprâncenele, scotea un *mnnnnnn* potolit şi apoi se pronunţa:

— Tensiune a pielii, mai ales pe picioare şi pe braţe. Coapsele se încreţesc. Fiori, da, cred că acesta e termenul potrivit. Pieptul ţi se umflă. Încredere. Dar nu-i vorba de îngâmfare. Mai degrabă un soi de bonomie fermă. Ajungând până la nivelul unei epatări prietenoase, cel puţin.

Eu notam toate acestea în caietul nostru, pe o pagină de dreapta. Cea stângă consemna sursa de inspiraţie: „Glinka, R. & Lud. Ov. Reiner/Chi SO/RCA Victrola; 9/12/63.”

Totul făcea parte din năzuinţa noastră de a ajuta lumea să se înţeleagă pe sine.

J’habite Metroland

— Dezrădăcinat.
— *Sans racines.*
— *Sans Racine*?
— Calea deschisă? Vagabondul spiritual?
— Mănunchiul de idei înfăşurat într-o batistă cu picăţele roşii?
— *L’adieu suprême d’un mouchoir*?[6]

Toni şi cu mine ne mândream cu faptul că eram dezrădăcinaţi. Aspiram de asemenea la condiţia viitoare de dezrădăcinare şi nu vedeam nicio contradicţie între aceste două stări de spirit; şi nici în realitatea că amândoi locuiam la părinţi, care erau, de altfel, proprietarii independenţi ai caselor noastre.

Toni mă depăşea cu mult în privinţa dezrădăcinării. Părinţii lui erau evrei polonezi şi deşi nu ştiam cu siguranţă, eram practic convinşi că se salvaseră în ultima clipă din ghetoul de la Varşovia. Ei i-au hărăzit lui Toni ţipătorul nume străin Barbarowski, două limbi, trei culturi şi simţul atavic al răstălmăcirii (cum mă asigura el): pe scurt, înaltă clasă. Apoi, arăta ca un exilat autentic: măsliniu, cu nasul borcănat, cu buze groase, dezarmant de scund, energic şi păros; ba chiar trebuia să se bărbierească zi de zi.

În pofida handicapurilor de a fi englez şi neevreu, mă străduiam să-mi îndeplinesc datoria în stilul propriu comitatelor din jurul Londrei. Familia noastră era mică, în schimb relaţiile dintre noi erau suficient de indiferente ca să sugereze diaspora cuprinzătoare. Familia Lloyd (în fine, Lloyd-ii noştri, Lloyd-ii tatălui meu, cel puţin) proveneau de la Basingstoke; familia maică-mii de la Lincoln; rudele se ascundeau prin mai multe comitate, tăind mijloacele de comunicare, se fofilau de Crăciun, îşi făceau apariţia cu o morocănoasă regularitate la înmormântări şi, dacă se făceau presiuni, şi la nunţi. În afară de Unchiul Arthur, care stătea la o distanţă convenabilă ca să-l poţi vizita duminica după-amiază, ceilalţi erau inaccesibili; ceea ce-mi convenea de minune, putând să pretind că erau cu toţii nişte ţărani pitoreşti, meşteşugari ursuzi sau excentrici sinucigaşi. Iar lor nu le mai rămânea decât să înfulece de Crăciun şi să sară din când în când cu nişte bani sau cu ceva convertibil, cel puţin.

La fel ca Toni, eram măsliniu, însă cu câţiva centimetri mai înalt ca el; unii m-ar fi caracterizat drept slab, dar eu preferam să mă socotesc

înzestrat cu energia debordantă a unui tânăr vlăstar. Nasul, speram eu, urma să mai crească puţin; n-aveam aluniţe pe obraz; din când în când, un acces tembel de acnee îmi invada fruntea; eram încredinţat că ochii erau piesa de rezistenţă – profunzi, întunecaţi, plini de taine ştiute şi neştiute încă (cel puţin aşa-i consideram eu).

O faţă britanică reţinută, tocmai potrivită cu reţinutul simţ al expatrierii împărtăşit de toţi cei care locuiau în Eastwick. Toate cele câteva mii de oameni din această suburbie păreau să fi venit de altundeva. Probabil că se lăsaseră atraşi de casele solid construite, de serviciile de nădejde ale căilor ferate şi de solul potrivit pentru grădinărit. La rândul meu, mă simţeam în siguranţă în dezrădăcinarea tihnită şi controlată a acestui loc; deşi eram mereu tentat să mă plâng lui Toni că aş fi preferat ceva…

— …mai stihinic. Mi-aş fi dorit să fiu, ah, într-un loc cumva mai pustiu şi la răscruce.

— Adică vrei să spui c-ai dori să te afli într-un loc cumva mai pustiu şi mai viciat.

Păi, da, presupun că şi asta, sau cel puţin aşa cred.

— *Où habites-tu?*[7] eram întrebat an de an, când ne ascultau la franceză, proba orală; iar eu răspundeam întotdeauna afectat:

— *J'habite Metroland.*[8]

Suna mai bine decât Eastwick, mai straniu decât Middlesex; mai degrabă un concept spiritual decât un loc în care te duci să faci cumpărături. Bineînţeles, chiar acesta era adevărul. Prin 1880, când Liniile Metropolitane se extinseseră spre vest, se deschisese un îngust coridor de teren, lipsit de unitate geografică sau ideologică; locuiai acolo pentru că era o zonă din care plecai lesne. Denumirea de Metroland – adoptată în vremea primului război mondial atât de agenţii imobiliari, cât şi de căile ferate – asigura şirului de suburbii rurale o falsă integritate.

Pe la începutul anilor '60, Linia Metropolitană (prin care puristul înţelegea, desigur, liniile Watford, Chesham şi Amersham) mai păstra o parte a singularităţii ei originare. Materialul rulant, vopsit într-un maro caracteristic, rămăsese neschimbat de şase decenii; o parte din boghiuri, după cum mă informa cartea lui Ian Allen, se aflau în funcţiune de pe la 1890. Vagoanele erau înalte şi drepte, cu trepte late, din lemn; compartimentele erau luxos de spaţioase, în comparaţie cu standardele moderne, iar lăţimea scaunelor te făcea să te miri de dezvoltarea femurală din vremea regelui Edward. Spătarele scaunelor se înclinau într-un unghi care sugera că pe vremuri trenurile zăboveau mai mult în staţii.

Deasupra canapelelor erau atârnate fotografii în sepia cu punctele de atracţie aflate de-a lungul liniei – terenul de golf Sandy Lodge,

dealul Pinner, parcul Moor, Chorleywood. Se păstraseră şi multe accesorii originale: plase de bagaje încăpătoare, cu cârlige coborând în volute largi din punctele lor de susţinere; curele late de piele la geamuri şi alte curele late de piele care să oprească balansul uşilor în balamale; o cifră groasă, aurită pe uşă, 1 sau 3; o placă de alamă în spatele mânerului de alamă al uşii; şi, gravat pe placă, pe ton imperativ sau mieros de seducător, sloganul: „Locuiţi în Metroland."

De-a lungul anilor, am studiat bine vagoanele. De pe peron deosebeam într-o clipită un compartiment mare de unul de dimensiuni speciale. Cunoşteam toate reclamele şi toate variantele de decoraţiune de pe tavanele boltite ca un butoi. Cunoşteam toată gama imaginaţiei celor care aduseseră diferite corecţii anunţului FUMATUL INTERZIS de la geamuri: FURATUL INTERZIS era cea mai răspândită operă incrustată în lemn; FLIRTUL INTERZIS mi-a dat de furcă ani şi ani; FORATUL INTERZIS mi se părea cea mai bizară. Într-o după-amiază înnorată m-am strecurat într-un vagon de clasa I şi m-am proţăpit ţeapăn în fotoliul moale, prea speriat ca să mă uit în jur. Am pătruns, din greşeală, până şi în unicul compartiment special plasat primul, protejat de un abţibild verde: EXCLUSIV PENTRU DOAMNE. La un pas să pierd trenul, m-am pomenit gâfâind în mijlocul tăcerii dezaprobatoare a trei doamne înveşmântate în rochii de tweed, iar spaima mea a fost potolită mai puţin de tăcerea lor cât de dezamăgirea că acel compartiment nu conţinea niciun fel de accesoriu care să sugereze, oricât de discret, ce anume le acorda femeilor un statut diferit.

Într-o după-amiază, mergând spre casă ca de obicei cu trenul de 16.13 de la Baker Street, îmi terminasem temele, apoi ajunsesem la capătul gândurilor şi mă uitam la harta schematică, de un roşu-purpuriu, a liniei, care ocupa spaţiul central de sub plasa de bagaje. Studiam staţiile ca pe nişte boabe de mătănii, când am auzit o voce venind din dreapta mea:

— Nodul Verney.

Vreun poponar bătrân, mi-a trecut prin cap; un burghez amorţit sadea. Soarele brodat care-i strălucea pe pantofii uşori era elementul care, în cazul *lui,* îl apropia cel mai mult de energie şi de viaţă, m-am gândit. Aş fi fost în stare să pun pariu că este *syphilisé.* Păcat că nu era belgian. Ar fi putut să fie belgian. Ce anume spusese?

— Nodul Verney, a repetat. Quainton Road. Winslow Road. Grandborough Road. Waddesdon. N-ai auzit niciodată de ele, a stabilit el, sigur pe sine.

Poponar bătrân. În orice caz, prea bătrân ca să-l urăşti cu adevărat. Uniformă de navetist; umbrelă cu inel de spiţe din aur; servietă; pantofi de lac. Servieta conţinea, probabil, echipamentul portativ de raze X al naziştilor.

— Nu.

— Pe vremuri era o linie grozavă. Avea… ambiţii. Ai auzit de Linia Brill?

Ce-o fi urmărit cu adevărat? Viol, răpire? Mai bine să-i fac pe plac, altfel în şase luni mă puteam trezi, gras şi fără ouă, cine ştie unde, prin Turcia.

— Nu!

— Linia Brill de la Quainton Road. Toate w-urile. Waddesdon Road. Wescott. Wotton. Wood Siding. Brill. Construită de Ducele de Buckingham. Imaginează-ţi. A pus să o construiască pentru propriul lui domeniu, mă-nţelegi. A făcut parte din Linia Metropolitană vreme de treizeci de ani. Ştii, am călătorit cu ultima cursă. Prin 1935-'36, cam aşa ceva. Ultimul tren de la Brill la Nodul Verney. Sună ca un titlu de film, nu?

Pe mine nu m-ar fi tentat să-l văd. Şi în niciun caz dacă m-ar fi invitat el. Eram sigur că aveam de-a face cu un violator; oricine intra în vorbă cu un copil care călătorea cu trenul nu putea fi decât aşa ceva, *ex hypothesi*. Dar el era un amărât bătrân şi rahitic, iar eu stăteam pe partea dinspre peron. Pe deasupra, aveam şi umbrela la mine. Mai bine să încerc să-l duc cu vorba. Uneori fac urât dacă nu le vorbeşti.

— Aţi mers vreodată cu clasa I?

Oare ar fi fost mai nimerit să mă adresez cu „domnule"?

— Era o linie *di granda,* ştii? Linia Locală, aşa i se zicea (nu cumva făcea vreo aluzie murdară?), între Baker Street şi Nodul Verney. A existat un vagon Pullman (oare primeam un răspuns la întrebare?) chiar până la începutul războiului lui Hitler. De fapt, două vagoane Pullman. Imaginează-ţi… imaginează-ţi un vagon Pullman pe Linia Bakerloo. (Am râs amândoi, el dispreţuitor, eu sicofant.) Chiar două. Unul era denumit *Mayflower*. Poţi să-ţi închipui una ca asta? Nu reuşesc să-mi amintesc cum îi ziceau celuilalt. (A început să bată darabana pe coapsă; fără folos. Nu cumva făcea o nouă aluzie obscenă?) Nu, în orice caz *Mayflower* era unul dintre ele. Primele vagoane Pullman electrice din Europa.

— Chiar aşa? Primele din Europa?

Devenisem aproape atât de interesat pe cât pretindeam a fi.

— Primele din Europa. De linia asta se leagă multă istorie, ştii? Ai auzit de John Stuart Mill?

— Da.

(Bineînţeles că nu auzisem.)

— Ştii despre ce a fost ultimul lui discurs din Cameră?

Probabil că mi se citea pe faţă că nu aveam habar.

— Din Camera Comunelor. Ultimul discurs? A fost despre metrou. Poţi să-ţi imaginezi una ca asta? Legea Reglementării Căilor Ferate din

1868. S-a adus un amendament la lege, prin care toate căile ferate erau obligate să ataşeze un vagon de fumători. Mill a reuşit să treacă legea. A ţinut un discurs măreţ în favoarea ei. A obţinut o victorie strălucită.

Grozavă chestie. De-a dreptul grozavă, nu?

— *Dar* – ce să vezi? a existat o cale ferată, doar una, care a fost exceptată. Este vorba *chiar* de Metropolitan.

Ai fi putut să crezi că participase şi el la vot, în o mie opt sute nu-ştiu-cât.

— De ce?

— Ah. Din cauza fumului din tunel. A fost întotdeauna un lucru deosebit, mă-nţelegi.

Poate că nu era aşa de rău. Oricum, nu mai rămăseseră decât patru staţii. Ar fi putut fi chiar un tip interesant.

— Ce s-a întâmplat cu celelalte staţii? Quinton şi aşa mai departe.

— Quainton Road. Toate se găseau dincolo de Aylesbury. Waddesdon, Quainton Road, aşa mergea, Grandborough, Winslow Road, Nodul Verney. (Dacă mai continua aşa, mă podidea plânsul.) Şaptezeci şi cinci de kilometri de la Nodul Verney la Baker Street; ce mai linie. Poţi să-ţi imaginezi – plănuiau să facă legătura cu Northampton şi Birmingham. Să existe o linie continuă din Yorkshire şi Lancashire, prin Quainton Road, prin Londra, întâlnindu-se cu bătrâna South Eastern, trecând apoi printr-un Tunel al Canalului până pe Continent. Ce mai linie.

A făcut o pauză. Un teren pustiu de şcoală a trecut în zbor pe lângă noi; apoi un carusel metalic, drapat cu rufe puse la uscat, şi un paravan de protecţie împotriva vântului.

— Nu au construit nici măcar Inelul exterior.

Era un păcătos bătrân şi melancolic, nu încăpea îndoială. Mi-a vorbit despre costul călătoriilor pentru muncitori, despre electrificare şi despre Lord's Station, care s-a închis la izbucnirea războiului. Şi despre o persoană numită Sir Edward Watkin, care avusese nu ştiu ce planuri; fără discuţie, o scârnăvie bătrână, incapabilă să deosebească un Tissot de un Tiziano.

— Nu era vorba numai de ambiţie, mă-nţelegi. Era şi încrederea. Încredere *în* ambiţie… În zilele noastre…

A surprins gestul reflex pe care îl făceau întotdeauna muşchii mei faciali când auzeam aceste din urmă cuvinte.

— Să nu rânjeşti când auzi de victorieni, băiete, mi-a retezat-o el scurt.

Deodată, suna ca şi cum o luase iarăşi razna; poate că era cu adevărat un violator; poate că-şi dăduse seama cum îl păcălisem.

— Mai bine uită-te la ce-au lăsat în urma lor, a continuat el.

Cine, eu să rânjesc la victorieni? Nu-mi mai rămânea suficient

spaţiu de rânjit. Dar după ce apucam să rânjesc pe seama proştilor, a monitorilor, a profesorilor, a părinţilor, a soră-mii şi a lui frate-meu, a celei de-a Treia Divizii (Nord) de fotbal, a lui Molière, a lui Dumnezeu, a burgheziei şi a oamenilor normali, nu-mi mai rămânea suficientă energie decât pentru o bosumflare strâmbă pe care să o adresez istoriei. L-am măsurat pe bătrânul pervers şi am schiţat o expresie de indignare morală; dar faţa mea nu se pricepea destul de bine să exprime asta.

— Vezi tu, nu-i vorba doar de oamenii care au construit şi au administrat linia. E vorba de absolut toată lumea. Probabil că nu te interesează (Doamne, ia te uită, nu se potolea deloc!), dar când a poposit primul tren de la Baker Street la Farringdon Street, pasagerii au curăţat bufetul restaurantului de la Farringdon Street în nici zece minute (poate că le-o fi fost foame de frică, am cugetat eu), în nici zece minute. Ca un nor de lăcuste.

Acum aproape că vorbea doar pentru sine, dar am considerat că ar fi inteligent să mai introduc o întrebare, să mă asigur.

— Atunci i s-a zis Metroland? am întrebat, nu foarte sigur de ceea ce spuneam, însă cu mare grijă să nu rânjesc.

— Metroland? Ce prostie! a exclamat el, îndreptându-şi din nou atenţia asupra mea. Acela a fost începutul sfârşitului. Nu, denumirea a venit mult mai târziu, cam în timpul războiului de dinaintea celui împotriva lui Hitler. Şi doar ca să fie pe placul agenţilor imobiliari. Ca să sune confortabil. Case confortabile pentru eroi confortabili. Douăzeci şi cinci de minute de la Baker Street şi o pensiune la capăt de linie, a pronunţat el pe neaşteptate. Transformând-o în ceea ce este acum, un dormitor pentru burghezi.

Am simţit ca şi cum mi-ar fi scăpat cineva în ţeastă o geantă plină cu cuţite. Hei! Doamne, Dumnezeule! Aşa ceva nu poţi să spui. Nu-i voie. Uită-te la tine. Eu pot să-ţi zic *ţie* burghez; sau aşa-mi închipui, cel puţin. Dar tu n-ai voie. Pur şi simplu nu se… cuvine. Adică e împotriva tuturor regulilor cunoscute. Ca şi cum un profesor ar recunoaşte că-şi ştie porecla. Ca şi cum… ei bine, presupun că cel mai bun răspuns este unul neconvenţional.

— Atunci, nu sunteţi şi dumneavoastră un burghez?

I-am trecut din nou în revistă hainele, vocea, servieta.

— Ha! Ba sigur că sunt, a consimţit el încet, aproape cu blândeţe.

Tonul lui m-a liniştit; în schimb, cuvintele au rămas un mister.

Pământul pârjolit

Toni şi cu mine ne străduiam din răsputeri să ne deprogramăm. După câte o contemplativă sesiune de Bruckner („Scăderea pulsului; vagă zvâcnitură în interiorul pieptului; ocazionale tresăriri ale umărului; tremur în picioare. Să ieşim afară şi să caftim vreun poponar? Bruckner 4/Philh./Columbia/Klemperer"), sau când eram prea obosiţi ca să mai ieşim pentru o epatare uşoară, ne opream adesea la una şi aceeaşi temă.

— O chestie e clară cu părinţii. Te freacă la cap.

— Crezi că o fac dinadins?

— Poate că nu. Însă o fac, asta contează!

— Mda, dar probabil că nu este vina lor.

— Vrei să spui că e ca în Zola – pentru că au păţit-o şi ei de la părinţii lor.

— Bună idee. Totuşi, e şi vina lor cât de cât, nu? Vreau să spun, pentru că nu şi-au dat seama că au fost frecaţi la cap şi pentru că-i dau bătaie înainte la fel şi cu noi.

— O, desigur, nu vreau să spun că nu trebuie să-i pedepsim.

— Am fost îngrijorat, pentru o clipă.

În fiecare dimineaţă, la masă, mă holbam neîncrezător la familia mea. În primul rând, fiindcă erau cu toţii prezenţi – cea dintâi surpriză. De ce nu fugiseră în noapte, măcar o parte din ei, incapabili să mai suporte durerea provocată de golul pe care-l ghiceam în viaţa lor? De ce mai stăteau pe locurile pe care stătuseră şi cu o dimineaţă în urmă, arătând perfect fericiţi la gândul că se vor afla din nou acolo, după alte douăzeci şi patru de ore?

De cealaltă parte a mesei, fratele meu mai mare, Nigel, se uita peste Weetabix[9]-ul său la o revistă de science fiction. (Poate că aşa îşi controla nemulţumirea existenţială: prin refugiul în *Noi galaxii, Noi lumi* şi *Realităţi extraordinare*. Nu că mi-ar fi trecut prin cap să-l întreb dacă suferă de nemulţumiri existenţiale; şi dacă tot a venit vorba, speram să nu sufere – lucrurile de acest gen au tendinţa de a deveni prea răspândite.) Lângă el, soră-mea Mary se uita şi ea peste mâncare, citind piperul şi sarea. Nu că nu s-ar fi trezit cum se cuvine: la cină citea cuţitele şi furculiţele. Într-o bună zi s-ar putea să avanseze la etichetele de pe dosul pachetelor de fulgi de porumb. Avea treisprezece ani şi nu era prea vorbăreaţă. Consideram că semăna mai

mult cu Nigel decât cu mine: ambii aveau feţe prietenoase, blânde, senine.

La dreapta, taică-meu ţinea *The Times* împăturit la pagina cu listele de preţuri ale bursei şi le parcurgea, murmurând încetişor. Nici el nu semăna cu mine. În primul rând, era chel. Cred că forma maxilarului aducea puţin cu a mea, dar în niciun caz nu avea ochii mei profunzi şi iscoditori. Din când în când îi arunca maică-mii o întrebare blajină despre grădină. Ea stătea la stânga mea, aducea mâncarea, răspundea la orice întrebare şi ne supraveghea cu blândeţe de-a lungul ritualului mesei, care se desfăşura, de altfel, aproape în tăcere. Nici cu ea nu semănăm.

Unii ziceau că aş avea ochii ei; şi chiar aşa să fi fost, altceva nu moştenisem.

Era oare posibil să fiu înrudit cu ei toţi? Şi cum puteam suporta să nu atrag atenţia asupra diferenţelor evidente?

— Mamă, sunt un copil nelegitim? (Pe un ton normal de conversaţie.)

Am sesizat un freamăt vag în stânga. Frate-meu şi soră-mea îşi vedeau de lectură.

— Nu, dragă. Ţi-ai luat sandvişurile?

— Mda. Eşti sigură că nu e nicio şansă să fiu un copil nelegitim?

Am dat din mână în direcţia lui Nigel şi Mary, în chip de explicaţie. Taică-meu şi-a dres glasul cu discreţie.

— E vremea să pleci la şcoală, Christopher.

Ei, s-ar fi putut să mintă.

În ceea ce ne privea pe Toni şi pe mine, consideram calitatea de părinte un grav atentat la adresa responsabilităţii. Nu era nevoie să existe *mens rea,* ci doar un *actus reus* al naşterii. Acordând consideraţia cuvenită tuturor circumstanţelor acestui caz şi condiţiei sociale a făptuitorilor, afirmaţia era disecată şi supusă unei perpetue verificări. Cât despre noi, victimele, cei *mal-aimés,* am înţeles că existenţa independentă nu putea fi obţinută decât prin strictă deprogramare. Camus i-a lăsat pe toţi în urmă când a spus: *„Aujourd'hui Maman est morte. Ou peut-être hier."*[10]

Deconarea, impertinenţa agresivă, după cum ne exprimam noi, savurând jocul de cuvinte, este datoria oricărui adolescent care se respectă.

Însă era mai dificil decât ne-am fi închipuit. Existau două etape distincte, din câte am înţeles. Mai întâi era Pământul pârjolit – respingerea sistematică, precum şi contradicţia îndărătnică sau ştergerea pe suprafeţe mari şi în mod anarhic a tablei de ardezie. În definitiv, făceam parte din generaţia Furioşilor.

— Tu îţi dai seama că facem parte din generaţia Furioşilor? i-am zis lui Toni în timpul unei pauze de masă, pe când leneveam destul de

neconstructiv în balconul clasei a şasea.

— Mda, pe mine mă supără cu adevărat, mi-a replicat, cu obişnuitul său rânjet strâmb.

— Şi că atunci când vom fi bătrâni şi vom avea… nepoţi şi nepoate, ne vor întreba ce-am făcut în timpul Marii Furii?

— Păi, ne aflăm şi noi în joc, suntem Furioşi, nu?

— Nu ţi se pare puţin ciudat totuşi că îl învăţăm pe
Osborne la şcoală cu bătrânul Runcaster? Vreau să spun, nu crezi că se petrece o anumită instituţionalizare?

— Ce vrei să spui?

— Păi, revolta inteligheţiei este decapitată prin încercarea de a o absorbi în corpul politic.

— Şi?

— Şi mă gândeam că poate adevărata acţiune constă în Complacere.

— Asta-i scolastică, mi-a zâmbit el, fals consolator.
Dansatorul din vârful acului.

Dar lui îi era mult mai comod decât mie să fie Furios.
Părinţii lui Toni (în parte, ghiceam noi, datorită experienţei lor de ghetou) erau 1) religioşi, 2) adepţi ai disciplinei, 3) iubitori la modul posesiv şi 4) săraci. Lui nu-i rămânea decât să fie un risipitor trândav, agnostic şi independent, şi gata – se chema Furios. Doar cu un an în urmă rupsese o clanţă la ei acasă, iar taică-său îi tăiase banii de buzunar pe trei săptămâni. Genul acesta de atitudine era cu adevărat de ajutor. Pe când dacă eu distrugeam, mă purtam arţăgos sau cu încăpăţânare, părinţii mei, jenant de pătrunşi de toleranţă, se mulţumeau să-mi definească starea („Perioada de creştere este întotdeauna dificilă, Christopher"). Această identificare reprezenta cea mai mare apropiere de reproş pe care le-o puteam provoca. Stăteam la cutie şi loveam în toate părţile; o fentă, apoi o directă cu toată forţa – iar maică-mea ce făcea? Scotea iodul şi vata, ca să-mi dea pe degete.

Tactica Pământului pârjolit nu mergea până la capăt, desigur. Cu o perspicacitate ce depăşea nivelul nostru de vârstă, am apreciat că simpla respingere sau răsturnare a înfăţişării sau a conduitei morale a părinţilor nu reprezenta mult mai mult decât o grosolană reacţie reflexă. După cum blasfemia implică religie, argumentam noi, tot aşa escamotarea şi muşamalizarea disciplinei impuse copilului indică o anumită aprobare a ei. Iar noi nu eram dispuşi să acceptăm aşa ceva. Prin urmare, fără să ne compromitem în vreun fel principiile, am căzut de acord să locuim mai departe acasă.

Pământul pârjolit era un aspect; partea a doua se referea la Reconstrucţie. Aşa arăta programul nostru, în orice caz; asta deşi existau multe raţiuni şi metafore valabile, care să justifice lipsa de tragere de inimă cu care eram dispuşi să cercetăm foarte de aproape

această latură a lucrurilor.

— Ce-i cu Reconstrucţia?

— Ce-i cu ea?

— Crezi că ar trebui să facem oarece planuri în această privinţă?

— Dar asta şi facem acum – la fel ca şi cu Pământul pârjolit.

— Mmmnnn.

— Adică, nu sunt de părere că trebuie să ne implicăm prea tare într-o direcţie anume, în acest stadiu. În definitiv, nu avem decât şaisprezece ani.

Cât se poate de exact. Viaţa nu începe cu adevărat decât după terminarea şcolii; eram suficient de maturi ca să admitem acest punct. De-abia după ce ieşeai acolo, în larg, începeai să

— …adopţi Decizii Morale…

— …şi să ai Relaţii Intime…

— …şi să Devii Faimos…

— …şi să Alegi Singur Hainele…

Pentru moment însă, tot ceea ce puteai face în acest domeniu era să-ţi judeci părinţii, să te asociezi cu confidenţi cărora le puteai mărturisi ura ta, să încerci să devii bine cunoscut băieţilor mai mici fără a sta de vorbă cu ei şi să te hotărăşti între un Windsor simplu sau unul dublu. Nu era mare scofală.

Graficul Minciunii

Duminica era ziua pentru care fusese creat Metroland. Dimineţile de duminică, în timp ce stăteam în pat şi mă întrebam cum să-mi omor ziua, două zgomote făceau să răsune suburbia altfel tăcută şi mulţumită: clopotele bisericii şi trenul. Clopotele te certau până reuşeau să te trezească, insistau cu o tenacitate enervantă şi într-un târziu renunţau, vestindu-şi înfrângerea cu o ultimă bătaie stinsă. Trenurile intrau în gara Eastwick huruind mai tare decât de obicei, ca şi cum ar fi sărbătorit lipsa pasagerilor. De-abia după-amiaza – în conformitate cu o înţelegere tacită, dar de necontestat – se pornea un al treilea zgomot, urletul-şablon al maşinilor de tuns gazonul: acceleraţie, frână, întoarcere, acceleraţie, frână, întoarcere. Când tărăboiul lor înceta, distingeai chiar şi muşcătura potolită a foarfecelor; şi, în fine – un sunet mai degrabă asimilat decât auzit –, scârţâitul blând al pielii de căprioară pe portbagaj şi pe capotă.

Era ziua stropitului cu furtunul în grădină (cu toţii plăteam o taxă suplimentară pentru robinetul montat afară); a copiilor odioşi care urlau dement din curţile învecinate; a mingilor de plajă ridicate peste gard; a şoferilor învăţăcei care deprindeau panicaţi întoarcerea din trei mişcări pe drumul din faţă; a tinerilor ieşiţi cu automobilul familiei până în dreptul crâşmei La Barieră, ca să bea un pahar înainte de prânz, care lăsau să cadă şerveţelele albastre printre stinghiile mobilei de grădină din lemn de tec. Duminicile, se părea, erau întotdeauna paşnice şi întotdeauna însorite.

Le detestam, cu toată furia celui silit mereu să constate cu dezamăgire că nu era cu adevărat independent. Detestam ediţiile duminicale ale ziarelor, care încercau să-ţi încarce creierul amorţit cu gânduri pe care nu le doreai; detestam programele duminicale ale radioului, în care nu mai aveai loc de critici arizi; detestam televiziunea duminicală, cu toate Poştele ascultătorilor, piesele de teatru serioase despre persoane mature, crizele emoţionale, războiul nuclear şi alte asemenea. Detestam să stau în casă, în vreme ce soarele se furişa prin toată camera şi te lovea pe neaşteptate drept în ochi; şi să stau afară, când acelaşi soare îţi topea creierii şi-i făcea să ţi se scurgă prin ţeastă. Detestam îndatoririle de duminică – spălatul maşinii cu detergent care curgea în sus (cum de se întâmpla una ca asta?), până la subsuori; descărcatul ierbii tăiate din roabă şi râcâitul

unghiilor pe fundul ei metalic. Detestam munca, dar şi statul degeaba; ieşitul la plimbare pe terenuri de golf şi întâlnirea cu alţi oameni ieşiţi la plimbare pe terenul de golf; şi îndeletnicirea de bază, adică aşteptarea zilei de luni.

Singura diversiune în rutina duminicilor intervenea atunci când maică-mea anunţa:

— Astăzi după-amiază îi vom face o vizită unchiului Arthur.

— De ce?

Merita întotdeauna să arunc această obiecţie rituală. Nu ajungeam nicăieri cu ea şi nici nu mă deranja; pur şi simplu îmi dădea sentimentul că Nigel şi Mary ar putea profita de pe urma unui exemplu de gândire independentă.

— Pentru că, este unchiul tău.

— Va fi tot unchiul meu şi peste o săptămână; şi peste două.

— Nu asta-i problema. Nu am mai fost la el de vreo opt săptămâni.

— De unde ştii că vrea să ne vadă?

— Bineînţeles că vrea – nu l-am mai vizitat de două luni.

— A sunat ca să ne invite?

— Sigur că nu, ştii bine că nu face asta niciodată.

(Din cauză că e prea meschin.)

— Atunci de unde ştii că vrea să ne vadă?

— Pentru că după ce trece atâta vreme, ţine întotdeauna să ne vadă. Haide, nu fi sâcâitor, Christopher.

— Dar poate-o fi citind vreo carte sau o fi făcând altceva interesant.

— Ei, eu aş renunţa la o carte ca să-mi văd nişte rude care nu m-au mai vizitat de două luni.

— Eu, nu.

— Nu despre asta e vorba, Christopher.

— Dar despre ce anume?

(Între timp, Nigel căsca ostentativ.)

— Că mergem acolo în această după-amiază. Şi acum du-te şi spală-te pe mâini pentru masă.

— Pot să-mi iau o carte?

— Da, poţi să iei o carte ca să o citeşti în maşină; dar va trebui să o laşi tot în maşină. E nepoliticos să mergi în vizită cu o carte în mână.

— Dar nu e nepoliticos să mergi în vizită atunci când nu ai chef să mergi în vizită?

— Christopher, du-te să te speli.

— Pot să-mi iau o carte la baie?

Şi aşa mai departe. Puteam să prelungesc aceste conversaţii la nesfârşit, fără ca mama să ajungă la capătul răbdării; singurul semn că n-ar fi de acord cu mine era faptul că îmi spunea pe nume. Ştia bine că mergeam oricum. Ceea ce se şi întâmpla.

De îndată ce se termina spălatul vaselor, ne suiam în Morris-Oxford-ul nostru butucănos, de culoare neagră cu tapiserie vineţie ca pruna. Mary se holba în gol pe fereastră, lăsându-şi părul să-i acopere faţa, fără să-l dea deoparte. Nigel se apleca asupra unei reviste. Eu aveam obiceiul să fredonez şi să fluier, deschizând întotdeauna cu un cântec al lui Guy Béart, pe care-l auzisem pe unde lungi, care începea cu versul *„Cercueil à roulettes, tombeau à moteur”*.[11] Asta în parte ca să-mi stârnesc o dispoziţie lipsită de veselie, în parte în semn de protest faţă de refuzul Banchetei din Faţă de a folosi Motorola. Aparatul venise gata montat şi reprezenta, după părerea mea, principalul punct de atracţie al acestei maşini care nu era nici străină, nici aerodinamică, nici roşie, nici sport. Exista până şi un abţibild pe geamul din spate, care rezistase la multiple aplicări de apă şi săpun, făcând reclamă Motorolei, cu sloganul: AM FOST EXPUS LA RADIO ACTIVITATE. Nu aveam voie să-l folosim la drum, pentru că, după cum susţinea Bancheta din Faţă, îl împiedica pe şofer să se concentreze (şi nu ni se permitea să-l folosim în garaj, pentru că se consuma bateria).

După douăzeci de minute de condus conform tuturor regulilor de siguranţă, ajungeam la bungaloul unchiului Arthur, de lângă Chesham. Acesta era un moş caraghios – viclean, zgârcit şi, de regulă, mincinos. Minţea într-un fel pe care îl consideram întotdeauna fermecător: nu de dragul profitului, nici măcar de-al efectului, ci pur şi simplu pentru că-l ungea pe suflet. Toni şi cu mine tăcuserăm odată un studiu-pilot despre minciună, iar după o examinare amănunţită a tuturor cunoştinţelor trasaserăm un Grafic al Minciunii pe hârtie milimetrică. Arăta aidoma unei secţiuni orizontale printr-o pereche de ţâţe, cu sfârcuri la şaisprezece şi şaizeci de ani. Arthur şi cu mine atingeam, probabil, punctul culminant cam în acelaşi timp.

— Vă salut pe toţi, ne-a strigat el când am intrat pe alee.

Avea părul alb, exagera gârbovindu-se, câştigând astfel mai multă simpatie decât merita, şi se îmbrăca neglijent la modul agresiv, cu intenţia să-l compătimeşti pentru viaţa lui de burlac. Teoria mea era că rămăsese necăsătorit pentru că nu se găsise niciuna suficient de bogată ca să-l ţină, şi în acelaşi timp atât de proastă încât să nu-şi dea seama ce zăcea în el.

— Aţi putut să mergeţi destul de repede? s-a interesat el.

— N-a fost aşa de rău, Arthur, i-a replicat taică-meu, ridicând geamul. Am avut un mic blocaj la Patru Drumuri, dar presupun că e de aşteptat aşa ceva.

— Mda, căcăcioşii ăştia de şoferi de duminică. Vai, mă scuzaţi, m-a luat gura pe dinainte.

Arthur s-a prefăcut apoi că tocmai mă vede coborând din maşină:

— Şi tu ce mai faci, băiete? Ţi-ai adus ceva de citit, din câte văd.

Era o ediţie mică, de buzunar, din *Dictionnaire des idées reçues* al lui Flaubert.

— Da, unchiule, ştiam că n-o să te deranjeze, i-am răspuns, cu o privire furişă spre mama.

— Desigur că nu, desigur că nu. Dar mai întâi aş avea nevoie de puţin ajutor.

Aha.

Cu un gest melodramatic, Arthur şi-a îndreptat spatele cu degetele lui îngroşate, apoi a prins să-şi maseze cusăturile vestei, făcute cu aţă groasă ca un cablu, ca şi cum ar fi fost nişte muşchi cuprinşi de cârcei.

— Un buştean mi-a dat bătaie de cap, acolo, în spate. Vino să arunci o privire. Şi voi, ceilalţi, de ce nu intraţi în casă?

(Nigel era întotdeauna scutit de muncile de acest gen, din cauza unei obscure suferinţe în zona toracelui; Mary pe motiv că era fată; părinţii mei pe motiv că erau părinţi.)

Însă nu mă puteam împiedica să-l admir pe bătrânul poponar. Dacă i se înţepenise spinarea, nu putea fi decât din pricina unor perne prost aşezate pe jilţ. Nu era el fraier să se ducă la dezgropat buşteni, imediat după prânzul de duminică. O jumătate de oră cu pagina de spectacole din *Sunday Express* trebuie să fi fost cam tot efortul depus. Dar toate astea făceau parte dintr-o răzbunare bine ticluită, pe care Arthur mi-o aplica de ani şi ani. Pe când mă aflam încă la vârsta inocenţei, într-o duminică, ne-a întâmpinat cu o poveste oarecare, cum s-a zdrobit el muncind în grădină. În vreme ce îl plictisea pe taică-meu cu napii lui, m-am năpustit în salon şi i-am pipăit jilţul. Fierbinte ca un găinaţ de gâscă, exact cum îmi închipuisem. Când au intrat şi ceilalţi, am aruncat următoarea remarcă:

— Unchiule, e imposibil să fi săpat în grădină, aşa cum spuneai – jilţul dumitale e cald şi acum.

M-a scrutat cu o privire neiertătoare, apoi s-a îndepărtat cu o energie atipică pentru un om care tocmai terminase să se lupte cu napii.

— Ferdinand, a început el să strige. Ferdinand. FERDINAND!

Din hol am auzit tropăitul prietenos al unor lăbuţe, nişte plescăieli de gură băloasă şi bufnitura puternică a bocancului izbindu-l pe labrador.

— Şi să nu te mai prind vreodată în jilţul meu.

După aceea, am constatat mereu că Arthur îmi rezerva câte o treabă măruntă, dar neplăcută, cum ar fi desfăcutul unui buşon greu accesibil, pentru scursul uleiului folosit din motor („Ai *grijă* să nu te murdăreşti, băiete!”), sau curăţarea unor brazde de urzici („Îmi pare rău, băiete, dar mănuşile sunt pline de găuri!”), sau goana ca să prind poşta („Va trebui să alergi, dacă vrei s-o prinzi… Ştii ceva, am să te cronometrez!”) Asta a fost o greşeală: m-am răzbunat mergând la pas

până acolo, pierzând poşta şi întorcându-mă în fugă. Acum era vorba de un afurisit de buştean enorm. Arthur zgâriase un şanţ superficial în jurul copacului, dezgolise câteva rădăcini subţiri, secundare, şi îngrămădise dinadins pământ peste o rădăcină enormă, groasă ca pe coapsă.

— În mod normal, n-o să-ţi dea bătaie de cap, băiete.

Desigur, dacă nu cumva întâlneşti vreo rădăcină pivotantă adâncă.

— Dar mai e una mare, pe care ai acoperit-o, i-am răspuns eu.

Când eram doar noi doi, singuri, aproape că renunţam la prefăcătorie. Îmi plăcea de el.

— Am acoperit-o? Ce vrei să spui, fiule? Aceea? Există vreo rădăcină acolo? Vai de mine! Nu ţi-ai închipui că un asemenea buştean are nevoie de atâtea rădăcini, nu? Cu toate astea, sunt încredinţat că un tânăr filfizon intelectual ca tine e capabil să rezolve atâta lucru. Apropo, toporul are din când în când tendinţa de a sări din coadă. Ne vedem la ceai. Vai, ce rece s-a făcut!

Spunând asta, a şi luat-o din loc.

Aveam de ales între mai multe variante poznaşe de mimat incompetenţa. Scurmatul-pământului-peste-tot-locul-(cum se face peste clopotele de lăptuci)-într-un-acces-de-entuziasm. Sau distrugerea-sculelor; dar asta ar fi dus la necazuri cu taică-meu. Cea mai bună idee care mi-a trecut prin minte – deşi a trebuit să o abandonez, căci nu am izbutit să descopăr un ferăstrău cu coadă – a fost să retez ciotul la nivelul solului şi să acopăr totul cu pământ („Vai, îmi pare rău, unchiule, nu mi-ai spus că vrei să sap toată zona – mi-am închipuit că doreşti numai să nu te împiedici de el, pe întuneric!”).

În final, am ajuns la un compromis, hotărându-mă să folosesc tactica amânării. Am săpat un cerc mare cu raza de aproape un metru şi jumătate, jur împrejurul buşteanului, retezând din când în când câte o biată rădăcină fusiformă, fără a ameninţa nici măcar o clipă rezistenţa monstrului. Am muncit parodic, cu zel de maniac, ignorând că se făcuse ora patru, obligându-l în cele din urmă pe unchiul să vină din nou în grădină.

— Să nu răceşti, i-am strigat când l-am văzut apropiindu-se, e cam răcoare aici, dacă nu pui mâna să munceşti.

— Am venit numai ca să văd dacă ai terminat. Isuse Cristoase, Dumnezeule, ce tot faci aici, ticălosule?

Între timp săpasem un şanţ lat de o jumătate de metru şi adânc de aproape trei cazmale, ocolind tot trunchiul.

— Îl subminez, unchiule, i-am explicat pe ton profesional. După ce mi-ai spus despre rădăcina pivotantă, am zis că mai bine încep cu o groapă mare şi adâncă. Până în prezent, le-am venit de hac acestora, i-am explicat mândru, arătându-i un mănunchi pricăjit de rădăcini

groase cât nişte rămurele.

— Fir-ai al naibii de Ruskin, mi-a ţipat unchiu-meu, intelectual mic, împuţit şi labagiu ce eşti. Dacă ţi-aş fi dat un cur de porc, n-ai fi ştiut ce să faci cu el, este, băiete?

— E gata ceaiul, unchiule? m-am interesat politicos.

După ceai, perioadă pe care mi-am petrecut-o urmărind cu speranţă ca din biscuitul umplut prea mult să i se scurgă crema de ghimbir pe vestă, m-am retras în garaj, ca să răsfoiesc în linişte un ziar, fără să-mi tulbure cineva erecţia. În acele zile, nu numai că visai aproape toată vremea la sex, ţi se şi scula la cea mai mică provocare, în drum spre şcoală, de multe ori trebuia să-mi trag ghiozdanul peste coapse şi să conjug, frenetic, ceva în minte, încercând să scap înainte de Baker Street. Anunţurile la mica publicitate date de fete îndrăzneţe, care făcuseră parte din corpul feminin al Armatei Regale, pseudoistorii din circurile romane, până şi *Les Demoiselles d'Avignon,* pentru numele lui Dumnezeu: totul avea efect, totul mă obliga să mă scobesc în buzunare, ca să fac reajustări.

Garajul lui Arthur reprezenta o atracţie datorită teancurilor de *Daily Express,* frumos legate. Arthur Era Un Păstrător. Presupun că înclinaţia lui a început în timpul războiului şi a fost întreţinută de obişnuita-i logică sucită. Probabil considera că legatul de ziare o fi o operaţiune ceva mai puţin epuizantă decât săpatul pentru victorie. Dar eu nu mă plângeam. Pe când cei bătrâni discutau despre ipoteci şi grădinărit şi tapete, pe când Mary şi Nigel „aveau voie" să spele vasele, eu mă lăfăiam ca un paşă în fotoliul pe jumătate prăbuşit din garaj, cu vreo douăzeci de *Express* alături. După părerea mea de cunoscător, „Această Americă" era cea mai suculentă rubrică, având cel puţin o poveste cu sex pe zi; urmau cronicile de film, articolele cu bârfe (adulterele din lumea şic mă stârneau grozav), serialele din Ian Fleming care apăreau uneori şi cazurile de viol, incest, exhibiţionism şi comportament indecent. Mă adăpam din această versiune asupra vieţii, cu foile desfăcute până peste genunchi. Nu puteai să te apuci de şmecherii în asemenea ocazii; dar în orice caz atmosfera era mai degrabă tihnită decât orgasmică. Apoi dobândeam astfel o groază de poveşti pe care le puteam schimba cu cele ale lui Gould, al cărui tată îl lăsa să citească *News of the World*, în speranţa că astfel va fi scutit să-i explice lui fiu-său adevărurile despre viaţă.

— Ne distrăm nemaipomenit, nu? Stai suficient de confortabil?

Păcătosul bătrân se furişase, ferindu-se să facă vreun zgomot. Dar nu e leac mai bun împotriva excitaţiei decât surpriza, deci din acest punct de vedere m-am descurcat bine.

— Îmi pare rău că trebuie să te întrerup, băiete, dar mi-am imaginat că mă vei ajuta cu plăcere să dau jos nişte lucruri din pod. E cam greu să detectezi toate cuiele din podele, iar tu ai sigur ochi mai

buni decât ai mei.

Sex, austeritate, război, austeritate

Unul dintre lucrurile care aveau să se schimbe, o dată Intrat în Viaţă, era genul de însemnări din jurnal. N-aveai de ce să scrii despre ce nu-ţi plăcea să faci, sau despre ceea ce ai fi vrut să faci, dar nu făcuseşi, sau despre ce plănuiai să faci în viitor; notai, în schimb, lucrurile pe care le făcuseşi cu adevărat. Şi de vreme ce aveai să faci numai ceea ce doreai să faci, Cartea Faptelor tale avea să fie ceea ce era acum Cartea Fanteziilor tale, cu o schimbare radicală a timpurilor verbale.

— Ştii, i-am spus lui Toni într-o seară, după o şedinţă („puls scăzut, toleranţă şi bunăvoinţă ridicate, simţul poziţiei civice, purificare cerebrală") de Vivaldi, de fapt nu e atât de rău să fii, *comment le dire,* tânăr, într-o perioadă ca a noastră.

— Nnnnaa?

— Păi, război nu. Serviciu militar, nu. Mai multe femei decât bărbaţi în jur. Poliţie secretă, nu. Nu se leagă nimeni de tine pentru cărţi cum ar fi *Lady C.* Nu-i rău deloc.

— Dar ţie nu ţi-a căzut în palmă, Osgod.

(Toni se dădea în vânt după greşelile de tipar.)

— Nu, într-adevăr. Cred că o să fie nemaipomenit, o dată ce ieşim în lume.

— Consider că ai dreptate. Nu vezi că deja se vorbeşte despre anii şaizeci cei sexy?

— Anii şaizeci cei sexy şi sălbatici.

Sunetul, şi era aproape suficient să ţi se scoale.

— Îmi închipui că totul se petrece în cicluri.

— Cum?

— Păi, în primul rând sexul. Şi prin anii douăzeci era un subiect fierbinte. Probabil că merge în cicluri, cam aşa: anii douăzeci, treizeci, patruzeci, cincizeci – sex, austeritate, război, austeritate; şaizeci, şaptezeci, optzeci, nouăzeci – sex, austeritate, război, austeritate?

Toni a ridicat dintr-o sprânceană. Exprimat astfel, nu părea mare scofală.

— Prin urmare, am interpretat eu, avem opt ani de nebunii, urmează o aşteptare de treizeci de ani, iar la mijloc şansa de fi ucis. Teribil.

— Şi totuşi, a zis Toni, hotărât să nu cadă pradă tristeţii, ce-am

putea face în opt ani?

— *Pe cine* am putea face în opt ani?

— Gândeşte-te totuşi că putea fi mai rău. Dacă te năşteai în 1915, până apucai să deschizi bine ochii, începea austeritatea; după aceea, aveai toate şansele să mori în război; şi până să-ţi vină rândul şi ţie, te trezeai la patruzeci şi cinci de ani.

— Atunci ar fi fost obligatoriu să te căsătoreşti, nu?

— Existau şi tractire pentru armată.

— Şi dacă nimereai în marină?

Din câte se dovedea, generaţia părinţilor noştri fusese cu adevărat lipsită de şansă.

— Ei, nu-i vina noastră dacă au avut ghinion.

— Crezi că ar fi cazul să ne purtăm mai frumos cu ei?

De fapt, lucrurile nu stăteau cum ne închipuiam noi. După cum demonstra Caietul meu de plângeri, anii veneau şi treceau încărcaţi cu aceleaşi dorinţe încremenite, aceleaşi resentimente cangrenate, aceleaşi moduri de inactivitate. Se spune că adolescenţa ar fi o perioadă dinamică, în care mintea şi trupul merg tot mai departe, în căutare de noi descoperiri. Eu nu mi-o amintesc aşa. Totul mi se părea izbitor de static. În fiecare an ne hrăneau cu noi programe şcolare, semănând teribil cu cele vechi; în fiecare an ni se adresau cu „domnule” câţiva oameni în plus; în fiecare an ni se permitea să stăm ceva mai târziu în serile de sâmbătă. Dar structurile rămâneau aceleaşi; puterea şi iresponsabilitatea sălăşluiau în locul lor obişnuit; nivelurile de dragoste, respect şi indignare rămâneau aceleaşi.

— Deci opt ani.

Nu ştiu de ce, dar nu mi se părea prea mult.

Marele S

Existau câteva lucruri personale pe care nu i le mărturiseam lui Toni. De fapt, unul singur: chestia cu muri tul. Întotdeauna râdeam despre subiectul acesta, cu rarele excepţii când cunoşteam persoana în cauză. Lucas, de exemplu, extrema dintr-a treia, a fost descoperit de maică-sa asfixiat cu gaz, într-o dimineaţă. Dar chiar şi atunci eram interesaţi mai degrabă de zvonuri decât de faptul morţii în sine. Vreo prietenă? Din cauza familiei? Era incapabil să dea lupta cu părinţii?

Presupun că exista o legătură cauzală între frica instalată în capul meu din cauza Marelui S şi plecarea lui Dumnezeu; dar dacă acesta e adevărul, nu fusese un schimb strict, lipsit de orice raţionament formal. Dumnezeu, care apăruse în viaţa mea cu zece ani mai devreme, fără dovadă sau temei, a primit paşaportul dintr-un număr de motive, care, suspectez, nu vor părea cu adevărat suficiente: plictiseala zilelor de duminică, târâtoarele ce luau şcoala atât de în serios, Baudelaire şi Rimbaud, plăcerea blasfemiei (o chestie periculoasă, asta), cântatul de imnuri religioase, muzica de orgă şi limbajul rugăciunilor, incapacitatea de a mai considera masturbarea un păcat şi – ca argument hotărâtor – respingerea ideii că rudele moarte urmăreau ceea ce făceam eu.

Prin urmare, renunţam la toată chestia, deşi pierderea asta nu făcea să scadă nici plictiseala duminicilor, nici sentimentul de vinovăţie indus de masturbare. Dar la doar câteva săptămâni, ca o pedeapsă, viaţa mea a început să fie invadată rar – ce-i drept – de groaza paralizantă de Marele S. Nu pretind că ar fi existat originalitate în momentul şi în locul unde mă apucau crizele (când eram în pat şi nu puteam dormi), dar pretind că o anume trăsătură avea caracter insolit. Teama de moarte mă cuprindea numai atunci când zăceam pe partea dreaptă, cu faţa spre fereastră şi spre linia de cale ferată din depărtare. Niciodată când stăteam pe stânga, cu faţa spre bibliotecă şi restul încăperii. O dată pornită, teama nu se potolea prin simpla răsucire: trebuia să-şi facă mendrele până la capăt. Şi-n ziua de azi prefer să dorm pe partea stângă.

Cum era această teamă? O resimt ceilalţi altfel decât mine? Nu ştiu. Un val brusc de groază, care te lua pe nepregătite; nevoia stringentă de a ţipa, lucru total interzis de regulile casei (întotdeauna), prin urmare nu-ţi rămânea decât să zaci în întuneric cu gura căscată şi să

tremuri din rărunchi; stare de veghe ce nu trecea în mai puţin de o oră; şi toate astea în chip de fundal şi simptom al imaginii centrale, parte vizuală, parte intelectuală, a nonexistenţei. Secvenţa cu stelele care se-ndepărtau la infinit, luată, presupun – în crasa trivialitate a inconştienţei – de pe genericul filmelor făcute de Universal Pictures; sentimentul unei singurătăţi absolute în trupul tremurând în pijamale; înţelegerea curgerii Timpului (întotdeauna cu literă mare), la nesfârşit, în afara ta; şi senzaţia că ai fost prins pe nedrept, în situaţia de fapt, de una sau mai multe persoane neidentificate.

Teama de a muri însemna, desigur, nu atât teama de a muri, ci teama de a fi mort. Puţine erori mă întristau mai tare decât următoarea: „Nu-mi pasă că voi fi mort; e ca şi cum ai dormi. În schimb cu moartea nu vreau să dau ochii." Nimic nu părea mai limpede în crizele mele nocturne decât faptul că moartea nu prezintă nicio asemănare cu somnul. Nu mi-ar păsa câtuşi de puţin să o Sfârşesc, mă gândeam eu, atât timp cât la capătul procesului nu mă pomeneam Mort.

Cu toate că Toni şi cu mine nu vorbeam niciodată despre spaimele fundamentale, firesc, ideea eternităţii revenea în discuţiile noastre. Ca orice cobai care se respectă, căutam ieşirea din labirint. Puteam să luăm în considerare supravieţuirea parţială – un înfiorător fragment de esenţă, plutind ca un nimb într-o gelatină huxleyană –, dar nu insistam prea tare pe tema asta. Mai exista eternitatea prin progenituri; dar ţinând seama de cum ne reprezentam noi părinţii, nu puteam fi optimişti în legătură cu propriile noastre şanse de surogat de supravieţuire, când avea să ne vină rândul. În visele servile şi tânguitoare despre eternitate ne concentram însă în primul rând asupra artei.

Tout passe. – L'art robuste
Seul a l'éternité.[12]

Ceea ce căutam noi era la îndemână, în ultimul poem din *Emaux et Camées.* Gautier reprezenta genul de erou care-ţi aduce mângâiere. Cu el nu te puteai juca. Apoi, era un dur – ca un jucător de rugby încărunţit; şi avusese o mulţime de femei. Şi spunea nişte lucruri pe care le puteam urmări fără să avem nevoie de explicaţii.

Les dieux eux-mêmes meurent.
Mais les vers souverains
Demeurent
Plus forts que les airains.[13]

Iniţial, credinţa în artă a fost un remediu simplu şi eficient împotriva durerilor obişnuite ale Marelui S. Apoi, cineva mi-a comunicat conceptul sfârşitului planetar. S-ar putea să te obişnuieşti

în cele din urmă cu ideea dispariţiei personale, dacă eşti încredinţat că lumea va continua să existe veşnic, cu generaţii de puşti căzuţi în extaz înaintea operei tale, scoase pe imprimanta harnică a unui computer, şi murmurând „mută-mi minţile” într-o versiune care a suferit mutaţiile de rigoare. Dar când un tip din clasa a şasea real mi-a atras atenţia într-o zi, în timpul prânzului, că Pământul zboară inexorabil în direcţia unui ultim pârjol, mi-a deschis o cu totul nouă perspectivă asupra robusteţii artei. LP-urile transformându-se în sirop; ediţii complete Dickens aprinzându-se la 451° Fahrenheit; sculpturi de Donatello topindu-se aidoma ceasurilor lui Dali. Descurc-o dacă poţi.

Sau descurc-o pe asta. Să presupunem, să presupunem doar, că se va afla un remediu al morţii. Nu mi se pare mai puţin probabil decât dezagregarea atomului sau descoperirea undelor radio. Dar ar fi un proces de lungă durată, la fel ca născocirea unui tratament împotriva cancerului. Şi nimeni nu pare să se grăbească prea tare cu asta, în momentul de faţă. Prin urmare, chiar dacă se va găsi o modalitate de amânare a morţii, pentru tine va veni puţin prea târziu…

Sau descurc-o pe asta. Să presupunem că se descoperă o modalitate, chiar şi după ce ai murit, să te reanimeze. Şi dacă-ţi scot la iveală coşciugul şi se dovedeşte că eşti puţin cam prea putrezit… Şi dacă te-au ars la crematoriu şi nu mai reuşesc să-ţi găsească toate fragmentele… Şi dacă decide Comitetul de Stat pentru Reanimare că nu eşti suficient de important… Şi dacă în mijlocul procesului de readucere la viaţă o proastă de asistentă, copleşită de importanţa misiunii ei, scapă pe jos o eprubetă esenţială, şi, vederea care tocmai era pe cale să-ţi fie redată, dispare pe veşnicie… Şi dacă…

Odată, în prostia mea, l-am întrebat pe frate-meu dacă se teme de moarte.

— Nu-i puţin cam devreme?

O persoană practică, logică, evident cu vederi înguste. Apoi, avea optsprezece ani şi era pe cale să plece la Universitatea Leeds, să studieze economia.

— Dar nu te îngrijorează niciodată gândul acesta? Nu încerci să înţelegi care-i povestea?

— Mi se pare limpede care-i povestea, nu? Kaputt, finito, cortina, m-a lămurit el, trecându-şi muchia palmei peste gâtlej. În orice caz, în momentul de faţă sunt cu mult mai interesat să studiez *la petite mort*[14].

Mi-a rânjit, ştiind că nu voi înţelege, chiar dacă eu eram menit să fiu lingvistul familiei. Şi chiar nu am înţeles.

Probabil că am tresărit totuşi la gestul lui, pentru că, în semn de simpatie, a încercat să mă lecuiască de toate temerile mele personale şi cosmice. În chip straniu, pentru el nu însemnau nimic, chiar dacă lecturile lui constau exclusiv din SF şi înghiţea zilnic poveşti despre prelungirea vieţii, reincarnare, transsubstanţiere şi altele asemenea.

Propria mea imaginaţie gingaşă şi înspăimântată nu se putea adapta nici la proza, nici la ideile respective. Probabil că Nigel avea o imaginaţie mai puţin sensibilă, ori o înţelegere mai fermă, mai puţin angoasată a sfârşitului propriei sale existenţe. Părea să considere întreaga viaţă un soi de tranzacţie, un târg. Era, după cum susţinea el, o călătorie amuzantă cu taxiul, dar care trebuia să fie plătită, în cele din urmă; un joc care s-ar dovedi lipsit de sens fără un fluier final; un fruct care, o dată ajuns la maturitate, şi-a îndeplinit funcţia şi trebuie să cadă din copac. Metafore liniştitoare, amăgitoare, aşa mi se păreau mie, în comparaţie cu viziunea beznei ce se-ndepărtează mereu.

Descoperirea temerilor mele i-a provocat lui Nigel o intensă plăcere. De multe ori îşi ridica privirea dintr-un exemplar din *Noul SF, Asteroizi* sau *Lumi de dincolo* şi-mi arunca o încurajare, cu toată seriozitatea:

— Dă-i bătaie mai departe, băiete. Rezistă până în 2057
şi vei putea să te înscrii la Reînnoirea Trupului.

Sau la Transferul în Timp, sau la Stabilizarea Moleculară, sau la Banca de Creiere, sau la oricare din zecile de fraze pe care, bănuiesc, le inventa ca să mă necăjească. Nu m-am ostenit niciodată să verific în revistele lui – se poate să fi existat vreo urmă de adevăr în ce spunea; dar pesemne mă feream să nu descopăr altceva, care să-mi stârnească temerile şi imaginaţia.

Mă gândeam de multe ori la Nigel, întrebându-mă de ce lui i se păreau lucrurile mai limpezi decât mie. Oare asta demonstra inteligenţă mai multă, sau mai puţină; imaginaţie mai multă, sau mai puţină; sau pur şi simplu o personalitate mai stabilă? Ori poate o fi fost doar o chestiune de timp şi de energie – dacă eşti mai harnic (iar Nigel făcea întotdeauna un lucru oarecare, chiar dacă era vorba doar de lectura foiţelor lui), nu te laşi atât de lesne purtat de gânduri?

Când începeau să mă bântuie îndoielile, puteam totuşi să recurg la Mary, care cel puţin avea darul să mă facă să mă simt mai bine. Dezastrele ei continue îmi aduceau întotdeauna alinare. Amintirea mea preferată cu soră-mea – o vedeam îngenuncheată pe covor şi zbierând, cu o codiţă frumos împletită şi cealaltă în dezordine: elasticul se rupsese şi nu mai exista altul în casă. Şi acum era sfâşiată de îndoială: fie să folosească panglici, pe care le ura cu înverşunare, fie să folosească elasticul rămas pentru o singură coadă.

Accesele ei de plâns au rămas o constantă a întregii mele copilării. Câinele avea un spin în lăbuţă, ea nu înţelegea subjonctivul, o prietenă de-a ei de la şcoală cunoştea pe cineva a cărui mătuşă fusese uşor rănită într-un accident de maşină, indicele de preţuri cu amănuntul creştea – totul avea darul să le declanşeze. Oricât de bine îmi făceau la moral zbieretele ei, era o cale destul de zgomotoasă de a mă simţi mai bine. Odată, am făcut greşeala să o întreb ce-şi închipuie

ea că se întâmplă după moarte. Şi-a ridicat spre mine ochii aceia neajutoraţi, rugători, plini de lacrimi. Nu i-am lăsat răgazul să fugă din cameră. Am făcut-o eu însumi.

Tuneluri, poduri

Viaţa la şaisprezece ani este minunată – închisă şi echilibrată. De-o parte, era constrângerea şcolii, o oroare şi o desfătare. De cealaltă, constrângerea căminului, o oroare şi o desfătare. Iar în zare, vagă şi încântătoare ca Empireul, Viaţa cu V mare. Uneori apăreau nişte lucruri – vacanţele, de exemplu – care lăsau impresia unei anticipaţii a vieţii; în ultimă instanţă, de fapt, se dovedea că ele nu sunt o desprindere de cămin.

Dar exista un punct de echilibru în oscilaţiile dintre cămin şi şcoală. Călătoria. O oră şi un sfert la dus, tot atât la întors, o vreme a metamorfozei consumate de două ori pe zi. La un capăt, în general vorbind, te înfăţişai curat, ordonat, muncind din greu, conservator, punând întrebări la modul responsabil, nepreocupat de sex, atras de o împărţire normală a vieţii între muncă şi joacă, interesat, dar nu la modul nesănătos, de artă: o mândrie a părinţilor, chiar dacă de obicei nu le făceai nicio bucurie. La celălalt capăt, coborai pleoştit din vagon, cu pantofii scâlciaţi, cu cravata strâmbă, cu unghiile roase nevrotic, cu palmele bătătorite de atâta frecat, cu ghiozdanul ţinut în faţă, ca să ascunzi umflătura pe cale să expire, împroşcând în gura mare cu *merde* şi poponar şi coaie şi *fug* (singurul nostru eufemism), leneş, dar pătruns de o trufaşă siguranţă, slugarnic şi viclean, dispreţuind autoritatea, nebun după artă, emoţional homosexual, din lipsa alternativei, şi obsedat de gândul unor tabere de nudişti.

Nu mai e nevoie să o spun, niciodată nu băgai de seamă transformarea tu însuţi. Nici cineva din afară nu o remarca: în punctul de metamorfoză, nu putea fi văzut decât un elev destul de curăţel, cu ghiozdanul pe genunchi, făcând exerciţii de vocabular la franceză, acoperind pe jumătate pagina de carte cu o coală de hârtie, ridicându-şi privirile mereu şi uitându-se pe fereastră.

Aceste călătorii zilnice constituiau, îmi dau seama acum, unicele perioade când eram în mod cert singur. Poate tocmai de aceea nu le-am considerat niciodată obositoare sau plicticoase, chiar dacă ani întregi am stat alături de aceiaşi bărbaţi în costume dungate, privind pe aceleaşi geamuri acelaşi peisaj şi apoi aceiaşi pereţi de tunel, cu feţele corodate de cabluri negre şi prăfuite. Şi în fiecare zi mă delectam, desigur, cu jocurile mele care nu dădeau greş.

Primul dintre ele era obţinerea unui loc: o treabă departe de a fi

anostă. Ca să fiu cinstit, nu prea-mi păsa unde anume stăteam în tren; dar îmi făcea plăcere să mă aşez acolo unde îşi doreau alţii să stea. Asta era prima acţiune subversivă a zilei. O parte din moşii afurisiţi care se suiau la Eastwick chiar aveau locurile lor preferate: vagoane preferate, laturi preferate, locul lor preferat în plasele făcute din sfoară cu noduri, unde-şi puneau pălăria. Şicanarea speranţelor lor vrednice de dispreţ era un joc minunat, şi nu prea greu, de vreme ce nu erai silit să-l joci după regulile adulţilor. Costumele lor cu dungi mai subţiri sau mai late îi obligau mereu să pună mâna pe locul preferat fără a părea că le pasă unde stau, împingând totuşi înainte, ca din întâmplare, şoldurile grase şi genţile-diplomat cu colţuri metalice, în încercarea de a prinde un *pole position.* În schimb tu, un copil, erai o bestie lipsită de respect faţă de reguli, pe care autocontrolul şi legile societăţii n-au obligat-o încă să nu pună gheara pe ce-şi doreşte (sau, mai degrabă, în cazul de faţă, să nu pună gheara pe ceea ce nu-i pasă dacă obţine sau nu). Prin urmare, aşteptând trenul, începeai să te foieşti nesigur, schimbându-ţi mereu locul pe peron, ca să bagi spaima în moşi. Apoi, când trenul intra în staţie, puteai să te repezi la una din uşi; ba chiar să încalci toate regulile, deschizând-o încă înainte de oprirea trenului.

Chestia cea mai tare dintre toate – şi care pretindea mult curaj – era să i-o iei înainte unui moş băşinos şi să-i sufli locşorul preferat, după care, când îl vedeai consolându-se cu ce-i mai rămânea, te ridicai degajat şi te mutai într-o zonă evident mai puţin căutată a compartimentului. După care te holbai la el cu înţeles. Cum nu-şi recunoşteau decât arareori slăbiciunile, dar ştiau categoric că le pătrunzi urzeala, erai de două ori în câştig.

Şmecheriile legate de călătorie se deprindeau de timpuriu. Cum să împăturești un ziar de dimensiuni normale pe verticală, ca să poţi întoarce pagina pe lăţime. Cum să te prefaci că nu vezi doamnele cărora în mod normal ar trebui să le cedezi locul. Unde să aştepţi într-un tren plin pentru a avea cele mai bune şanse să prinzi un loc atunci când începe să se golească. Unde să te urci într-un tren, în aşa fel încât la destinaţie să te dai jos tocmai în locul potrivit. Cum să te foloseşti de tunelurile pe unde ieşirea este interzisă ca să-ţi scurtezi drumul. Cum să călătoreşti cu acelaşi abonament după data de expirare.

Aceste preocupări te menţineau în formă. Dar existau şi experienţe mai interesante prin care puteai să treci.

— Nu te plictiseşti niciodată? m-a întrebat Toni, când adunam lunile şi anii din vieţile noastre pe care le petrecusem în trenuri.

El nu făcea decât un drum de zece staţii, de-a lungul Liniei de Centură: liniştită, doar pe sub pământ, nicio şansă de viol sau răpire.

— Nnuu. Se întâmplă prea multe.

— Tuneluri, poduri, stâlpi de telegraf?

— Lucruri de acestea. Nu, de fapt chestii cum este Kilburn. E formidabil, poţi să mă crezi pe cuvânt.

Prima oară când am avut liberă o jumătate de zi, Toni a vrut să încerce şi el. Între Finchley Road şi Wembley Park, trenul străbate un sistem înalt de viaducte, deasupra cartierului Kilburn. Sub tine, cât vedeai cu ochii, se întindeau carouri de străzi cu terase victoriene înalte, în ruină. Pădurea de antene împletite între ele pe fiecare acoperiş te trimitea cu gândul la mulţimea de ziduri din ipsos care împărţeau spaţiul de sub ele ca pe un stup de albine. Pe atunci existau prea puţine maşini într-o asemenea zonă, iar spaţii verzi nu se vedeau deloc. O imensă clădire victoriană din cărămidă roşie se ridica în mijloc: o monstruoasă şcoală, spital, azil de bătrâni – nu am ştiut niciodată, şi nici nu mi-aş fi dorit să ştiu. Valoarea Kilburnului depindea tocmai pe ignorarea particularităţilor, deoarece prezenta ochiului şi minţii imagini diferite, în funcţie de tine, de starea ta de spirit şi de zi. Într-o după-amiază târzie de iarnă, în care lămpile albe ca ouăle începeau să se distingă timid, era o privelişte melancolică şi înspăimântătoare, genul de loc din care pândeau ucigaşi care foloseau băi de acid. Într-o dimineaţă limpede şi luminoasă de vară, când aproape nu exista smog şi mişunau mulţi oameni, ai fi zis că este o mahala mică şi curajoasă în vremea Blitz-ului german: aproape te aşteptai să-l vezi pe George al VI-lea scormonind cu umbrela prin cele câteva cratere lăsate de bombe. Kilburn putea să-ţi sugereze masa fojgăindă a clasei muncitoare, care în orice clipă s-ar fi putut căţăra ca termitele pe viaduct devorând tipii în costume dungate; la fel, putea fi o dovadă liniştitoare că atâţia oameni reuşesc să trăiască laolaltă în pace, atât de aproape unii de alţii.

Împreună cu Toni, am coborât la Wembley Park, am schimbat peronul şi am mai parcurs o dată distanţa. Apoi am repetat figura.

— Doamne, câţi sunt, a comentat Toni într-un târziu.

Mii de oameni în văgăuna aceea, la doar câteva sute de metri sub tine; şi cu toate astea, probabil că nu aveai să cunoşti niciodată pe vreunul dintre ei.

— Păi, e un argument împotriva lui Dumnezeu, nu?

— Mda. Şi în favoarea dictaturii luminate.

— Şi în favoarea artei pentru artă.

O vreme a rămas tăcut, copleşit.

— Bine, îmi iau vorba înapoi, îmi iau vorba înapoi.

— Mi-am închipuit că aşa vei face. Mai există şi altele, dar aici e cel mai grozav.

Toni s-a urcat fără o vorbă în prima garnitură spre Baker Street, ca să mai parcurgă o dată porţiunea aceea.

De atunci, nu eram doar interesat de călătorie, ci de-a dreptul mândru. Cuibul de termite de la Kilburn; staţiile soioase, pierdute,

dintre Baker Street şi Finchley Road;
terenurile de joc de la Northwick Park întinse ca nişte stepe; depozitul de la Neasden, plin de material rulant îmbătrânit, scos din circulaţie; feţele îngheţate ale pasagerilor – fulgurante apariţii în geamurile trenurilor rapide de Marylebone. Totul mi se părea, într-un fel sau altul, relevant, totul îmi lăsa impresia că mă împlineşte şi-mi ascute sensibilitatea. Şi, în definitiv, care este menirea vieţii, dacă nu asta?

SSŢ

Lucrurile nu se schimbă vreodată în jur. E una dintre primele reguli. Discutai despre cum vor arăta lucrurile atunci când aveau să se schimbe: îţi imaginai căsătoria, şi amor de opt ori pe noapte, şi educarea copiilor într-un mod care combină flexibilitatea, toleranţa, creativitatea şi sumele mari de bani; te gândeai cum va fi să ai un cont în bancă şi să te duci în baruri cu program de strip-tease şi să porţi butoni de manşetă şi de guler şi batistă cu monogramă. Dar orice ameninţare reală cu schimbarea îţi inducea teamă şi nemulţumire.

În tot acest răstimp, lucrurile nu s-au schimbat decât pentru alţii. Profesorul de înot al şcolii a fost concediat pentru că se dădea la băieţi, în vestiar („din motive de sănătate", ne-au zis nouă); Holdsworth, un golan prietenos din a 5-a B, a fost exmatriculat din cauză că turnase zahăr în rezervorul automobilului directorului, un Humber Super Snipe; copiii vecinilor făceau lucruri uimitoare, incredibile, de exemplu se angajau la Shell şi erau repartizaţi în posturi din străinătate, sau bricolau tot soiul de rable, sau mergeau la ceaiuri de Revelion. Echivalentul acestor tulburări la noi în casă a fost că fratele meu şi-a făcut rost de o prietenă.

Loviturile psihice vin de obicei din alte direcţii, nu?
Cum ar fi atunci când fiul creşte mai înalt decât tatăl, ţâţele unei fete explodează dincolo de convexităţile marginale ale mamei sale, fraţii încep să se iubească între ei? Sau din invidie – cauzată de avere, de lipsa de coşuri, de succesul academic. În familia noastră existau prea puţine motive din această categorie: tata era mai înalt şi mai solid decât ambii săi fii, Mary trezea mai degrabă compasiune decât pasiune; şi toţi trei copiii ne bucuram de un număr egal de haruri şi necazuri faciale.

Când frate-meu şi-a făcut rost de o prietenă, nu am simţit de fapt invidie. Ci de-a dreptul teamă, ascuţită de un strop de ură. Nigel a adus-o acasă pentru prima oară fără să fi existat vreun avertisment oarecare din partea Banchetei din Faţă. Pe neaşteptate, cu o jumătate de oră înaintea cinei, fata asta şi-a făcut apariţia printre noi – o rochie din material lucios, poşetă, păr, ochi, ruj; până la urmă, arăta chiar ca o femeie. Şi împreună cu frate-meu! Ţâţe? m-am întrebat eu cuprins de o panică ascunsă. Păi, nu prea aveai cum să-ţi dai seama, mai ales din cauza rochiei. Dar chiar şi aşa, era o fată! Am simţit că-mi ies

ochii din cap cât cepele. Mai ştiam că mă puteam bizui pe Nigel: nu avea să-i scape reacţia mea temătoare.

— Ginny, el este tatăl meu (mama robotea în bucătărie, ca să producă „doar o cină obişnuită"), iar ea este soră-mea cea mică, Mary. Aici e câinele, aici e televizorul, aici e căminul. Ah, iar aici (a spus, întorcându-se spre scaunul în care stăteam) este scaunul pe care ai să te aşezi tu.

M-am ridicat, timid şi furios, încercând să schiţez un zâmbet.

— Vai, scuze, băiete, nu te văzusem. El este Chris; Chris Baudelaire – e adoptat. Nu se ridică în picioare când face cunoştinţă cu fetele, dar probabil că asta i se trage de la un atac de spleen.

Am întins mâna şi am făcut o tentativă să recâştig terenul pierdut:

— Cum ziceai că o cheamă pe fătuca asta a ta?

Dar întrebarea mea era departe de a suna inteligent şi ironic, ci dea dreptul stângaci şi nepoliticos.

— Jeanne Duval pentru tine, mi-a replicat, în ciuda ocheadei de avertisment din partea tatei. Iar data viitoare, Chris, să nu mai întinzi mâna înainte ca domnişoara să îţi întindă mâna, OK?

În semn de agresiune făţişă, m-am reaşezat la locul meu.

Nigel a plasat-o pe „fătucă" pe canapea, alături de el. Apoi au fost amândoi trataţi cu sherry. Am cercetat picioarele fetei, dar nu am reuşit să le descopăr vreun defect. Mă încurca faptul că nu ştiam ce anume să caut. Şi ciorapii păreau în regulă – nici ochiuri duse, dunga la locul ei şi, deşi canapeaua era joasă şi o obliga să se lase mult pe spate, nu se vedea nicio urmă din terminaţia ciorapului (ceea ce tânjeam să ochesc şi tânjeam să blamez).

Mi-am petrecut întreaga seară urând-o pe Ginny (ce mai nume stupid, trebuie spus de la bun început). O uram pentru ce-i făcea fratelui meu (îl ajuta să crească, de exemplu); pentru ceea ce avea să se întâmple cu relaţia dintre mine şi el, din cauza ei (avea să pună capăt puţinelor jocuri băieţeşti, de exemplu); şi, mai presus de orice, o uram pentru că era ea însăşi. O fată, o creatură dintr-o specie diferită.

Întreaga seară a fost presărată de umilitoare mementouri că mai eram copil. Nu am primit vin la masă (nu-mi plăcea vinul, dar nu despre asta era vorba) şi paharul meu cu suc de portocală mă umplea de o insuportabilă ruşine. La început am încercat să-l ignor, dar am constatat că, pe măsura desfăşurării cinei, culoarea devenea tot mai stridentă şi mai dispreţuitoare, până când, în momentul în care a apărut pe masă budinca la fel de portocalie, aveam impresia că pulsează cuvântul I-M-A-T-U-R, ca o firmă cu neon, şi atunci am înghiţit lichidul dintr-o sorbire. Încercările mele de a revendica legături specifice adolescenţei cu fratele meu au rămas fără răspuns; apelurile mele la vacanţe, glume doar ale noastre, Doamne, până şi comentariile despre SF, totul s-a dovedit zadarnic. Momentul

culminant a fost când m-am întors spre Nigel şi i-am zis:

— Ţi-aduci aminte când noi doi…

Dar mai departe nu am ajuns, pentru că mi-a retezat-o, prefăcut apatic:

— Nu prea cred că-mi aduc aminte, băiete.

La care fata, Ginny asta, a zâmbit afectat. Isuse, cât de antipatică era. Aproape că nu i-am adresat nicio privire, toată seara; şi în orice caz nu am stat să ascult la puţinele ei cuvinte; mi-era suficient că o uram. Zâmbea, îşi ţuguia buzele, făcea jocul Banchetei din Faţă, scotea exclamaţii ipocrite în privinţa mâncării. Ia să vezi când i-oi povesti lui Toni despre ea. *Chiftele* o facem.

— Frate-meu a venit aseară acasă cu noua lui fătucă, i-am spus lui Toni degajat, în timpul pauzei, a doua zi de dimineaţă.

Ne sorbeam laptele cu obişnuitul nostru aer prefăcut dezgustat de gurmeţi (nu ştiai niciodată cine stă cu ochii pe tine). Şi-a încruntat sprâncenele şi a clipit. Urma testul SSŢ.

— Suflet?

— Nu, absolut deloc, aş zice. Nu mai mult decât marea majoritate, dacă mă-ntrebi. Apele liniştite sunt fără adâncime, aşa arăta.

— Suferinţă?

— Păi, tatăl ei e mort, asta am reuşit să scot de la ea, dar când am început s-o descos dacă a fost cumva o sinucidere, toată lumea s-a prefăcut extrem de epatată şi mi-au închis gura. Se gudura ca o căţea în călduri pe lângă maică-mea, ceea ce poate să însemne, bineînţeles, că maică-sa o bătea când era mică.

— Mda, sau doar că dorea să se pună bine cu ea.

— Dar sunt sigur că o pune de ceva.

— Cum aşa?

— Umblă cu frate-meu.

— Crezi că a încercat-o?

— Stătea lângă el, pe canapea.

— Testul gulerului? Testul părului? Ocheade?

— Totul negativ. Nu mergea televizorul, din nefericire. Am încercat să aduc vorba de *Wells Fargo,* dar nimeni nu a părut interesat.

Toni şi cu mine concepusem un infailibil test de televizor. Nimeni nu poate urmări un sărut – sau cel puţin un sărut din acelea nesfârşite, ca la forajul după ţiţei – fără să-şi trădeze într-un fel sau altul simţămintele. Nu aveai cum observa direct, dar dacă stăteai aproape de aparat şi te uitai atent la reflectarea de pe ecran, puteai de obicei să surprinzi nişte reacţii mai directe: frate-meu încrucişându-şi picioarele, maică-mea hotărându-se nervos să numere ochiurile din împletitură. Dacă doreai să le descoperi şi pe cele de fineţe, trebuia să te bizui pe şmecherii periculoase, cum ar fi să sari în picioare după un pahar de suc de portocale, sau să te apleci după revista *Radio Times.*

Atunci, în acea fracţiune, puteai să surprinzi un oftat nostalgic (tata), plictiseală stânjenită (mama), interes tehnic (Nigel) ori mirare plângăreaţă (Mary). Oaspeţii erau la fel de transparenţi, în pofida manierelor de joc în deplasare.

— Ţâţe?

Partea finală a triadei, aceea pe care o rezervam întregii noastre capacităţi de percepţie lumească.

— N-am văzut niciun strop. Poate că… şi sunt generos…

O pereche de negi.

— Aha.

Toni şi-a relaxat sprâncenele, satisfăcut şi uşurat. În definitiv, nu ratase nimic.

Tare şi apăsat

Toni şi cu mine petreceam o groază de timp împreună, plictisindune. Nu eram plictisiţi unul de celălalt, bineînţeles – ne aflam la acea vârstă irecuperabilă când prietenii îţi pot părea odioşi, enervanţi, necredincioşi, proşti sau josnici, dar niciodată plicticoşi. Adulţii erau plicticoşi, cu raţiunea, cu deferenţa, cu refuzul lor de a te pedepsi atât de sever pe cât ştiai şi tu că meriţi. Adulţii se dovedeau utili pentru că erau plicticoşi: se constituiau într-o materie primă; erau previzibili în reacţiile lor. Puteau fi molâi şi amabili sau acri şi răutăcioşi; în schimb erau, întotdeauna previzibili. Te făceau să crezi de la bun început în integritatea de caracter.

— Ce să fim astăzi? ne întrebam uneori unul pe celălalt.

Era negarea directă a statutului de adult. Adulţii erau întotdeauna ei înşişi. Dar noi, după părerea unanimă, nu crescuserăm încă, nu ne formaserăm încă; nimeni nu ştia
„ce va ieşi din noi". Însă aveam cel puţin ocazia să facem câteva teste, pe cont propriu.

— Ce va ieşi din noi?

— Ceva ca o piftie?

— Sau ca o lumină?

— Sau ca un cadet de la Sandhurst?

Încă nu ieşise nimic din noi. Singura noastră formă consecventă era existenţa proteică. Totul era justificabil. Totul era posibil.

— Ce să fim astăzi?

— Ce-ar fi să ne dăm suporteri ai Primei Echipe?

O idee seducătoare. Ca nişte mineri, eram mereu în căutarea unor noi pungi de caracter dinlăuntrul nostru;
şi era o bucurie să descoperim ceva perfect străin nouă. Directorul făcea mereu apel la băieţi să-şi irosească preţioasele după-amieze de sâmbătă făcând galerie Primilor XV; mai ales la meciurile din deplasare, când presiunile exercitate de şase sau opt părinţi din partea adversă, lătrând întru victorie, plus dezorientarea produsă de o călătorie cu trenul până la terenul necunoscut erau întotdeauna suficiente ca să distrugă moralul şi aşa nesigur al echipei noastre. De data aceasta, Toni şi cu mine am pornit să urmărim meciul dintre şcoala noastră şi Merchant Taylors, al căror teren se găsea doar la zece minute de mers cu bicicleta de la Eastwick.

— Cum s-o facem, am întrebat eu, pe bune sau şmechereşte?

— N-avem cum fi destul de şmecheri, dacă Telford ne pârăşte.

— Adevărat.

— Dar nici prea pe bune nu putem fi.

— Nu te teme.

Telford era bruta care se ocupa de Primii XV, un tiran îmbrăcat într-un impermeabil, care călătorea în Sânger Vogue-ul său la meciurile din deplasare, ale cărui îndemnuri neobosite de „Forţa, Şcoală, FOOOORŢA" se rostogoleau peste terenul îngheţat, tocmai de dincolo de tuşa opusă.

— Trebuie să nu stăm pe partea unde se află *Teleflecaru'*.

— Mda. Cred că mai bine ar fi să o facem absolut pe bune la început, numai că fantastic de entuziasmaţi – ne deplasăm în susul şi josul tuşei, fluturăm din fulare, strigăm scorul ca să fim siguri că nu l-au uitat. Apoi, când încep să piardă, îi dăm bătaie mai departe în acelaşi stil, aşa fel încât să arate tot mai căcăcios, numai că Teleflecaru' n-o să ne poată prinde.

Planul părea garantat. Ne-am plasat pe tuşa mai puţin populată şi ne-am apucat să strigăm şi să ovaţionăm, în vreme ce Şcoala pasa aiurea, rata placaje, scăpa mingea, intra în ofsaid, pasa mingea înainte la doar câţiva metri de linia de ţintă, deplasând în acelaşi timp grămada în direcţia opusă.

— Ghinion, Şcoală!

— Pune osu' la treabă, Şcoală!

— Tare şi apăsat, băieţi, tare şi apăsat!

— Înainte, Şcoală, înainte! Haide, haide, haide! Forţa, forţa, forţa! Ah, ghinion, Şcoală! Acum aveţi şansa să vă luaţi punctele înapoi!

— Numai treizeci de puncte, Şcoală. Repriza a doua aveţi vântul în spate!

— Cazi, cazi! Mori cu ea la piept!

Acesta era cel mai josnic îndemn din colecţie. De câte ori mingea o lua razna şi un inter-centru plăpând şi nesigur se prefăcea că o aşteaptă să se potolească din ţopăit, când de fapt stătea cu un ochi precaut pe ceata de înaintaşi adverşi ce avansau în viteză, ne dezlănţuiam şi noi. Dacă tipul nu cădea lat pe minge, nu putea fi decât un laş. Dacă o culegea şi o scotea în tuşă înainte să pună inamicul gheara pe el, tot laş rămânea. Dacă se arunca peste minge, existau mari şanse ca tehnicile primitive de grămadă acceptate în rugbyul şcolar să-l lase satisfăcător de mutilat. Cel mai grozav era să-l faci să plonjeze prea devreme, să-l vezi zăcând acolo până ce-l călcau bine de tot în crampoane, după care arbitrul fluiera lovitură de pedeapsă pentru că ţinuse mingea la pământ şi nu o lăsase să fie jucată.

Pe măsură ce trecea meciul şi cum vântul din spate purta toate pasele Şcolii în faţă, inamicul şi-a dublat avantajul, fără să se

chinuiască. Toni şi cu mine reflectam ce păcat era că Şcoala nu avea în grămadă pe nimeni de calibrul lui Camus sau Henry de. Treptat, jocul băieţilor noştri s-a mutat spre marginea opusă. Loviturile, chiar şi cele executate de pe partea noastră, se îndreptau invariabil, în pofida dificultăţii, spre cealaltă tuşă; şi pasele se abăteau tot în direcţia aceea. La un moment dat, într-una din rarele situaţii de acţiune pe partea nevralgică, s-au apropiat de noi, iar demiul de grămadă al Şcolii (Fisher, N.J. — o persoană nu tocmai cultivată) a preferat să ignore o posibilă lovitură de urmărire şi a şutat mingea în direcţia lui Toni şi a mea, de la o distanţă de doar câţiva metri; a şuierat printre noi la o înălţime taman potrivită pentru a te *buli* şi s-a mai dus cam vreo treizeci de metri. Toni şi cu mine nu ne-am înghesuit să alergăm şi să le aducem mingea înapoi; am preferat să rămânem locului, la cinci metri de tuşa fumegândă, oferindu-le sfaturi viguroase şi bine chibzuite.

— Pe ei, Şcoală!

— Jucaţi la mână!

— Acum e momentul să vă năpustiţi pe ei!

— Strângeţi rândurile! Se-ncheie cele optzeci de minute, Şcoală!

— Sări!

— Ghinion, Şcoală. Bagă-te acum, *tarei*

— E-a ta, n-o scăpa!

— Tare şi apăsat, tare şi apăsat!

— Cazi, cazi, cazi! Mori cu ea la piept!

Când mai rămăseseră doar cinci minute, am ajuns la concluzia înţeleaptă că văzuserăm ceea ce merita din meci;
i-am mai îndemnat o dată pe băieţi să pună tot sufletul şi ne-am luat tălpăşiţa. Oricum, cu cei din echipă aveam să mai dăm ochii abia peste două zile.

În vreme ce pedalam spre casă, întunericul serii se îngroşa dramatic; fuioare de ceaţă începeau să dea târcoale, pline de încredere, gardurilor înalte de laur. Fiecare al treilea felinar de-a lungul bulevardului Rickmansworth clipea şi se trezea la viaţă. Trecând prin petele de lumină portocalie, evitam să ne uităm unul la celălalt; şi aşa era destul de neplăcut să ne vedem degetele maronii de pe ghidonul bicicletei.

— Crezi că am putea plasa chestia asta în categoria epatărilor? a meditat Toni.

— Păi, faptul că sunt cu toţii nişte burghezi de cea mai joasă speţă nu-l poate tăgădui nimeni. Dar crezi că şi-au dat seama că-i luăm peste picior?

— Presupun că da.

— Mda, şi eu.

Eu eram întotdeauna dispus să-mi trec în palmares cât mai multe

epatări cu putinţă. Toni, pe de altă parte, avea tendinţa să fie mai cusurgiu.

— Consider însă că ar fi puţin exagerat din partea noastră să ne închipuim că vor sta să reflecteze la ceea ce încercam noi să-i învăţăm despre etica jocului.

— Dar nu e tot o epatare reuşită chiar dacă nu le-a picat fisa?

— Nu ştiu.

— Nici eu.

Ne-am văzut de drum; acum, două din trei felinare răspândeau lumina lor ireală.

— Oare ce se va alege din ei?

— Bieţi labagii. Directori de bancă, îmi imaginez.

— N-au cum să devină toţi directori de bancă.

— Asta nu ştiu. Nici nu poţi să afirmi că e imposibil.

— Da, adevărat. Hei, ce-ai zice de una ca asta? Ce-ar fi ca băieţii din *întreaga şcoală,* în afară de noi, să ajungă directori de bancă. N-ar fi nemaipomenit? a strigat Toni, brusc surescitat.

Ar fi fost o chestie extraordinară. Perfectă.

— Şi nouă cum ne vezi viitorul?

În ceea ce priveşte viitorul, de obicei preferam să merg pe mâna lui Toni.

— Eu ne văd pe noi, mi-a replicat el, artişti-rezidenţi într-o colonie de nudişti.

Şi asta ar fi fost o chestie extraordinară. Perfectă.

Ne-am întors la Eastwick pe biciclete. Mai aveam înaintea noastră atâtea de discutat; apoi, cârpa la ochi şi continuam („Apă limpede; labirintul de la Hampton Court? Umerii parcă vor să mi se legene; înviorare – ca şi cum tocmai ti s-a făcut o transfuzie cu sânge. Stuttgart CO/Münchinger”) cu Bach.

Relaţii obiectuale

Lucruri.

Care este modul cel mai intens în care îţi evoci adolescenţa? Ce anume îţi aduci aminte mai întâi? Felul de a fi al părinţilor tăi; o fată; primul tău fior sexual; succesul sau eşecul la şcoală; o umilire încă nemărturisită; fericire; nefericire; sau, poate, un fapt mărunt, care ţi-a dezvăluit pentru prima dată ceea ce aveai să devii mai târziu?
Eu mi-aduc aminte de lucruri.

Când privesc înapoi, mă văd de fiecare dată stând ridicat în pat, la capătul zilei; prea somnoros ca să citesc, şi totuşi prea treaz ca să sting lumina şi să înfrunt spaimele tentaculare ale nopţii.

Pereţii dormitorului meu sunt gri, aidoma cenuşii, o culoare cât se poate de nimerită pentru *Weltanschauung*-ul local. La stânga se află raftul cu cărţi, în care copertele din carton ieftin ale fiecărui volum (cu Rimbaud şi Baudelaire la îndemână) simt îmbrăcate cu dragoste în folie transparentă. Numele meu apare pe fiecare din ele, în colţul de sus al paginii de gardă, în aşa fel încât folia, împăturită cu o margine de un centimetru jumătate, să acopere literele mari, trasate cu hotărâre: CHRISTOPHER LLOYD. Sistemul acesta împiedică ştergerea şi, teoretic, furtul.

Alături, masa de toaletă. Un covoraş croşetat; două perii atât de încărcate cu păr, încât le-am abandonat şi am recurs la un pieptene; ciorapi uscaţi şi o cămaşă albă pentru dimineaţă; un cavaler din plastic albastru, compus din piesele unui joc dăruit de Nigel de un Crăciun, părăsit după ce-l vopsisem doar pe jumătate; în fine, o cutie muzicală mică, pe care o pun mereu să cânte, deşi nu pot să sufăr melodia ei elveţiană lugubră – îi dau drumul doar pentru faza de scrâşnet obosit, când încep să i se termine rezervele de putere şi tamburul cu ţepi se străduieşte din greu să mai mişte degetele metalice.

Un perete cenuşiu, cu un afiş ondulat reprezentând cea mai cenuşie versiune a Catedralei din Rouen de Monet. Pick-up-ul meu marca Dansette, cu câteva discuri de muzică experimentală alături.

În dreapta, un şifonier cu cheie, niciodată încuiat. Pe fundul lui un teanc de hârtii puse anume în dezordine, pălării de vacanţă, mingi de plajă dezumflate, jeanşi şi dosare vechi, toate îngrămădite în aşa fel, încât să ascundă câteva lucruri preţioase (un exemplar din *Reveille,* o

scrisoare sau două de la Toni) care, speram, nu aveau să fie descoperite. Tot în şifonier, cele două sacouri de şcoală, prima pereche de pantaloni cenuşii, a doua pereche de pantaloni cenuşii, a treia pereche de pantaloni cenuşii, pantalonii de cricket. Când închid uşa, o jumătate de duzină de umeraşe metalice zăngănesc, ca să-mi aducă aminte de hainele pe care nu le am. Întreaga încăpere e plină de lucruri pe care nu le am.

Alături, un scaun drapat cu hainele purtate în ziua aceea. Proptită de el o valiză pe care, de nu ştiu câte ori, lipesc etichete în mintea mea. Etichetele arată mai multe generaţii de călătorii; unele sunt murdare şi zdrenţuite; toate implică *l'adieu suprême des mouchoirs.* Pot pleca; voi pleca. Deocamdată, valiza este lipsită de orice etichetă: dar toate astea vor veni la timpul lor. Într-o bună zi, voi lipi pe ea etichetele chiar cu mâna mea. Toate astea vor veni la timpul lor.

În fine, noptiera, pe care stă unicul obiect adus cu adevărat din străinătate – veioza. O butelcă de vin pântecoasă, învelită în trestie de plastic, suvenir dintr-o staţiune portugheză, din partea unui văr rătăcitor, transmisă mie de soră-mea; o indispunea. Ceasul meu, pe care îl dispreţuiesc pentru că nu are o a doua limbă. O carte învelită în folie transparentă.

Lucruri pătrunse de esenţa a tot ceea ce simţeam şi ceea ce speram; şi totuşi, nu erau decât nişte obiecte pe care nu mi le dorisem şi nu le plănuisem decât pe jumătate.

O parte le alesesem, altele fuseseră alese în numele meu, iar la unele chiar consimţisem. Pare atât de straniu? Ce altceva eşti la vârsta aceea dacă nu o creatură în parte înzestrată cu voinţă, în parte dispusă să consimtă, în parte aleasă de alţii?

PARTEA A DOUA

Paris (1968)

Moi qui ai connu Rimbaud, je sais
qu'il se foutait pas mal si A
était rouge ou vert. Il le voyait
comme ça, mais c'est tout[15]

VERLAINE către PIERRE LOUŸS

— Şi zici că ai petrecut o perioadă la Paris?

— Mda.

— Când a fost asta?

Niciodată nu mint cu adevărat, deşi o vreme am încercat să ocolesc întrebările care urmau aproape de la sine.

În primul rând, nu pomeneam niciodată de luna mai. Începutul verii era formularea cea mai precisă pe care îmi permiteam s-o mărturisesc.

— O mie nouă sute… (o încruntare, semn că memoria nu funcţionează cum trebuie; gura ca a unui peşte căutând ceva la suprafaţă)… trebuie să fi fost prin şaizeci şi opt.

Totuşi, efectul pe care îl are anul respectiv scade tot mai mult, iar eu nu mai am sentimentul că aş comite o înşelăciune atunci când răspândesc o ceaţă asupra datei exacte. „A, pe la sfârşitul anilor şaizeci.” „Şaizeci şi şapte, şi opt, cam pe atunci.” Dar vreme de mai mulţi ani a trebuit să mă feresc din calea unei game întregi de replici.

— Aha, cum, când tinerii aceia îngrozitori… începeau prieteni de-ai părinţilor mei, măsurându-mă palizi la faţă, de parcă mă şi vedeau cu buzunarele pline cu pietre de pavaj.

— Şi ai văzut cu ochii tăi ceva din…, era reacţia obişnuită, de mijloc, ca şi cum am fi discutat despre filme vizionate, sau despre cunoştinţe comune.

Mai era şi un al treilea tip de reacţie – calmă – care mă neliniştea cel mai mult.

— Oh (o mişcare a scaunului, bătaia uşoară în pipă sau un alt gest social oarecare), *les événements*.

N-ar fi picat chiar atât de rău dacă ar fi fost formulată ca întrebare. Dar era întotdeauna o afirmaţie; după care venea o pauză respectuoasă, de reculegere, netulburată decât, să zicem, de scârţâitul unei jachete noi de piele. Dacă întârziam să întrerup tăcerea, primeam o mână de ajutor suplimentară (pornind de la amabila presupunere că sufeream de un şoc de pe urma exploziilor):

— Am cunoscut şi eu pe cineva care s-a aflat acolo… sau:

— Ce n-am înţeles eu niciodată…, sau:

— Chiar pe…

Chestia este că… da, am fost acolo, toată luna mai, când cu arderea Bursei, ocuparea Odéonului, blocajul de la Billancourt, zvonurile despre tancurile care vin huruind în noapte dinspre Germania. Dar de văzut nu am văzut nimic. Ca să fiu cinstit, nu reuşesc să-mi aduc aminte nici măcar de o trombă de fum pe cer. Pe unde şi-au lipit toate afişele acelea? Nu pe unde locuiam eu. Nu reuşesc să-mi aduc aminte

nici de titlurile ziarelor din vremea aceea; şi cred că presa îşi vedea de ale ei, ca de obicei – mi-aş fi adus aminte dacă ar fi făcut altfel. Ludovic al XVI-lea (dacă-mi iertaţi comparaţia) s-a dus la vânătoare în ziua când a căzut Bastilia, s-a întors acasă şi în seara aceea a notat în jurnal: *Rien.* Eu mă întorceam acasă şi scriam, săptămâni la rând: Annick. Nu numai asta, desigur: numele fetei era urmat de rânduri întregi de încântare gâtuită, firitiseală de sine crispată şi deprimare prefăcută; dar mai exista oare vreun spaţiu în acel jurnal al gâfâielilor exultante pentru „instantanee pătrunzătoare ale luptei", pentru orice fel de reflecţii politice bolovănoase? Nu am păstrat jurnalul, dar nu pot crede că existau.

Toni mi-a arătat de curând o scrisoare pe care i-o expediasem de la Paris, care conţinea unul din rarele mele comentarii despre criză. Din câte se pare, eu aveam următoarea explicaţie pentru tulburări: studenţii erau prea proşti ca să înţeleagă cursurile, îi cuprindea frustrarea mentală şi, din cauza lipsei facilităţilor pentru practicarea sportului, s-au luat la bătaie cu scutierii. „Poate că ai văzut o fotografie foarte bine structurată", scriam eu, „cu un grup de poliţişti fugărind un student spre apele Senei. Studentul este întors pe jumătate spre obiectivul aparatului. Imaginea are ceva din Lartigue. Cel puţin el s-a ales cu puţin exerciţiu fizic. *Mens seina în corpore seino."*

Toni îmi mai citează şi acum pasaje din scrisoarea aceea, atunci când îşi închipuie că mă cuprinde vanitatea; adică mai tot timpul. Din câte se pare, studentul implicat în incident a murit înecat – sau cel puţin aşa au zis unii – deşi, chiar dacă ar fi adevărat, de unde era să ştiu eu atunci, nu? Destul de firesc, Toni este cât se poate de sarcastic în legătură cu întreaga mea experienţă pariziană.

— Absolut tipic, fir-al al naibii. Singura oară când ai fost la locul potrivit în momentul potrivit în toată viaţa ta, aş zice, şi tu ce faci? Te vâri într-o mansardă şi împăiezi o păsărică oarecare. Aproape că-mi vine să cred în ordinea cosmică, atât de adecvată mi se pare situaţia. Presupun că tu-ţi reparai bicicleta în timpul încăierării din 14-18! Îţi luai examenul de la şcoala elementară în timpul Suezului! (De fapt, chiar aşa şi era, mai mult sau mai puţin.) Şi cu războiul troian cum rămâne?

— Eram pe tron.

Karezza

La douăzeci şi unu de ani, obişnuiam să spun că eu cred în amânarea plăcerii; de obicei, eram greşit înţeles. Cuvântul era amânare, nu respingere, sau reprimare, sau abandonare, sau oricare termen dintre aceia în care era automat tradus. Acum sunt mai puţin sigur, deşi încă mai cred în dobândirea echilibrată, delicată a experienţei de către individ. Aceasta nu este o prescripţie, ci doar un lucru de bun-simţ. Câţi puşti de douăzeci şi unu de ani, din zilele noastre, nu sunt terminaţi din punctul de vedere al sentimentelor; ori, şi mai rău, consideră că e şic să creadă că sunt? Nu cumva este absurd, şi în cele din urmă comic, să te hrăneşti doar cu ceea ce merge la extreme? Nu se bazează întreaga structură a experienţei pe contrast?

Ceea ce vreau să spun, de fapt, este că atunci când am ajuns la Paris, cu aproape două decenii de educaţie în cârcă, plus lecturi extensive şi captivante din clasicii pasiunii – Racine, Marivaux, Laclos îmi erau călăuze de încredere –, eram încă virgin. Acum, nu săriţi să trageţi toate concluziile bine ştiute (puritanism pândind din spatele aparentei deschideri spre lume; teama de sex deghizată sub pretenţia de austeritate; gelozie secretă pe puştimea de astăzi), pentru că le ştiu prea bine. Faptul că puberii de acum încep să se dea în bărci înainte să le coboare de tot testiculele nu mă deranjează. Chiar nu mă deranjează. Sau nu foarte des.

— Poate că nu-ţi place sexul? îmi şoptea Toni, după ce chestia numită de noi Urmărirea Comună se soldase, în cazul lui, cu pătrunderea în Marea Tradiţie. A sosit vremea să Reevaluezi, copile, mi-a recomandat el.

— Ştiu că îmi place – şi de aceea îl refuz.

Argumentul acesta îmi convenea.

— Nu poţi afirma că ştii că îţi place, doar că ai impresia că o să-ţi placă.

— Foarte bine. (Se putea spune şi aşa, dacă voia el.) De Rougemont susţine că pasiunii îi priesc obstacolele.

— Asta nu înseamnă că trebuie să i le ridici tu în cale.

Un artist al Făcutului cu Propria-i Mână. Mai bine te-apuci de chestia aia pe bune. Şi razi tot. Doamne, ce să-ţi spun, mie îmi vine să rad tot ce-mi iese-n cale, a continuat el, scoţând o serie de sunete nazale, ca de porc. Aproape că nu-mi trece prin minte vreo femeie cu care să *nu*

vreau s-o fac. Gândeşte-te la toată fofoloanca aia care zace nefolosită! Atâta blăniţă apetisantă. Tu nu eşti un pervers. E adevărat că nu pari a avea avântul grozav pe care-l simt eu în mine (recunosc, Toni arăta cu adevărat mai matur şi mai dornic de vânătoare), dar aş îndrăzni să afirm că mai toate femeile ar sări pe tine, dacă ar avea ocazia. Vreau să zic, dacă le tăiem de pe listă pe cele peste şaptezeci, nu, cincizeci, şi pe cele sub cincisprezece, călugăriţele, maniacele religioase, majoritatea proaspăt căsătoritelor, dar nu toate, câteva milioane din cele care suferă de malnutriţie şi pe cele care probabil nu ţi-ai dori tu să le atingi, mamă-ta, soră-ta, nu, dacă mă gândesc mai bine o lăsăm pe listă, nu se ştie niciodată, bunică-ta, plus June Ritchie şi orice altă persoană cu care sunt eu la momentul respectiv – şi cu ce ne alegem? Sute de milioane de femei care nu ar avea nimic împotrivă să şi-o tragă cu tine. Franţuzoaice, italience, *suedeze* (şi-a înălţat o sprânceană), americance, persane?… (Şi-a lăsat capul într-o o parte.) Japoneze – inscrutabilul *yoni*? *Malaieziene?* Creole? Eschimose? Birmaneze? (Ridicând nerăbdător din umeri.) Piei-roşii? Letone? *Irlandeze*? (Apoi, supărat.) Zulu?

S-a oprit, ca un vânzător care tocmai ţi-a scos înainte marfa lui cea mai de preţ şi ştie că este suficient să te concentrezi puţin ca să găseşti un lucru care-ţi place.

— N-am ştiut că faci laba pe atlas.

— Sunt doctor în *National Geographic*.

— Păi, arată-mi-l pe ăla care nu e.

— Dar ai avut nu ştiu câte ocazii până acum, nu? (Toni, aidoma unui controlor de trafic aerian conştiincios, îmi urmărea mereu ceea ce el numea „lovituri ratate de puţin”.) A fost infirmiera aceea care ţi-a zis că, dacă ai să fii cuminte, data viitoare îţi dă ciocolată?

— Da.

— Şi fata aceea care nu era nici evreică, nici catolică şi fusese la filme cotate X?

— Da.

— Şi femeia aceea, când te angajaseşi de Crăciun?

— Riscam să-mi pierd gratificaţia.

— Asta-i problema, puştiule, să nu care cumva să-ţi pierzi gratificaţia! Şi Rusty, pentru numele lui Dumnezeu, Rusty…

Pe Rusty o chema de fapt Janet, dar Toni îi dăduse o poreclă de revistă ieftină, în parte, bănuiesc, din cauza tendinţei lui de a americaniza sexul; în mod oficial însă, pretindea el, se temea că biata fată avea să rugineascăă16 dacă nu aveam o dată grijă să *i-o dau printre* (după cum se exprima el, nu eu).

După ce am terminat şcoala, am hoinărit vreo două luni de zile cu Rusty. Ea era fiica avocatului din cartier şi îndeplinea condiţiile noastre SSŢ. (Deşi, în cazul ei, era mai degrabă ŢSS. Avea ţâţe mari şi

era nefericită. Toni trăsese concluzia, cu logică neclintită, că era nefericită din cauză că, de îndată ce-i crescuseră ţâţele mai mari decât ale maică-sii, părinţii începuseră să-i facă zile fripte; prin urmare, Suferise; iar dacă ai Suferit, nu se putea să nu ai Suflet.) Janet şi cu mine obişnuiam să stăm la soare, ceea ce mie aproape că-mi făcea plăcere (deşi presupuneam că voi rămâne mereu un orăşean get-beget în inima mea: sufletul meu rece avea nevoie să fie într-un interior, ca un fir de rubarbură care creşte cel mai bine într-o glastră întoarsă invers). Ne plimbam şi râdeam de jucătorii de golf; am încercat să învăţăm să fumăm; ne gândeam la Viitor cu V mare. Eu îi explicam că fac parte din generaţia tinerilor furioşi; ea mă întreba dacă asta înseamnă că nu-mi voi lua o slujbă; eu îi ziceam că nu sunt sigur – nu puteai şti niciodată în ce parte te va târî Furia; ea îmi mărturisea că mă înţelege.

Janet/Rusty a fost prima fată cu care am schimbat sărutări de o durată respectabilă; cea dintâi, adică, alături de care am constatat că nu ai voie să respiri decât pe nas. Iniţial, m-am simţit ca la dentist: stai tot timpul cu speranţa că singurul orificiu care mai funcţionează nu se va înfunda înainte să apuci tu să cobori de pe scaun. Dar treptat am început să capăt încredere. După aceea, mi se părea mai degrabă un exerciţiu subacvatic cu aparatul de respirat.

Exerciţiu pe care îl practicam din plin cu Janet. Aproape aş putea spune că ea a fost iubirea unei părţi din viaţa mea.

— Aproape aş putea spune că ea a fost iubirea unei părţi din viaţa mea.

— Tu o zici.

— Încă sună bine?

— Mda, sună bine – inteligent, chiar dacă nu foarte viguros; dar presupun că ăsta-i tonul potrivit. Prin urmare, de ce nu *i-ai dat-o printre* lui Rusty?

— Oare de ce-ţi iei întotdeauna metaforele din sport? Să punctezi, să tragi, să plachezi, să faci un tur. De ce ţii morţiş să pară atât de competitiv?

— Pentru că este chiar aşa, aşa este. Şi dacă nu ai grijă, te vezi scos pe tuşă. Rusty, vreau să zic, Rusty…

Şi-a compus o mină sfâşiată de pasiune şi a dat din mâini ca un artist cântăreţ-dansator dintr-o trupă de albi-şi-negri.

— Îţi plăcea de ea?

— Dacă-mi plăcea? Dacă nu ai fi fost tu la mijloc, i-aş fi…

— …înscris cinci goluri, trei coşuri, două knock-out-uri, opt eseuri şi ai fi bătut şi recordul la maraton, dacă te apucai de treabă.

— Săritura cu prăjina.

— Suliţă.

— Băgăm mingea la gaură.

Şi s-a prefăcut că jonglează cu două ţâţe monstruoase.

— Pe locuri, fiţi gata, start.

— Şi de ce nu, Chris?

— Faptul că poţi nu înseamnă neapărat că şi trebuie.

— Dacă poţi şi vrei, înseamnă că trebuie să o faci.

— Dacă nu o faci decât pentru că trebuie, atunci înseamnă că nu vrei cu adevărat.

— Dacă poţi şi vrei, dar nu o faci, înseamnă că eşti poponar.

— Eu iubeam pe bărbatul din Rusty.

Rusty/Janet şi cu mine am rezistat multă vreme fără să ne dezbrăcăm unul pe celălalt. Pe de o parte, era lipsa de ocazii, deşi – după cum îmi argumentam doct – cei ingenioşi şi disperaţi găsesc întotdeauna vreo poieniţă îmbibată cu apă, vreo banchetă din spate pe care-ţi rupi spinarea sau vreo uşă de magazin mai retrasă, unde te enervează farurile maşinilor care trec pe acolo. Dar presupun că nu eram disperaţi, iar ingeniozitatea noastră se limita la a ne face părinţii să creadă că nu ne pasă dacă suntem lăsaţi de capul nostru sau nu; în felul acesta, eram lăsaţi de capul nostru mai mult.

Uneori totuşi ne lansam într-o investigaţie reciprocă, jucăuşă, parţială, pe jumătate amuzată. Expuneam câte o bucăţică din trupul celuilalt – o semilună de sân, o fâşie de pântece, un umăr, o coapsă. În puţinele ocazii când ne-am dezbrăcat de tot, am avut un sentiment de dezamăgire. Dar după cum am înţeles mai târziu, nu era vorba de sentimentul de frustrare că nu făcusem amor; ci de un sentiment vag, acel soi de insatisfacţie pe care o ai când ai realizat ceva, şi nu atunci când ai eşuat. Mă întrebam dacă nu cumva plăcerea năzuinţei nu o întrece pe aceea a realizării, a victoriei, a orgasmului. Poate că nivelul maxim al satisfacţiei sexuale e reprezentat de *karezza*? După cum obişnuiam să-i spun lui Toni, din sanctuarul virginităţii mele, doar societatea noastră competitivă, iubitoare de jocuri, ne împinge să ne aruncăm înainte, cu tărăboi, în tumultul orgasmului.

Demandez Nuts

Nici acum nu ştiu cât de importante sunt toate acestea.

Paris. 1968. Annick. Un nume breton încântător, nu-i aşa? Apropo, silaba -ick se pronunţă cu i lung, rimând cu excit, ceea ce nu prea se cuvine, sau cel puţin nu în primă instanţă.

Mă dusesem la Paris să întreprind cercetări pentru o parte a lucrării la care mă angajasem ca să pot obţine o bursă şi să ajung la Paris. Un simţ al priorităţilor absolut normal în rândul absolvenţilor de facultate. La vremea aceea, prieteni de-ai mei îşi petreceau timpul lenevind – constructiv sau nu – prin majoritatea capitalelor europene, după ce dezvoltaseră forme de interes furios pentru chestiuni ce nu puteau fi pe deplin investigate decât acolo unde se aflau documentele relevante. În cazul meu, era vorba de „Importanţa şi Influenţa Stilurilor Dramatice Britanice asupra Teatrului Parizian în Perioada 1789-1850". Trebuie neapărat să menţionezi cel puţin o dată importantă (1789, 1848, 1914) în titlu, deoarece astfel arată mai eficient şi vine aparent în sprijinul credinţei generale că totul se schimbă o dată cu izbucnirea unui război. De fapt, după cum am descoperit eu repede, lucrurile se schimbă cu adevărat: astfel, în anii imediat după 1789, Stilurile Dramatice Britanice au avut prea puţină Importanţă şi Influenţă asupra Teatrului Parizian, pentru simplul motiv că niciun artist britanic cu capul pe umeri nu şi-ar fi riscat pielea acolo, în timpul Revoluţiei. Presupun că ar fi trebuit să ghicesc asta de la început. Dar ca să fiu cinstit, singurul lucru pe care-l ştiam despre felul de a juca al britanicilor în Franţa, atunci când am născocit subiectul, era că Berlioz s-a îndrăgostit de Harriet Smithson în 1827. Ea era bineînţeles irlandeză, aşa cum am descoperit şi eu; dar, la o adică, ceream numai bani pentru şase luni la Paris, iar autorităţile financiare nu sufereau de suprasofisticare.

— *Can-can, frou-frou, vin blanc,* chiloţei franţuzeşti, a fost comentariul lui Toni, când i-am zis că plec la Paris.

El îşi petrecea stagiul de dezanglificare în Maroc şi trudea de zor, umplând role întregi de sâsâituri şi mormăieli pe Grudigul său.

— Kef[17]. Haşiş. Lawrence din Arabia. Curmale, i-am răspuns eu, deşi aveam sentimentul că replica nu are suficient venin.

De fapt, lucrurile nu stăteau chiar aşa. Fusesem la Paris de multe ori înainte de 1968 şi nu mă întorceam acolo cu niciuna din

aşteptările naive pe care Toni se lăcomea să mi le atribuie. Prospectasem latura *Paree,* cum s-ar zice, încă de la sfârşitul adolescenţei: paper-back-uri verzi scoase de Olympia Press, trândăvia vizuală din cafenelele de pe bulevard, îndrăzneţii chiloţei cu şnur şi podoabele de piele ale dansatoarelor dintr-un simulacru de speluncă din Montparnasse. Partea istorică a oraşului o parcursesem în studenţie, scormonind după celebrităţile de la Père Lachaise, întorcându-mă triumfător după fiecare descoperire neaşteptată: catacombele de la Denfer-Rochereau, unde istoria postrevoluţionară şi melancolia personală puteau fi combinate în modul cel mai armonios, bântuind pe sub bolţi pline de schelete transplantate, sortate şi stivuite după felul oaselor, nu după trupuri: valuri ordonate de femururi şi cuburi masive de hârci apăreau pe neaşteptate înaintea luminii şovăitoare a lumânării tale. Ajunsesem deja la stadiul la care nu mai rânjeam sarcastic compatrioţilor mei istoviţi care aglomerau cafenelele de la Gare du Nord, făcând semne din degete câte pahare de Pernod doreau.

Am ales Parisul pentru că-mi era un loc familiar, unde puteam trăi singur, dacă doream. Cunoşteam oraşul; cunoşteam limba; nu aveam să fiu hărţuit de mâncare sau de climă. Era prea mare ca să existe o colonie a emigranţilor englezi ameninţător de ospitalieră. Prea puţine lucruri puteau să mă împiedice să mă concentrez doar asupra mea.

Prietenul unui prieten mi-a închiriat un apartament în Buttes-Chaumont (zăngănitoarea linie de Métro *7-bis:* Bolivar, Buttes-Chaumont, Botzaris). Era un atelier-dormitor voios, vag lăsat în părăsire, cu o podea tipic franţuzească scârţâitoare şi cu un storcător de fructe într-un colţ, care funcţiona pe baza unei rezerve de franci vechi, păstraţi pe o poliţă. În bucătărie exista un raft cu sticle de calvados de casă, din care aveam voie să beau, cu condiţia să înlocuiesc fiecare sticlă cu o alta, de whisky (am pierdut bani la afacerea asta, în schimb m-am ales cu culoare locală).

Mi-am cuibărit modesta mea zestre, am şpăguit-o pe portăreasă, Mme Huet, în cămăruţa ei plină de plante în ghiveci, pisici diareice şi numere vechi din *France Dimanche* (mă prevenea despre fiecare *nouvelle intervention chirurgicale à Windsor),* m-am înscris la Bibliothèque Naţionale
(la care nu mi-era foarte comod să ajung) şi am început să mă consider, în sfârşit, o fiinţă autonomă. Şcoala, cei de acasă, universitatea, prietenii – toţi, fiecare în felul său, ofereau un consens de valori, ambiţii, stiluri de eşec verificate. Acceptai înfrânările, reacţionai împotriva înfrânărilor, reacţionai împotriva faptului că reacţionai împotriva înfrânărilor, iar acest perpetuu du-te-vino al procesului îţi lăsa iluzia înaintării. Iată-mă totuşi, în sfârşit, gata să izbutesc. Un scurt răgaz şi apoi aveam să izbutesc cu adevărat.

Ei, poate că nu chiar imediat. Deci vii aici, te aşezi şi te apuci metodic să găseşti calea de a izbuti în viaţă: nu însemna asta oare să te supui aceluiaşi tip de gândire bine îndrumată, de funcţionar al statului, pe care o dispreţuisem eroic? Prin urmare, primele câteva săptămâni am lenevit, fără să-mi bat capul prea mult şi să mă simt vinovat. Am mers la Howard Hawks, care joacă mereu pe undeva prin Paris. M-am tolănit în pieţele şi grădinile mai puţin faimoase, ca un cunoscător ce eram. Am redescoperit afectarea pe care ţi-o dă călătoritul cu clasa întâi pe un bilet de Métro de clasa a doua. Am parcurs câteva reportaje despre reprezentările din timpul Revoluţiei ale lui *Cato* de Addison (piesa era una din preferatele lui Marat). Am răsfoit diverse mărturii despre Viaţa Artistică la Paris. M-am instalat comod în sala de la Shakespeare & Company. Am citit memoriile postume ale lui Hemingway de la Paris, despre care se zvonea că le scrisese soţia lui („Nici vorbă", mă asigurase Toni, „sunt aşa de prost scrise, încât trebuie să fie autentice").

Am executat câteva desene migăloase, potrivit Principiului întâmplării. Teoria respectivă susţinea că totul este intrinsec interesant, că arta nu trebuie să se concentreze, asupra punctelor de maximă atracţie (ştiu că *unii* au folosit această replică înaintea mea). Astfel îţi porţi caietul de schiţe peste tot şi nu te opreşti potrivit gradului de interes oficial, general acceptat, pentru ceea ce vezi, ci pentru un factor aleatoriu oarecare, asupra căruia te decizi în ziua respectivă – cum ar fi dacă eşti îmbrâncit pe stradă, sau dacă observi două biciclete mergând în paralel, sau dacă simţi miros de cafea. Atunci încremeneşti, rămâi cu privirea aţintită în direcţia în care mergeai şi cercetezi cel dintâi lucru care îţi cade sub ochi. Într-un fel, este o dezvoltare a vechii teorii pe care Toni şi cu mine o numisem a Lenevelii Constructive.

M-am îndeletnicit puţin şi cu scrisul. M-am îndeletnicit, mai exact, cu entuziasm reţinut. Teste de memorie, de exemplu, descrierea măcelarului de carne de cal pe care-l vizitam o dată pe săptămână (întotdeauna vinerea – mărturisesc această parodie), dar pe care nu-l privisem niciodată cu atenţie, până nu am încercat să-l descriu, înţelegând ce mult pierdusem. O altă experienţă era să stau în faţa ferestrei deschise şi să notez pur şi simplu ceea ce vedeam; a doua zi verificam selectivitatea simţului meu de observaţie. Apoi câteva exerciţii stilistice, inspirate de Queneau, cu scopul de a-mi dezmorţi degetele. Şi o mulţime de scrisori, o parte (către părinţi) descriind ceea ce nu făceam, altele mai lungi şi mai isteţe adresate lui Toni, despre ceea ce făceam de fapt.

Era o existenţă cât se poate de plăcută. Desigur, Toni (care rezistase trei săptămâni în Africa şi acum începuse să lucreze ca lector) îmi scria să mă dojenească pentru lipsa de realism economic. Ca răspuns,

îi argumentam că fericirea depinde în mod necesar de lipsa de realism a unei faţete a vieţii tale: că într-un anume domeniu (emoţional, financiar, profesional) trebuie să trăieşti depăşindu-ţi resursele. Oare nu stabilisem asta noi doi la şcoală?

Caii sunt de curse
Cruţă ale tale eforturi
Prea puţine resurse
Sfârşesc prin divorţuri.

Apoi, după o lună de stat la Paris, am întâlnit-o pe Annick. Nu trebuia oare ca evenimentul acesta să aducă şi mai multă lipsă de realism, şi mai multă depăşire a resurselor, şi mai multă fericire? Dar oare aşa s-a întâmplat? Cum era vechea zicală din şcoală? Două plusuri dau un minus?

Am întâlnit-o, şi zâmbesc de câte ori îmi aduc aminte, graţie uneia dintre rarele mele vizite la Bibliothèque Naţionale. Am rămas acolo aproape o oră, răsfoind scrisorile de tinereţe ale lui Victor Hugo, ca să văd dacă avea ceva de zis despre stilul dramatic englez în vreme ce lucra la *Cromwell* (dacă ţineţi neapărat să aflaţi, avea şi nu avea
— Doar una sau două fraze ciudate şi părtinitoare); extenuat de priveliştea activităţii ştiinţifice practicate în masă, am şters-o curând, retrăgându-mă pentru un pahar de *vin blanc cassis* sorbit la repezeală într-un bar de pe Rue de Richelieu, care era de obicei la mare concurenţă cu biblioteca, în ceea ce mă privea, şi nici nu mi se părea nepotrivit: atmosfera de aici aducea aminte pregnant de cea din Bib Nat. Aceeaşi atenţie soporifică, afaceristică, faţă de ceea ce se află înaintea ta; clătinatul potolit al paginilor de ziar, în locul celor de carte; capetele legănate cu aer savant; soilitorii profesionişti. Doar un *espresso,* sforăind ca o maşină cu aburi, insista să-ţi amintească unde te afli.

Am privit roată, cercetând clişeele locului aducătoare de tihnă: legea împotriva stării de ebrietate în public, înrămată şi agăţată la vedere; tejgheaua din oţel-inox; lista de bucate oferind o selecţie austeră, între *sandwich* şi *croque*[18]*;* zidul de oglinzi bârfitoare; cuierul pentru pălării din spatele uşii, aducând cu un copac trăsnit; plantele din plastic prăfuit, puse sus, pe un raft. De această dată, totuşi, privirile mele s-au oprit pe neaşteptate…

— *Mountolive!*

Iat-o, pe scaunul din împletitură de plastic de la masa vecină. Ediţia *Livre de Poche,* cu un semn suficient de departe în text ca să indice cel puţin încăpăţânare şi, probabil, entuziasm.

Când m-a auzit vorbind, s-a întors spre mine. Mi-a trecut imediat prin minte: „Dumnezeule, eu nu fac aşa ceva de obicei”, şi apoi ochii şi-au pierdut capacitatea de focalizare, desolidarizându-se parcă de

voce. Era obligatoriu să spun ceva.

— Citiţi *Mountolive!*

Atât am reuşit să bolborosesc în *patois*-ul local, iar încordarea cerebrală modestă mi-a convins totuşi ochii să-şi reintre în funcţiune. Era…

— După cum vezi.

(Repede, repede, născoceşte ceva.)

— Le-ai citit şi pe celelalte?

Avea părul negru şi…

— Le-am citit pe primele două. Bineînţeles, *Clea* n-am citit-o încă.

Păi, sigur că nu, întrebare cât se poate de prostească, pielea ei era destul de măslinie, dar nepătată, desigur că aşa se întâmplă adesea, doar tenul deschis este cel care…

— O, bineînţeles. Şi vă place?

De ce naiba puneam întrebările astea ordinar de plate? Sigur că-i plăcea, altfel n-ar fi citit două cărţi şi jumătate. De ce nu-i arătam că le citisem şi eu, că adoram *Quartet,* că devorasem tot ce reuşisem să înhaţ scris de Durrell, că ştiam chiar pe cineva care scria poeme pe tema Pursewarden.

— Da, foarte mult, deşi nu înţeleg de ce aceasta e scrisă mai simplu şi mai convenţional decât celelalte două.

Hainele fetei erau cenuşii şi negre, dar asta nu o făcea câtuşi de puţin să arate neglijent, nu, era elegantă, culorile nu ieşeau de fapt în evidenţă, ci efectul general…

— De acord. Adică, nici eu nu ştiu. Aţi dori încă o cafea numele meu este Christopher Lloyd, am pronunţat dintr-o suflare.

Ce va spune? Nu cumva poartă un inel de logodnă? Are vreo importanţă dacă refuză? *Merci* înseamnă oare Mulţumesc da sau Mulţumesc nu, al naibii să fie, nu reuşesc să-mi amintesc.

— Da.

Ah. În sfârşit, un răgaz. Un minut sau două la bar. Nu, nu te grăbi, Gaspard sau cum te-o chema, mai întâi serveşte-i pe toţi ceilalţi. Hei, trebuie să mai existe o mulţime de oameni pe stradă care au nevoie să fie serviţi înaintea mea. Nu, de fapt, dacă stau să mă gândesc, mai bine serveşte-mă acum – s-ar putea să-şi închipuie că sunt un tip din aceia atât de politicoşi, încât nu reuşesc să facă rost de un pahar de băutură în pauzele de la teatru. Dar eu ce să comand, prefer să nu iau la fel, nu e decât 5.30. Nu pot să trec la o băutură tare şi sofisticată, îşi va imagina că sunt un potenţial *clochard*[19], ce-ar fi să iau o bere, de fapt nu prea am chef, ei, sper să nu pară o băutură prea de rând…

— *Deux express, s'il vous plaît.*

Ducând cafelele la masă, m-am concentrat să nu le vărs. În acelaşi timp, m-am concentrat să nu las impresia că m-aş concentra. Foarte bine, ea stătea cu spatele spre bar, dar nu era exclus să existe vreo

oglindă trădătoare prin jur; şi, în orice caz, trebuie să adopţi de la bun început stilul potrivit – rece, dar nu burghez, detaşat, dar nu neglijent. Una dintre cafele a dat puţin peste margini. Repede, pe care… să i-o ofer ei, din motive de egalitate şi ca să văd cum se descurcă, sau să o păstrez pentru mine, din motive de cavalerism, riscând să ratez toată chestia? Jonglând cu toate astea în minte, am reuşit să vărs şi din cealaltă ceaşcă.

— Scuze, sunt puţin prea pline.

— Nu face nimic.

— Zahăr?

— Mulţumesc, nu. Ai schimbat băutura?

— Mmda. Nu am vrut să-ţi închipui că aş fi un *clo-clo*.

A zâmbit. Chiar şi eu am fost la un pas să zâmbesc. Nimic nu ajută mai bine la înlăturarea îndoielilor iniţiale decât argoul. El indică a) simţul umorului, b) interes aprins faţă de jargonul relevant al limbii străine, c) faptul că se poate obţine intimitatea verbală propice cu un britanic şi că nu vei fi silit să discuţi la nesfârşit despre Caracteristici Naţionale şi *le chapeau melon* într-o manieră pompoasă.

Am flecărit, am zâmbit, am băut cafelele, amuzându-ne destul de bine împreună, şi am întins şi câteva antene. Eu am aruncat cât de interesat aş fi să mă uit pe traducerea după *Quartet,* acordându-mi singur o notă bună pentru subtilitate; ea m-a întrebat cât timp voi studia la Paris, iar mie mi-a trecut prin minte, ştii ceva, încă nu ne-am luat. Întrebări care nu înseamnă nimic sau înseamnă foarte mult. Eram prea nervos ca să-mi dau seama dacă-mi place cu adevărat; mă cuprindea pe rând nonşalanţa ori agitaţia, într-un ritm cu totul neraţional. De exemplu, am făcut o gafă întrebând-o cum o cheamă: întrebarea mi-a ţâşnit din gură ca o bucată de mâncare scăpată de sub control, când firul conversaţiei ar fi pretins să mă interesez despre reputaţia lui Graham Greene în Franţa. Pe de altă parte, pasajul când-ne-vom-revedea mi-a ieşit foarte bine, jucat curat, evitând atât *hauteur*[20]*-ul* cât şi umilirea de sine, mai la îndemână şi mai distructivă.

Am cunoscut-o pe Annick într-o marţi şi am stabilit că ne putem întâlni din nou vineri, la acelaşi bar. Dacă n-avea să-şi facă apariţia (din cauza unei probleme oarecare cu o verişoară – oare de ce francezii au mereu verişori? Englezii, în schimb, nu au niciodată verişori în aceeaşi măsură), urma să îi telefonez la numărul pe care mi-l lăsase. M-am gândit să mă eschivez de la întâlnire, dar în cele din urmă m-am decis să-mi las inima să hotărască şi m-am prezentat. În definitiv, petrecusem trei zile frământându-mă cum mi-ar sta căsătorit cu ea.

De fapt m-am gândit la Annick atât de intens, încât nu mai izbuteam să-mi amintesc cum arată. Aveam sentimentul că am aşternut strat după strat de *papier mâché* peste un obiect, urmărind

cum forma iniţială dispare treptat. Ce îngrozitor ar fi fost să nu o recunosc pe femeia care îmi era soaţă de trei zile. Un prieten de-al meu, student, care avea aceleaşi fantezii şi stări de nervi ca şi mine, născocise odată o stratagemă perfectă de depăşire a unei asemenea dificultăţi: apărea cu o pereche de ochelari, special pregătită, cu lentile sparte, pe care îi răsucea ostentativ în mână în timp ce o aştepta pe fată. Planul funcţiona întotdeauna, mă asigura el; mai mult, atunci când stratagema era mărturisită, mai târziu, atrăgea fără greş o reacţie plină de afecţiune din partea fetei. Dar nu trebuia să te grăbeşti cu mărturisirea, bineînţeles; nu e bine să începi prin a dezvălui slăbiciunea şi incompetenţa, mă sfătuia el, dar mai târziu devin proptele nepreţuite, când e nevoie să le prezinţi ca pe nişte semne ale căldurii şi omeniei.

Cum aveam însă ochi buni, nu prea puteam să mă folosesc de ideea lui; nu-mi rămânea decât să mă prezint devreme şi să folosesc şmecheria cu profund-adâncit-în-lectură. În după-amiaza rendez-vous-ului nostru tremuram ca o frunză, îmi rosesem două dintre cele mai bune unghii, iar vezica mi se umpluse toată ziua mai ceva decât un rezervor de closet. Părul mi-era în regulă, reuşisem să-mi aleg şi hainele, după multe dezbateri cu mine însumi, mi-am schimbat (încă o dată) chiloţii după o altă inspecţie de ultim moment şi am ales cartea cu care doream să fiu descoperit: *Contes cruels* a lui Villiers de l'Isle Adam. De fapt o mai citisem, prin urmare eram bine acoperit dacă se dovedea că o cunoştea şi ea.

Toate acestea pot sugera un calcul cinic, dar nu cred că o asemenea judecată ar fi fost dreaptă în cazul meu. Era, aşa cum voiam să cred (şi poate încă mai vreau), mai degrabă rezultatul unei dorinţe delicate de a plăcea. Era vorba de cum îmi imaginam că i-ar plăcea să mă înfăţişez, tot atât de mult pe cât doream eu să mă înfăţişez înaintea ei.

— *Salut!*

M-am extras cu o tresărire din bătrânul Villiers, gestul brusc şi emoţia tulburându-mi iarăşi limpezimea vederii. Aşa s-a rezolvat temerea mea că nu o voi recunoaşte.

— Ah, ăăă *salut!*

Am dat să mă ridic tocmai când ea începea să se aşeze. Ne-am oprit amândoi, am râs şi apoi am luat loc. Deci aşa arăta, da, ceva mai subţire decât mi-aduceam eu aminte, iar (când şi-a scos pardesiul) ăăă, da, erau, mmm, foarte frumoase, nu enorme, dar, cum să spun… ei bine, reale? Nu mai rămâneau de testat decât Sufletul şi Suferinţa. Părul castaniu-închis, despărţit la mijloc şi drept, lung până la umeri, unde făcea o buclă în sus; ochi frumoşi, căprui şi presupun că de dimensiune şi formă obişnuite, însă foarte vioi; nasul funcţional. Gesticula când conversam. Cred că cel mai mult îmi plăceau la ea părţile în mişcare – mâinile şi ochii. Nu numai că o ascultai, o şi

contemplai vorbind.

Am discutat despre lucrurile cele mai la îndemână – studiul meu, slujba ei dintr-o bibliotecă de imagini, Durrell, filme, Paris. Aşa se întâmplă de obicei, în ciuda fanteziilor despre cum ar intra minţile instantaneu într-un angrenaj, despre cum ai descoperi cu bucurie că împărtăşeşti aceleaşi presupuneri. Cădeam de acord asupra celor mai multe lucruri – de altfel normal, având în vedere dorinţa mea laşă de a mă face plăcut. Nu vreau să spun că aş fi lăsat impresia unei fiinţe lipsite de coloană vertebrală; şi chiar mi-am manifestat în oarecare măsură dezacordul când a fost vorba de simţul umorului la Bergman (susţinând cu dezinvoltură că ar poseda aşa ceva). Dar exista un firesc în investigaţiile pe care atât eu, cât şi ea, le făceam; însă cel mai important era să nu devenim antipatici.

După un pahar sau două, ne-a venit ideea să mergem la un film. Adevărul e că nu poţi vorbi la nesfârşit; cel mai bine este să treci printr-o mică experienţă comună, cât mai curând cu putinţă. Ne-am înţeles repede să vedem noul film al lui Bresson, *Au Hasard Balthazar*. Ştiai bine unde te găseşti – sau cel puţin unde se presupunea că ar trebui să te găseşti – când era vorba de Bresson. Curajoase, independente şi filmate în alb-negrul intelectual; asta se spune despre filmele sale.

Cinematograful era în apropiere, acorda reduceri studenţilor chiar şi la reprezentaţia de seară, iar în faţa vitrinei se găseau destule persoane cu înfăţişare adecvată, care priveau fotografiile. Spectacolul a început cu obişnuitul cortegiu de hidoase reclame cu desene animate, în care apăreau animale din specii imposibil de identificat. În timpul spotului meu preferat, cel cu matroana piţigăiată care te îndeamnă: *„Demandez Nuts”,* m-am văzut forţat să-mi înăbuş chicotitul anglo-saxon firesc, ştiutor, lubric. M-am gândit să fac o remarcă, poate să compar spoturile publicitare engleze cu cele franceze, dar îmi lipsea un anume cuvânt, prin urmare nu m-am mai ostenit. Încă un avantaj al mersului la cinema.

Când am ieşit, am lăsat să treacă obişnuitul minut, care te ajută să depăşeşti faza sunt-prea-impresionat-ca-să-pot-vorbi, apoi…

— Ce părere ai? (întotdeauna să ieşi în faţă cu chestia asta.)

— Foarte trist. Şi foarte adevărat. Şi cu foarte multă…

— Integritate?

— Da, corect, integritate. Onestitate. Dar nu-i lipseşte nici umorul. Un umor trist, e adevărat.

Nu poţi să dai greş cu integritatea. Şi este un lucru foarte potrivit faţă de care să-ţi arăţi admiraţia. Bresson îşi dă silinţa în asemenea măsură, încât odată, când încerca să filmeze tăcerea unei păduri dezolante, a trimis câţiva vânători să împuşte păsările care ciripeau vesel şi strident. I-am povestit lui Annick şi am căzut de acord că nu

ştim prea bine cum să-i interpretăm gestul. O făcuse pentru că îi era imposibil să simuleze o pădure fără păsări prin simpla ascultare a unei benzi goale? Sau dintr-un profund şi puritan simţ al onestităţii?

— Ori poate că pur şi simplu nu-i plac păsările? am remarcat caustic, după ce repetasem replica în gând, ca să o pot arunca degajat.

La acest stadiu, fiecare hohot de râs are valoare dublă, fiecare zâmbet e motiv de autofiritisire emoţionată.

Am străbătut drumul până la bar ca doi *flâneur*-i (în adevăratul sens), am băut câte două pahare şi am condus-o la o staţie de autobuz. Am stat de vorbă pe îndelete, iar în timpul perioadelor de tăcere permise, mă frământam din pricina etichetei. Reuşisem să trecem dincolo de bariera lui *dumneavoastră,* aproape fără să băgăm de seamă, deşi asta s-a petrecut mai degrabă în virtutea convenţiilor studenţeşti. Dar cum rămânea cu primul sărut, mă întrebam? Şi, oricum, chiar va urma, putea să urmeze atât de curând? Nu prea cunoşteam obiceiurile francezilor, ştiam doar că nu se cuvenea să pun întrebări: la urma urmei, *baiser* înseamnă în franceză nu numai sărut, dar şi sex. La ce anume se aştepta din partea mea sau ce anume era permis – habar n-aveam. Toni şi cu mine născocisem odată nişte versuri:

Un sărut de la prima,
A ta nu este vina;
La a doua te-ai sărutat,
Exact cum te-ai aşteptat!
Un sărut de-abia la a treia…
Nu te mai aşteaptă femeia!

Dar asta gândeam noi cu încrederea pe care ţi-o dă lipsa de experienţă şi, oricum, probabil că nu se aplica în afara comitatelor din jurul Londrei. Şi atunci mi-a căzut fisa… sigur că da, foloseşte-te de obiceiul locului. Profită de omniprezenţa strângerii de mână. Îi întinzi mâna, o strângi mai mult decât ar fi necesar şi apoi, cu o mişcare lentă, senzuală, irezistibilă, o tragi treptat spre tine, în timp ce te uiţi în ochii ei ca şi cum tocmai ai fi primit cadou un exemplar din prima ediţie, cea suprimată, din *Madame Bovary*. Grozavă idee.

Autobuzul ei a tras în staţie, eu i-am întins o mână nesigură, ea a prins-o rapid, şi-a atins buzele de obrazul meu înainte să-mi dau seama ce are de gând, şi-a desprins palma din mâna mea devenită moale, şi-a scos abonamentul, mi-a strigat: *A bientôt*[21] şi a dispărut.

O sărutasem! Hei, sărutasem o franţuzoaică! Îi plăcea de mine! Mai mult, nici măcar nu fusese nevoie să-i dau târcoale săptămâni întregi, ca să aflu mai multe despre ea.

Am urmărit-o cu privirea în autobuzul care se îndepărta. Dacă ar fi fost un autobuz din cele de modă veche, Annick ar fi putut să stea pe platforma deschisă, cu o mână prinsă de bară, iar cu cealaltă ridicată

într-un fragil gest de salut, gest luminat în treacăt de un palid felinar solitar; ar fi arătat aidoma unei emigrante, la pupa unui vapor rupându-se de ţărm. În cazul în speţă însă, uşile pneumatice ne separaseră cu un pocnet de cauciuc, iar ea a rămas ascunsă privirilor mele în timp ce autobuzul a dispărut huruind.

Am pornit pe jos către Palais Royal, foarte impresionat de mine însumi. M-am aşezat pe o bancă în curte şi am inhalat noaptea caldă. Mă simţeam ca şi cum, dintr-o dată, toate se legau. Jur-împrejurul meu plana trecutul; eu eram prezentul; arta se găsea aici, şi istoria, iar acum şi promisiunea unui lucru foarte asemănător cu dragostea sau sexul. Acolo, în colţul acela, era locul unde lucra Molière; dincolo, vizavi, Cocteau, apoi Colette; acolo a pierdut Blücher şase milioane la ruletă şi tot restul vieţii a făcut crize de furie ori de câte ori se pomenea numele Parisului; acolo s-a deschis cea dintâi *café mécanique*; iar pe partea cealaltă, la un mic magazin de cuţite din Galerie des Valois, Charlotte Corday a cumpărat pumnalul cu care l-a asasinat pe Marat. Iar eu adunam toate acestea, le ingeram, mi le însuşeam – făcând o fuziune a artei şi istoriei cu ceea ce probabil, curând, aveam să pot, cu puţin noroc, numi viaţă. Gautier, pe care Toni şi cu mine ni-l citam unul celuilalt la şcoală, mi-a venit pieziş în minte – *Tout passe,* s-a auzit murmurul. Poate, i-am replicat, dar numai peste îngrozitor de multă vreme; şi nu dacă mă ocup eu de asta.

Trebuia să-i scriu lui Toni.

Am şi făcut-o; dar el şi-a ascuns mulţumirea de unchi pe care bănuiesc că a simţit-o.

> Dragă Chris,
> *C'est magnifique, mais ce n'est pas la chair.*[22] Treci dincolo de următoarea pereche de buze şi s-ar putea să-mi stârneşti interesul. Ce ai citit, ce ai văzut şi ce, nu pe cine, ai făcut? Sper că înţelegi că primăvara nu s-a încheiat încă, oficial, că te afli la Paris, şi că, dacă te prind că te apropii doar de căderea în banal, te poţi bizui pe dispreţul meu durabil. Ce-i cu grevele?
>
> Toni

Cred că avea dreptate; în orice caz, valul de efuziuni sentimentale din scrisoarea mea către el poate fi lesne bănuit din tonul răspunsului său. Dar la momentul când am primit-o era deja datată.

Mi-am pierdut virginitatea pe 25 mai 1968. (E straniu că am reţinut data? Majoritatea femeilor şi-aduc aminte.) Veţi vrea să auziţi detaliile. La naiba, nici pe *mine* nu m-ar deranja să le aud iarăşi; nu ies deloc rău din povestea asta. Era doar a treia seară când ieşeam împreună.

Cred că partea asta merită un paragraf de sine stătător. La momentul respectiv, a fost pentru mine un motiv de bizară mândrie, de parcă aş fi plănuit să se întâmple aşa. Bineînţeles, nu avusesem nicio contribuţie.

Scena dinainte de pat a fost aproape în întregime tăcută, deşi bănuiesc că motivele noastre nu erau aceleaşi. Fusesem iarăşi la cinematograf: de data asta un film vechi, *Les liaisons dangereuses,* versiunea cu costumaţie modernă a lui Vadim, cu Jeanne Moreau şi (spre delectarea noastră comună), cu Boris Vian, pândind sardonic din umbră.

Când am ieşit, aparent cu nepăsare, am aruncat o vorbă despre stocul de calvados de la mine de-acasă. Faptul că ne aflam foarte aproape se ştia.

Apartamentul era aşa cum îl lăsasem, adică aşa cum îl aranjasem eu, pe jumătate. Rezonabil de ordonat, dar fără să fi devenit o obsesie în vreun fel sau altul. Cărţi zăcând deschise, ca şi cum m-aş fi folosit de ele (de unele chiar aveam trebuinţă – cele mai bune minciuni trebuie să aibă o geană de adevăr). Lumina scăzută şi venind din colţuri – din motive evidente, dar şi de teamă să nu se vadă cine ştie ce pete trădătoare, apărute în timp ce eram la film. Paharele le pusesem la loc, dar după ce le spălasem din nou şi le limpezisem, fără să le şterg, pentru ca băutura să nu fie băută cu fragmente din şervetul de vase.

Intrând în casă, mi-am aruncat neglijent haina pe fotoliu, pentru ca Annick să aleagă canapeaua atunci când aveam să o invit să se aşeze (nu exista nicio şansă să prefere patul, în pofida deghizării lui diurne sub o pătură indiană şi o grămadă de perne). Dacă aveam să mă aplec spre ea într-un gest curtenitor, la un moment dat, nu-mi doream să mă lovesc în stomac de braţul fotoliului. Gândurile acestea nu erau de fapt atât de brutale pe cât pot părea; ele ocupau un spaţiu din mintea mea într-un mod provizoriu şi ezitant, iar prezenţa lor temporară îmi dădea un sentiment de vagă vinovăţie. Dar eu gândeam mai degrabă la modul viitor condiţional, decât la viitorul simplu; este modul care minimalizează responsabilitatea.

Iată-ne, prin urmare, eu în fotoliu, ea pe canapea; stând, sorbind din băutură şi privind. În apartament nu exista gramofon; „Să dăm drumul la storcătorul de fructe” nu părea o replică potrivită. Deci continuam să privim. Tăceam, fără ca măcar să mă gândesc la ce-aş fi putut să spun. Un minut sau două am cugetat dacă *l’amour libre* o fi traducerea corectă pentru dragoste slobodă; şi sunt bucuros că nu am găsit niciodată răspunsul.

Oare întotdeauna îţi închipui, în asemenea ocazii, că celălalt este mult mai în apele lui decât tine? Atunci, în măsura în care cât mă gândeam în mod activ la Annick, presupuneau că ar fi vorbit, dacă ar fi avut ceva de zis, dat fiind faptul că stăpânea mult mai bine limba locală. Dar nu zicea nimic; nici eu; iar ceea ce se petrecea treptat nu semăna deloc cu o simplă pauză prelungită în conversaţie. Era o tăcere la care consimţeam amândoi, concentrându-ne total unul asupra

celuilalt; rezultatul devenea cu mult mai erotic decât îmi imaginasem vreodată că ar fi posibil. Forţa acestei tăceri provenea din spontaneitatea ei. După aceea, ori de câte ori am încercat să creez din nou acelaşi efect, am dat greş.

Ne aflam la distanţă de vreo doi metri unul de celălalt şi complet îmbrăcaţi, dar subtilitatea şi forţa fluxului erotic dintre noi a depăşit în mare parte ceea ce am ajuns să cunosc în lumea grăbită şi mai aprigă a contactului direct şi nud ce a urmat. Nu era felul acela grosolan de privire ochi-în-ochi, care trece drept preludiu la cinematograf. Am început, nu-i vorbă, cu ochii şi faţa celuilalt, dar curând ne-am abătut mai departe, chiar dacă ne întorceam mereu de unde plecasem. Fiecare explorare vizuală a unei noi arii producea un alt fior; fiecare tresărire a unui muşchi, fiecare tremur al colţului gurii, fiecare trecere a degetelor peste obraji avea o semnificaţie deosebită, tandră şi, după cum părea în clipa aceea, lipsită de ambiguitate.

Am rămas astfel cel puţin o oră, iar apoi ne-am dus în pat. A fost o surpriză. Nu voi spune dezamăgire, a fost prea interesant să merite acel calificativ; dar a constituit o surpriză. Chestiile pe care le aşteptasem cu ardoare s-au arătat aproape o decepţie; chestiile de care nu aveam habar s-au dovedit amuzante. În privinţa plăcerii locale, nu era aproape nimic nou; iar trăsăturile dominante ale scurtei noastre lupte au fost curiozitatea şi stânjeneala. În schimb celelalte amănunte… amănuntele despre care nu-ţi vorbeşte nimeni niciodată… acel amestec de forţă, gingăşie şi bucurie pură şi falnică ce te cuprinde atunci când o femeie ţi se oferă cu totul – de ce nu citisem nicăieri despre asta? Şi de ce nu-ţi povestea nimeni despre microbistul din adâncul scăfârliei tale, bărbatul cu talangă şi fular lung la gât, care urlă Goool! şi tropăie din picioare pe stadion? Şi pe urmă, în culise sălăşluieşte şi sentimentul acela ghiduş că te-ai uşurat de o povară socială; ca şi cum ai fi intrat, în sfârşit, în rândul oamenilor; ca şi cum, în sfârşit, n-o să mai mori în ignoranţă absolută.

Pe urmă (o expresie care însemna atât de mult pe când eram copil, o expresie care, atunci când te lua pe nepregătite într-un fragment de proză oarecare, te pomeneai că ţi se trezesc simţirile, o expresie care, mai presus de toate celelalte, doream să o pot scrie despre mine însumi); pe urmă, când microbistul din adâncul scăfârliei tale şi-a lăsat jos talanga şi şi-a scos fularul, iar tribunele s-au liniştit; pe urmă, deci, am alunecat în somn, murmurându-mi:
„Pe urmă… pe urmă…”

Scrisoarea pe care i-am trimis-o lui Toni a doua zi de dimineaţă s-a pierdut (sau cel puţin aşa afirmă el); poate comite un gest de amabilitate, scutindu-mă să-mi aducă aminte de veselia extravagantă a prozei mele. În schimb, păstrez şi acum răspunsul lui.

Dragă Chris,

Am arborat steagurile, după ce le călcasem cum se cuvine, am dat drumul la artificii pe Tamisa, din cele roşii. Prin urmare, ţi-ai luat zborul. Ca să împrumut, sau mai degrabă să fur (de vreme ce sunt convins că nu o mai vrea înapoi), o formulă dintr-o scrisoare pe care o prietenă mi-a încredinţat-o să o pun la cutia poştală şi care, din întâmplare, mi s-a deschis în mână, tu ai „lepădat povara virginităţii". Ce caraghioslâc. Acum ai voie să citeşti *Les Fleurs du Mal* în ediţia pentru maturi şi pot să-ţi mărturisesc un joc de cuvinte pe care l-am născocit alaltăieri – *Elle m'a dit des maux d'amour.*[23] E corect gramatical şi aşa? Eu nu izbutesc să-mi mai amintesc.

Acestea fiind zise, sau mai degrabă *cela dit,* mă simt obligat, din prietenie (ca să nu spun din datorie faţă de adevăr), să-ţi comunic că, în vreme ce prin conţinut scrisoarea ta mi-a adus alinare, pentru care îţi foarte mulţumesc, tonul a lăsat oarecum de dorit. Mi-au plăcut observaţiile de amănunt, dar, ei bine, ca să ţi-o zic direct, nu trebuie neapărat să te îndrăgosteşti, ştii? După cum bănuieşti, nu-i o chestie pe care neapărat s-o iei cu toptanul. Simplul fapt că te-ai revărsat parţial nu înseamnă că trebuie să-ţi reverşi şi sentimentele. Presupun că n-ai chef să asculţi chestii din astea şi sunt convins că este o pierdere de timp – fie nu-i nevoie să ţi se spună, fie nu vrei să asculţi. Dar şi dacă nu vrei să asculţi, adu-ţi aminte de vechiul proverb francez (pe care îl traduc spre beneficiul minţii tale năucite): în dragoste există întotdeauna unul care sărută şi unul care-şi întinde obrazul. Apropo, n-ai vrea să-ţi trimit nişte Durexuri?

Fii rău, şi nu mă uita nici pe mine,

Cu drag,
Toni

Era genul de scrisoare pe care o citeai în treacăt, zâmbeai şi o lăsai deoparte. Există un rost în sfătuirea celor absolut neexperimentaţi; dar un sfat adresat celor cărora viaţa li s-a acrit sau a devenit ridicol de dulce – e risipă curată. Apoi, Toni şi cu mine începuserăm să ne îndepărtăm unul de celălalt. Inamicii care ne-au tot dat prilejul unei cauze comune dispăruseră; entuziasmele noastre adulte erau sortite să fie mai puţin congruente decât vrajbele adolescenţei.

Prin urmare, singurul sfat la care eram deschis la vremea respectivă era:

— Nu, nu aşa.
— Îmi pare rău. Aşa?
— Aproape…
— Păi, nu cred că aş putea izbuti decât din baftă, ştii?
— Mai bine aşa.
— O, acum *înţeleg.* Vrei să spui…
— Mmmm.

Dar nu peste mult timp, au început primele *mmmm*-uri şi *aaah*-uri şi din partea mea. Din câte începeam să descopăr, chestiunile practice difereau cu totul de ceea ce citisem. În şcoală parcursesem, desigur, toate lecturile necesare. Am meditat profund asupra lui *Lady* C., visând la sâni atârnând asupra capetelor noastre ca nişte clopote, la picături de ploaie alunecând în mijlocul împreunărilor atavice. Îi asimilasem pe marii clasici ai literaturii indiene (şi, ca urmare,

practicasem educaţia fizică cu mult mai mare entuziasm vreme de mai multe luni, gâfâind din greu cu gândul la ce va să vie). Ne întrebam, pe jumătate speriaţi, despre unguente.

Nu pot afirma că textele pe care le-am studiat ne-au făcut vreun rău; tot ce le-aş reproşa ar fi implicaţiile lor legate de forma şi modul de funcţionare a muşchilor şi tendoanelor, care te induceau în eroare. Prima oară când am făcut o tentativă cât de cât exploratorie cu Annick (nu ţineam neapărat să o fac, aveam doar sentimentul că altminteri aş fi putut fi considerat o persoană lipsită de un ritm interior, natural), am avut un şoc. Stăteam culcat deasupra ei, în ceea ce aş fi numit cu dispreţ poziţia misionarului (acum socot că ştiau ei misionarii bine câteva lucruri), şi m-am hotărât să trec sprinten, degajat şi spontan, în poziţia călare-în-genunchi. Mi-am trecut piciorul drept peste stângul lui Annick şi l-am îndoit, zâmbindu-i. Apoi am încercat să-mi mişc stângul. Tocmai ajunsesem cu el peste piciorul drept al fetei, când mişcarea m-a dezechilibrat înainte, capul aterizându-mi exact peste urechea ei, când a încercat să se ferească din calea loviturii involuntare. Am simţit o sfâşiere în partea coapsei stângi, penisul prins ca în cursă şi gata să se frângă, piciorul drept încremenit într-o poziţie insuportabilă, ochii, nasul şi gura parcă nu-mi mai aparţineau; am rămas înfundat în perna atotcuprinzătoare, iar braţele împingeau în direcţii inutile.

— Îmi pare rău, sper că nu te-am lovit, am mormăit sucindu-mi gâtul într-o parte (au, iarăşi) şi reuşind să respir puţin.

— Era să-mi rupi nasul.

— Scuze.

— Ce voiai să faci?

— Voiam să intru în poziţia… auuuu!

Mă împotmolisem iarăşi, numai că de această dată penisul meu descurajat a scăpat afară, aplecându-se încet pe o parte.

— O, acum înţeleg.

M-a vârât la loc, s-a răsucit şi s-a ridicat puţin, în vreme ce eu mi-am mutat picioarele pe rând, şi deodată iată-ne ajunşi. Reuşisem! Intrasem într-o poziţie nouă! Călare-în-genunchi… îmi ieşise! Bărbatul cu talanga era în delir. Un, doi, trei, patru, cupa şi campionatu'!

— De ce-ai vrut să facem asta?

Annick mi-a adresat întrebarea cu un zâmbet, în vreme ce eu stăteam deasupra ei, rânjind. (O, Doamne, poate că nu ar trebui să faci aşa ceva, nici măcar când este vorba de catolici care au renunţat total la religie.) Dar nu, zâmbetul ei nu transmitea decât toleranţă mirată.

— M-am gândit că ar putea fi agreabil, i-am răspuns. Apoi i-am mărturisit cinstit: Am citit despre asta.

Mi-a zâmbit, îndepărtându-şi o şuviţă din ochi:

— Şi este?

(Păi, nu durea, dar pe de altă parte cred că nu era neapărat agreabil. Picioarele rămâneau într-o stare de încordare prea mare; te simţeai ca un culturist în competiţie, cu fiecare centimetru cub de muşchi încordat pentru a smulge aprecierea juriului. Pe deasupra, după cum mi-am dat eu seama, nu puteai să te mai mişti deloc. Toată munca rămânea în seama partenerei.)

— Nu sunt sigur.

— Aşa scria în carte, că este agreabil?

— Nu-mi aduc aminte. Spunea numai că este unul dintre acele lucruri pe care le poţi face. Dar n-ar fi figurat acolo dacă nu era agreabil, n-am dreptate?

M-am întrebat în sinea mea dacă nu cumva o fi una dintre acele poziţii care ies mai bine dacă foloseşti unguent. Atunci, Annick nu a mai putut rezista la solemnitatea din vocea mea; s-a pus pe râs, am început şi eu să râd şi, inevitabil, penisul mi-a alunecat afară, incapabil să reziste unor spasme musculare atât de puţin familiare, şi ne-am rostogolit îmbrăţişaţi.

Mai târziu, mi-am dat seama că tocmai această onestitate amuzată mi-a îndemnat mintea spre gânduri serioase: acele gânduri care-şi urmăresc propria lor coadă. În nopţile în care dormeam singur mă tot frământam, căutam semne şi aluzii; rămâneam treaz punându-mi întrebări despre dragoste, după care, din propria mea veghe, trăgeam concluzia că sunt îndrăgostit.

Dar când mă aflam cu ea, era altfel, mult mai simplu. Chiar şi onestitatea ei devenea molipsitoare; deşi în cazul meu bănuiesc că putea fi vorba tot atât de mult de nervi, cât de intelect. Annick era prima persoană cu care mă simţeam total relaxat. Până atunci – chiar şi când fusese vorba de Toni – nu fusesem onest decât de dragul efectului, candid la modul competitiv. Acum, chiar dacă pentru un observator din afară efectul putea părea acelaşi, înlăuntrul meu sentimentul era cu totul altul.

Am descoperit că era surprinzător de uşor să aluneci în această nouă manieră; dar aveai nevoie de un impuls, în cea de-a treia noapte petrecută împreună, când ne dezbrăcăm, Annick m-a întrebat:

— Ce-ai făcut în prima dimineaţă după noaptea în care am rămas aici?

Mi-am ascuns pentru moment confuzia, îndeletnicindu-mă cu scosul pantalonilor; dar în vreme ce ezitam, a continuat:

— Şi ce ai simţit?

Asta era şi mai greu. Nu-i prea uşor să recunoşti un amestec de recunoştinţă şi îngâmfare, mi-am zis.

— Doream să pleci ca să scriu ce s-a întâmplat, am îndrăznit eu cu precauţie.

— Pot să citesc şi eu?

— Dumnezeule, nu. Adică, nu încă, în orice caz. Poate mai încolo.

— OK. Şi ce-ai simţit?

— Îngâmfare şi recunoştinţă. Ba nu, în ordine inversă. Şi tu?

— Eram amuzată pentru că m-am culcat cu un englez şi uşurată pentru că ştii franceza, şi vinovată pentru ce avea să zică mama, şi dornică să le povestesc prietenelor mele ce s-a întâmplat, şi… interesată.

Atunci am făcut nişte remarce împiedicate şi stângace, lăudându-i sinceritatea, şi am întrebat-o cum reuşise să înveţe să se comporte astfel.

— Cum adică, să învăţ? Nu este un lucru pe care să-l înveţi. Fie spui ce ai de spus, fie nu. Asta-i tot.

La început, am avut impresia că mai era ceva; dar treptat am înţeles. Cheia candorii lui Annick era aceea că nu exista nicio cheie. La fel ca bomba atomică: secretul este că nu există niciun secret.

Înainte să o întâlnesc pe Annick nu m-am îndoit vreodată că suspiciunea şi cinismul pe care le profesam, plus o încredere excesiv de respectuoasă în cuvântul oricărui scriitor de ficţiune constituie unicele unelte pentru extragerea dureroasă şi mutilantă a adevărurilor din platoşa de cuarţ a ipocriziei şi amăgirii care ne înconjoară. Urmărirea adevărului mi se păruse întotdeauna o acţiune combativă. Iar acum, nu, nu chiar într-o clipită, ci de-a lungul câtorva săptămâni, ajunsesem să mă întreb dacă în realitate nu era un fapt în acelaşi timp mai înalt– superior presupusului conflict – şi mai simplu, accesibil nu prin străduinţă, ci printr-o simplă introspecţie.

Annick m-a învăţat ce este aceea onestitate (sau cel puţin principiul ei); m-a ajutat să intru în tainele sexului; în schimb, eu am învăţat-o… ei bine, în niciun caz ceva care să se lase cuprins de un substantiv abstract. După o vreme, aceasta a ajuns o glumă între noi, o confirmare a caracterului naţional: francezii se preocupă de abstracţie, de teorie, de generalitate; englezii de detaliu, de observaţia marginală, de corecţie, de excepţie, de particularitate. La o scară mai largă, nu consideram teoria asta mai mult de o jumătate de adevăr, dar în cazul nostru individual părea să se aplice.

„Ce părere ai despre Rousseau?” o întrebam eu; sau despre existenţialism; sau despre rolul cinematografului în societate; sau despre teoria umorului; sau despre procesul de decolonizare; sau despre transformarea lui De Gaulle într-un mit; sau despre datoria cetăţeanului la vreme de război; sau despre principiile artei neoclasice; sau despre teoria hegeliană? La început părea descurajant de bine educată, în maniera franceză, mânuind teoriile cu uşurinţa cu care prindea spaghetti în furculiţă, sprijinindu-şi afirmaţiile cu citate, trecând sigură pe sine de la o disciplină la alta.

De-abia după mai multe săptămâni am reuşit să ocolesc, cât de cât,

sistemul ei de fortificaţii; dar între timp credinţa mea într-un sistem britanic al intuiţiei personale întâmplătoare – Leneveala Constructivă *en gros* – fusese clătinată. Discutam despre Rimbaud, când am început să constat cu surprindere că toate citatele pe care îşi sprijinea argumentaţia în legătură cu Rimbaud în chip de romantic autodistructiv (opusă versiunii mele, care îl consideram al doilea poet modern după Baudelaire) proveneau din aceleaşi poeme: *Le Bateau ivre, Voyelles* şi *Ophélie.* Citise *Les Illuminations*?

— Nu.

Citise *Scrisorile*?

— Nu.

Citise celelalte poeme ale lui?

— Nu.

Din ce în ce mai bine; am căutat să exploatez momentul. Nu citise *Ce qu'on dit au poète à propos des fleurs;* nu citise *Les Déserts de l'Amour;* nu citise nici măcar *Une Saison en Enfer.* Era cert că nu înţelegea *JE est un autre.* Când am isprăvit, Annick m-a întrebat:

— Te simţi mai bine?

— Teribil de uşurat. Am crezut că ştii totul.

— Nu. Pur şi simplu spun ceea ce ştiu, nici mai mult, nici mai puţin.

— Pe când eu?…

— Ştii lucruri pe care nu le spui.

— Şi spun lucruri pe care nu le ştiu?

— Desigur, asta e de la sine înţeles.

A doua lecţie. După onestitatea reacţiei, onestitatea expresiei. Dar oare cum se sucise conversaţia? Îmi închipuiam că ieşisem la lumină, când colo m-am trezit iarăşi la podea, un deget mare cu manichiură impecabilă scoţându-mi gingaş globul de piftie al ochiului.

— Cum se face că ieşi mereu învingătoare?

— Nu-i adevărat. Pur şi simplu învăţ în tăcere. Tu înveţi melodramatic, prin instrucţie, nu prin observaţie. Şi îţi place să ţi se spună că înveţi.

— De ce eşti atât de insuportabil de sigură pe tine?

— Pentru că tu crezi că aş fi.

— Şi de ce cred că ai fi?

— Pentru că niciodată nu pun întrebări. „În viaţă, nu există decât două personaje reale, cel care pune întrebări şi cel care răspunde."

— Cine a spus chestia asta?

— A întrebat el. Ghici.

— Nu ştiu.

— Prea bine. Oscar Wilde… în traducere, desigur? Victor Hugo? D'Alembert?

— De fapt n-am chef să ştiu.

— Ba da, vrei. Oricine vrea, întotdeauna.

— În orice caz, consider că e un citat aiurea. Pun pariu că l-ai născocit chiar tu.

— Sigur că l-am născocit.

— Mi-am închipuit eu.

Am rămas cu privirile aţintite unul asupra celuilalt, încălziţi puţin de prima noastră altercaţie. Annick şi-a îndepărtat o şuviţă de păr de pe obrazul drept, a deschis gura şi, parodiind parcă senzualitatea din filme, şi-a trecut vârful limbii peste buza de sus. Apoi mi-a comunicat blând:

— Vauvenargues.

— Vauvenargues! Doamne, nu citisem nimic de el. Îl ştiam doar din auzite.

Annick şi-a lins şi buza de jos.

— Ticăloaso! Pun pariu că e singurul lucru pe care-l ştii din Vauvenargues. Şi mai pun pariu că l-ai scos din
Bédier-Hazard.

— *„Il faut tout attendre et tout craindre du temps et des hommes.”*[24]

— *Et des femmes.*[25]

— *„Il vaut mieux…”*[26]

— OK, OK, mă dau bătut. Nu vreau să mai aud nimic. Eşti un geniu, eşti Biblioteca Naţională în carne şi oase!

Pe vremuri, înfrângerea mă făcea să plâng; acum deveneam îmbufnat şi agresiv. Am cercetat-o, gândindu-mă: „Mi-ar fi foarte simplu să nu te mai plac.”

Părul îi căzuse iarăşi peste faţă. L-a dat într-o parte şi din nou a întredeschis gura. Poate că era vorba tot de o parodie, şi dacă da, puteai să o iei în serios. Am luat-o serios.

Am făcut amor, apoi ea s-a îndepărtat de mine, răsucindu-se pe partea stângă, întorcându-mi spatele. Am cercetat cu coada ochiului trupul său firav, care se ridica şi cobora încet, în ritmul respiraţiei, şi m-am simţit mai bătrân cu multe săptămâni. Cât de ciudat execută Timpul neaşteptatele lui salturi iepureşti; în ritmul acesta, m-aş fi maturizat repede, atingând vârsta mea reală. Am urmărit tremurul unui petic de piele acoperit de pistrui şi mi-am amintit fanteziile bizare, disperate, născocite de Toni şi de mine. Acum, şansele unei castrări prin razele X ale naziştilor păreau cu adevărat foarte îndepărtate, iar teoria SSŢ aridă şi academică. Sexul înainte de căsătorie – un triplu *épat,* un dublu *écras* la şcoală – deodată nu mai părea să aibă vreo legătură cu burghezia. Şi cu structura pe decade cum rămâne? Dacă era adevărată, însemna că nu mai aveam la dispoziţie decât încă un an de Sex, înainte de a intra în cei treizeci de ani ai alternanţei dintre Război şi Austeritate. Această variantă părea cât se poate de improbabilă.

Alături de mine, Annick visa; la un moment dat, a oftat, ca şi cum ar fi fost uimită şi îndurerată. Cam la asta se reduce totul, m-am gândit eu: o dispută în legătură cu Rimbaud (pe care o câştigasem… ei bine, mai mult sau mai puţin), sex *după-amiaza,* o fată cuprinsă de somn şi eu alături de ea – treaz, pândind, observând. M-am strecurat din pat, mi-am luat caietul de schiţe şi i-am făcut lui Annick un portret destul de reuşit. După care l-am semnat şi l-am datat.

Redon, Oxford

Am plecat la Paris hotărât să fac o baie de cultură, de limbă, de viaţă a străzii şi – aş fi adăugat neîndoielnic, cu ezitantă nepăsare – de femei. La început, am ocolit dinadins englezii, ziarele şi cărţile englezeşti; limba mea refuza anglicismele, la fel ca şi whisky-ul sau Coca-Cola. Am început să-mi adaptez şi gestica: aşa cum limba şi buzele au mai mult de lucru din cauza poziţionării mai precise a vocalelor din franceză, şi mâinile trebuie să parcurgă trasee noi. Îmi treceam dosul degetelor peste falcă atunci când voiam să arăt că sunt plictisit. Am învăţat să ridic din umeri, în timp ce-mi lăsam colţurile gurii în jos. Îmi împreunam degetele în dreptul stomacului, cu palmele spre interior, apoi brusc întindeam în faţă ambele degete mari şi scoteam un pleoscăit din buze. Acest ultim gest – care în linii mari avea semnificaţia de „poţi să mă cauţi” – ar fi fost ridiculizat la şcoală. Cert este că îmi ieşea destul de bine.

Totuşi, cu cât mă descurcam mai bine în privinţa vorbirii, a gesticii şi a băii, cu atât se stârnea mai multă rezistenţă internă împotriva întregului proces. Mulţi ani mai târziu, am citit despre un experiment efectuat în California asupra soţiilor de origine japoneză ale soldaţilor americani. Aceste femei formau o colonie de mari dimensiuni şi continuau să vorbească japoneza tot atât de mult cât engleza: japoneza în magazine şi între ele, engleza acasă. Femeile au fost intervievate în legătură cu viaţa lor, prima oară în japoneză, apoi în engleză. Rezultatele au arătat că în japoneză femeile erau nişte creaturi supuse, răbdătoare, conştiente de valoarea strânsei coeziuni sociale; în engleză, ele deveneau independente, comunicative şi cu o deschidere mult mai mare spre exterior.

Nu susţin că oi fi fost şi eu secţionat în două, tot atât de radical. Cert este că după o vreme am devenit conştient, dacă nu de faptul că afirmam lucruri pe care nu le credeam, cel puţin că afirmam lucruri despre care habar n-aveam că le gândisem, în moduri total ignorate înainte. M-am surprins mult mai dispus să generalizez, să pun etichete, să stabilesc preţul, să înregistrez şi să disec şi să explic – şi mult mai lucid – Doamne, da, mult mai lucid. Simţeam un fel de mişcare interioară; nu era singurătate (o aveam pe Annick), nici dor de casă, era ceva care avea de-a face cu faptul că sunt englez. Simţeam ca şi cum jumătate din mine ar fi fost oarecum neloială celeilalte.

Într-o după-amiază, prost dispus din cauza conştiinţei acestei metamorfoze nedorite, m-am dus să vizitez Musée Gustave Moreau. Era situat într-un loc dezagreabil, lângă Gare Saint-Lazare, şi se închidea o zi şi în mijlocul săptămânii (ca şi întreaga lună august); prin urmare avea chiar mai puţini vizitatori decât te-ai fi aşteptat; auzeai că există cam la cea de-a treia vizită şi ajungeai să-l vezi cam la a patra. Încărcat de tablouri şi desene până în tavan, a fost lăsat moştenire statului de Moreau, iar de atunci, în silă, s-a menţinut în funcţiune. Pentru mine rămâne unul din locurile preferate.

I-am întins gardianului în uniformă albastră legitimaţia mea de student, după cum mai făcusem de câteva ori în primăvara aceea. Nu mă recunoştea niciodată şi parcurgea mereu acelaşi ritual. Stătea la biroul lui, ţinând în mâna dreaptă o ţigară sub nivelul tăbliei, şi în stânga o carte din *Série Noire* bine lipită de suprafaţa de lemn. Potrivit gradului de importanţă al abaterilor de la disciplina birocratică. Îşi ridica privirile, vedea un client, trăgea de sertarul de sus cu ultimele două degete de la mâna dreaptă, depunea pe o scrumieră ţigara scălâmbă, umedă, turtită, închidea sertarul, întorcea cartea din *Série Noire* pe burtă, o apăsa şi mai tare de tăblie, îşi întindea mâna după setul de bilete, bombănea „nu există reducere”, rupea unul, mi-l împingea înainte, lua cei trei franci ai mei, îmi înapoia cincizeci de centime rest, ridica din nou biletul, îl rupea în jumătate, arunca o parte în coşul de gunoi şi îmi returna cealaltă jumătate. Până să ajung eu la scară, fumul se ridica din nou, iar cartea era răsucită la loc.

La etaj se găsea un atelier uriaş şi înalt, ca un hambar, insuficient încălzit de o sobă centrală neagră şi masivă, care trebuie să fi fost la fel de neputincioasă şi pe vremea lui Moreau. De pereţi atârnau picturi terminate şi pe jumătate terminate, multe dintre ele enorme şi toate cu un conţinut complex, implicând acel amestec ciudat de simbolism personal şi public, pe care la vremea respectivă îl consideram atât de ademenitor. Imense scrinuri cu sertare subţiri, aidoma unor masive casete pentru fluturi, conţineau nenumărate schiţe. Trăgeai de câte unul şi te străduiai să distingi, dincolo de propria-ţi imagine reflectată pe sticla protectoare, vagile volute şi curbe haşurate în creion, presărate ici şi colo cu detalii care apoi urmau să fie transformate în versiunea lor aurie sau argintie, strălucitoare coifuri, platoşe, cingătoare bătute în nestemate, spade incrustate, toate însumând o versiune nouă şi poleită a universului antic sau biblic: garnisită de erotism, străbătută de un necesar iz de violenţă, colorată cu o paletă de exces controlat.

— Artă de labageală, este?

O voce de englez, stridentă şi nestăvilită, a străbătut întinderea de scânduri goale tocmai din cealaltă parte a încăperii. Am continuat examinarea unui studiu în peniţă pentru *Peţitorii*; apoi un altul, în

sepia, al cărui efect era sporit cu mult alb.

— Straniu. De-a dreptul suprarealist. Ce mai gusturi la femei! Amazoane.

Era o altă voce, tot de bărbat, dar mai domoală, mai profundă, mai dispusă spre admiraţie. Am mai cercetat câteva scrinuri din acelea de insectar, dar atenţia îmi fusese abătută de la schiţe. Auzeam limpede paşii filistinilor – cu buzunarele doldora încă de lucruri luate de la *duty-free* – scârţâind alene pe latura opusă a atelierului.

— Oricum, tot artă de palmă rămâne, nu? (din nou prima voce). Nu mi se pare nicio scofală.

— Păi, nu ştiu (vocea a doua), adică, are multe de zis, nu eşti de părere? Braţul acela de colo e minunat.

— Ia lasă-mă cu inepţiile tale estetice, Dave.

— Aşa e mai comod (a treia voce, a unei fete de astă dată, potolită, dar într-un registru înalt), de fapt am venit aici cam nepregătiţi, nu? Din câte presupun, ar trebui să ştim o mulţime de lucruri care ţin de context. Crezi că acolo este Salomea?

— Nu ştiu (a doua voce). De ce-i ţine capul pe o citeră? Eu credeam că-l purta pe o tavă.

— Licenţă poetică? (fata)

— S-ar putea (vocea a doua – „Dave" – din nou). Dar fundalul nu prea arată deloc a Egipt, este? Şi cine mai sunt şi ciobanii ăia poponari?

Asta mi-a pus capac. M-am întors spre ei şi le-am tras o bruftuială – în franceză, desigur. Textul suna doct şi profesional, graţie substantivelor abstracte pe care am avut grijă să le folosesc. Labageală, din câte ştiam eu, se spune *la masturbation,* şi există în acest cuvânt o bogăţie de vocale care te ajută foarte bine atunci când vrei să sugerezi dispreţul. I-am făcut arşice în legătură cu Salomea, care era, desigur, o femeie tracă ţinând capul lui Orfeu. Am pomenit de Mallarmé, de Chassériau, căruia Moreau îi fusese ucenic, şi de Redon, ale cărui mâzgăleli serbede şi apoase sunt considerate de unii simboliste, dar care este la fel de departe de Moreau pe cât e Burne-Jones de Holman Hunt.

A urmat o pauză. Tustrei, altfel foarte tineri, cam de o seamă cu mine, au rămas încremeniţi, măsurându-mă miraţi. Vocea întâi, un soi de slăbănog cu aer de dur, în haină de piele maro şi jeanşi tociţi, s-a întors spre al doilea, mai înalt, dar ceva mai fragil, îmbrăcat în haine englezeşti tipice (jachetă de tweed, pulover cu gulerul în V, cravată), şi i-a zis:

— Pricepi vreo vorbuliţă, Dave?

— Mi se pare în păsărească.

Apoi, în ciuda aparentei lui blândeţi, m-a ţintuit cu privirea, a pronunţat tare „Verdun" şi şi-a trecut un deget prin dreptul gâtlejului.

— Tu ai înţeles ceva, Marion?

Era cam de aceeaşi înălţime cu cel în haină de piele şi avea genul de ten rozaliu, pistruiat şi uşor acoperit cu puf specific englez; comportamentul ei, deşi potolit, părea direct.

— În parte, a răspuns ea. Dar cred că nu a fost decât un joc.

— Păi, de ce?

— Cred că e englez.

M-am prefăcut a nu înţelege.

Haină-de-piele şi Dave au început să-mi dea târcoale, cam cum ar fi procedat nişte pigmei cu un explorator venit cu aparatul de filmare. Am simţit pe rând cum mi se cercetează hainele, apoi părul, apoi cartea din mână. Era *Colline* de Jean Giono, prin urmare mă simţeam liniştit; când şi-au dat seama că le sesizasem interesul, le-am arătat coperta. Haină-de-piele a studiat-o atent.

— Pardong, musiu, nu cumva de fapt sunteţi britanic?

Am fluturat din nou cartea spre el, de teamă să nu izbucnesc în râs. În perioada aceea, aveam păreri excesiv de puritane în privinţa îmbrăcăminţii. Orice îndepărtare de un stil convenţional şi ordonat al hainelor indica, din punctul meu de vedere, o îndepărtare paralelă de judecată, luciditate, onestitate şi stabilitate emoţională. Rareori zăboveam suficient pentru a-mi cântări prejudecăţile; şi totuşi, iată un tip în jeanşi rupţi şi decoloraţi, care aproape reuşea să mă facă să râd. Ce trio ciudat: băiatul ăsta, o fată complet nefardată, din câte-mi dădeam seama, şi „Dave”, care arăta, ei bine, aproape ca şi cum ne-am fi putut împrieteni.

— Je suis practic sigur que c’est un britanic.

Dave, de această dată. Haină-de-piele m-a apucat de rever:

— *Pouvez-vous…*

Dar Dave l-a prins pe neaşteptate şi l-a târât într-un vals tropăitor, de tabără. Tânăra m-a măsurat cât se poate de dulce. Nu, nu era deloc fardată; pe de altă parte, îi stătea foarte bine. Ce curios.

— Ce faci pe aici? s-a interesat ea.

— O, din toate câte puţin. Mai studiez, mai scriu, mai iau o pauză şi nu mai fac nimic. Dar tu?

— Sunt în vacanţă pentru câteva săptămâni.

— Şi ei?

— Dave lucrează aici, într-o bancă. Mickey face nişte cercetări la Courtauld; de aceea ne aflăm aici.

— Adevărat? (O, Doamne) Despre ce anume?

— De fapt, chiar Moreau, mi-a mărturisit ea cu un zâmbet.

— O, Doamne. Şi presupun că franceza lui e foarte bună…

— Mama lui era franţuzoaică.

Ei, asta-i, mai pierzi, mai nu câştigi, după cum am fi zis noi la şcoală. Dave şi cu Mickey s-au întors executând dansul lor mecanic,

fredonând *Dunărea albastră.*

— Cum stăm, Marion?

— Până la urmă, se dovedeşte că e francez, a replicat ea, zâmbind din nou, dar vorbeşte minunat engleza.

— Lip, iip, urei, a strigat Dave, Tott-en'am 'Ot-spure. Mi-chel Ja-zy. Bobb-ii Moiré. Te săruuth pe am-bii obrazi.

N-a făcut-o, din fericire. Gardianul se şi iţise în capul scării, cu romanul din *Série Noire* strâns în mâna stângă. Ne-a dat afară pe toţi.

Am mers într-un bar şi am băut ceva. Treptat, am reuşit să descurcăm cine era francez şi cine englez, în ciuda metodei ciudate de conversaţie a lui Dave, care consta mai ales din rostirea numelor proprii cu un accent francez (sau *franche,* după cum prefera el să spună) gros, făcând în acelaşi timp câte un gest pe jumătate isteric. Marion nu prezenta vreun manierism comportamental de care să te poţi lega – indiferent ce s-ar fi afirmat, ea rămânea tăcută, directă, deschisă, senină. Dar cel mai greu de citit era Mickey. Ego, farmec, spirit competitiv şi o anumită viclenie, care îl împingea să se prefacă a cunoaşte mai puţin până când afla cam cât ştii tu însuţi. Genul de caracter care mă face să reacţionez cu un comportament academic, sfios, ascuns, dacă se poate, dar esenţialmente cinstit.

— Îl, ăăă, munceşti la Moreau, dacă am înţeles bine? a fost prima mea mişcare ezitantă, de încheiere a păcii.

— Mai degrabă el mă munceşte pe mine. Buci şi trupuri claie peste grămadă şi după ce ai reuşit să te descurci cu toată povara, îţi vine să te dai bătut.

Dave părea gata să contribuie cu o impresie personală, dar nu s-a putut hotărî ce anume postură atletică să adopte.

— Şi de ce nu-ţi place?

— Nu-i decât o lăbăreală academică, după cum mi se pare că am zis şi mai devreme? Adică, ideea asta de simbolism academic mi se pare de-a dreptul ridicolă, nu-i aşa?

— E un oximoron.

— Partea asta îmi place. Dar este atât de pământean! E inteligent şi ştie să picteze, şi e ciudat, trebuie să recunosc.
Dar e îngheţat… la fel se întâmplă şi cu culorile lui, arată ca şi cum ar fi luminoase şi stranii, dar dacă te uiţi mai atent sunt de fapt destul de şterse.

— Nu ca la…

— Nu ca la Redon. Aşa-i.

— Redon, i-a luat Dave vorba din gură, fluierând şi pufnind ca o locomotivă. Redon. Oxfor', Bah-nbri, Burmeeng'am. *Changez, changez.*

— Şi atunci de ce lucrezi la el?

— Din cauza bursei, omule, bursa. Doar ea m-a adus taman până aici… aaaaarrrhhhhh.

Şi-a dus mâna la inimă, bolborosind, ca rănit de moarte. Dave s-a aplecat, lipind-şi urechea de pieptul lui.

— Trebuie să-mi spui, doctore, a pronunţat Mickey gâfâind sfârşit, trebuie neapărat să-mi spui. Sunt grav rănit?

Dave i-a ridicat o pleoapă şi l-a pălmuit de câteva ori pe obraji, ascultându-l apoi din nou. Marion urmărea scena, impasibilă. Dave s-a încruntat.

— Consider că eşti un om inteligent şi poţi suporta adevărul. Situaţia este gravă, desigur, dar probabil nu fatală. Ai suferit de o deplasare de portofel, iar creditul ţi s-a prăbuşit sub presiunea creată. Ai problema aceea de drenare, dar consider că voi putea să-ţi montez un dop.

— Mulţumesc, doctore, eşti un prieten de nădejde. Nu aş fi suportat primirea unei asemenea veşti decât din partea ta.

Atunci s-au oprit, privindu-mă. Nu am zis nimic, întrebându-mă ce se întâmplă.

— Sper, a continuat Dave, că realizezi că suferi de o lipsă acută de alcool?

— O, nu, doctore, doar nu vrei să spui că aş putea…

— Mi-e teamă că da. E unul din cele mai acute cazuri pe care le-am văzut de o bună bucată de vreme. Ia uită-te aici, a continuat Dave, ridicând paharul gol al lui Mickey.

— Nu, nu, nu, nu sunt în stare s-o fac, a început Mickey să strige, ascunzându-şi capul între braţe.

— Trebuie să te uiţi, a hotărât Dave. N-ai cum să ocoleşti aceste realităţi.

Uşor-uşor, a început să-i desfacă braţele strânse în jurul capului, punând paharul înaintea ochilor pacientului său. Mickey s-a prefăcut că leşină.

Atunci de-abia am înţeles unde băteau. Aş fi înţeles mai demult, dacă nu aş fi fost atât de atent la sceneta lor. Venise rândul meu să dau un rând.

Cupluri în extaz

Când nu eram cu Annick sau nu bântuiam pe străzi, căutând să surprind scene cât mai inedite – călugăriţa aceea impetuoasă, *clochard*-ul cu *Le Monde,* tristeţea monstruoasă a unei flaşnete –, îmi petreceam timpul cu Mickey, Dave şi Marion. După o lună de stat împreună, cei trei ajunseseră de nedespărţit. Mi-a venit imediat în minte comparaţia cu *Jules et Jim;* Mickey mi-a replicat, cu o candoare neliniştitoare, că el se alesese cu rolul lui Jeanne Moreau. Adevărat: el era instigatorul, provocatorul, cel pentru atenţia căruia intrau în competiţie ceilalţi doi. Dave participa la competiţie prinzându-se în joc, Marion prefăcându-se că stă deoparte. Nesigur de statutul meu, mă ţineam după ei prin cafenele, întorceam vizite la Musée Gustave Moreau (gardianul nu ne recunoştea niciodată) sau mergeam în excursii pe nepusă masă în afara Parisului, la marginea Beauce-ului sau la nebuna şi policroma fabrică de ciocolată de la Noisiel.

Despre Marion, părinţii ei ştiau că urmează un curs botezat de organizatori – cu modestie galică – *civilizaţia:* hălci din Descartes, prelegeri despre Codul lui Napoleon, sesiuni despre Rameau, tururi cu autocarul la Versailles şi Sèvres. Adesea Marion îşi găsea tot felul de motive să nu participe. Un prânz împreună era încă un temei cât se poate de nimerit.

Am început să ne întâlnim la interval de câteva zile într-un mic restaurant-cafenea, Le Petit Coq, lângă République (Métro: Filles du Calvaire); mâncam nişte sandvişuri lungi, tubulare, cât un pui de baset. Nu era vorba de o conspiraţie amoroasă; ne întâlneam pentru că aveam la dispoziţie timp berechet. Discutam o groază despre Mickey şi Dave. Eu îmi practicam candoarea abia descoperită şi făceam analize serioase, încruntate, despre reacţiile mele schimbătoare faţă de ei; Marion emitea judecăţi mai reticente, dar şi mai generoase. Am remarcat la ea o minte practică şi tăioasă în faţa unor afirmaţii vagi sau afectate. Conversam lesne cu ea; dar avea şi obiceiul tulburător de a-mi pune întrebări de care îmi imaginasem că am scăpat, că nu mai trebuie să le îndur decât după întoarcerea în Anglia.

— Şi, atunci, ce-ai de gând să faci? m-a întrebat odată, cam la al treilea sau al patrulea prânz.

(Să fac? Ce anume aveam de gând să fac? Ce-o fi vrut să spună? Nu cumva o fi un avans? Nu, nu era locul potrivit aici; deşi astăzi arăta

foarte bine, cu părul tuns scurt, băieţeşte, proaspăt spălat şi o rochie roz cu bej, mulată exact pe locurile cele mai apetisante. Să fac? Doar nu voia să spună chiar…)

— Vrei să spui… cu… viaţa mea?

Am dat să râd, aşteptând să mi se alăture şi ea.

— Desigur. Ce ţi se pare aşa de caraghios?

— Păi, e caraghios pentru că eşti prima persoană de vârsta mea pe care am auzit-o vreodată punând o asemenea întrebare. E… atât de autoritară.

— Îmi pare rău, n-am vrut să par autoritară; ci doar curioasă. Mă întrebam dacă tu ţi-ai pus vreodată problema asta.

Nu avusesem niciodată de ce – şi asta a tot fost cauza necazului meu, în parte –, căci mă trezeam mereu întrebat de alţii. Când eram mic, întrebarea se abătea asupra mea vertical, de sus, împreună cu bancnote portocalii de zece şilingi, la Crăciun, şi jucării, şi mirosuri stranii de pudră şi parfumuri şi uneori lovituri. Pe când eram adolescent, venea dintr-un unghi oblic (dar tot de sus în jos), din partea profesorilor grijulii, înarmaţi cu vorbe înţelepte şi cu termenul „viaţă”, pe care îl pronunţau de parcă ar fi fost un accesoriu din uniforma militară. În fine, când eram student, întrebarea venea orizontal, din partea părinţilor, la un pahar de vin, din partea profesorilor, printre glumele legate de sex, ca între bărbaţi, ba o dată chiar din partea unei fete, care a crezut că va avea efectul unui anafrodiziac. Oare când avea să se schimbe unghiul, mă întrebam? Când mă voi găsi şi eu în postura de a privi de sus întrebarea?

— Ei bine, presupun că problema mea a fost mereu răgazul insuficient pe care l-am avut. Dar există o mulţime de joburi cu care mi-ar plăcea să mă aleg. De exemplu, nu m-ar deranja să conduc BBC-ul, să posed propria mea firmă de publicaţii şi o galerie de artă pe deasupra, având bineînţeles timp să conduc şi Oficiul Poştal al Căilor Ferate. Apoi, mi-ar conveni să ajung general, la o adică, şi mai e şi guvernul, deşi cred că asta am s-o păstrez în mânecă, pentru cazul în care nu mi-ar merge nimic altceva. Aş fi *foarte încântat* să conduc un feribot peste Canalul Mânecii; arhitectura rămâne în orice caz o posibilitate; poţi crede că glumesc, dar ai fi surprinsă să constaţi că de fapt nu este aşa.

Marion s-a mulţumit să-mi zâmbească, pe jumătate amuzată, pe jumătate nerăbdătoare.

— Vreau să spun, chiar glumesc până la un punct, dar pe urmă sunt serios. Atâta doar, uneori simt că încă nu am vârsta potrivită. Ţie ţi se întâmplă?

— Nu.

— Vreau să spun, poate că mă consideri cam imatur, dar eu chiar nu mă simt cu adevărat în largul meu cu vârsta pe care o am, şi asta

destul de des. Uneori, într-un fel bizar, tânjesc să fiu un bărbat voios de şaizeci şi cinci de ani. Ţie nu ţi se întâmplă?

— Nu.

— Adică, e ca şi cum toţi am avea o vârstă perfectă la care aspirăm, şi nu ne vom simţi perfect împăcaţi cu noi înşine decât ajunşi acolo. Presupun că pentru cei mai mulţi asta se întâmplă între douăzeci şi cinci şi treizeci şi cinci de ani, şi atunci chestiunea nu se mai pune, sau apare cel mult într-o formă deghizată: după ce au trecut de treizeci şi cinci de ani, îşi închipuie că iritarea lor vine de la faptul că sunt de vârstă mijlocie, iar la orizont se întrevede senilitatea şi moartea. Dar li se trage şi de la faptul că au lăsat în urmă vârsta lor perfectă.

— Cât de ciudat! Să aştepţi cu nerăbdare sticlele cu apă caldă din pat şi împiedicatul de pietrele din pavaj.

— Ziceam un bărbat *voios* de şaizeci şi cinci de ani.

— Aha, prin urmare e vorba de lungi plimbări la ţară, lecturi din Peacock în faţa şemineului şi nepoţi adorabili care-ţi prepară cozonaci?

— Nu ştiu. Nu am în minte o plăsmuire anume. Ci doar un simţământ. Dar numai uneori.

— Poate că nu suporţi să înfrunţi lupta pentru existenţă.

— De ce crezi că e vorba de o luptă?

(Ha, pe chestia asta n-o s-o las să-mi scape prea uşor. Mai ales că-şi doreşte să devină funcţionar de stat sau ceva de genul ăsta.)

— Şi cum ai de gând să-ţi întreţii soţia şi copiii?

— Unde, unde?

M-am prefăcut cuprins de panică şi am aruncat o privire peste umăr. Imaginea cea mai realistă care mi se putea înfăţişa era aceea a doi copii cu pantofi Start-Rite şi ghiozdanele pe umeri, scrutând lungul drum dinaintea lor. În niciun caz soţie, nici măcar umbra vreunei soţii. Ce-i trecea prin cap lui Marion să facă? Mai bine se lăsa păgubaşă, era cel mai bun lucru pe care-l putea face.

— Lasă-mi timp, lasă-mi timp, am încercat eu.

— De ce?

(Partea nostimă era că maniera ei nu devenea câtuşi de puţin mustrătoare; dimpotrivă, rămânea blândă – dar imposibil de insistentă.)

— Am împlinit doar douăzeci şi unu de ani. Adică, am încă…

— Ce ai încă?

— Încă mai am legături…

— La plural?

— Păi, nu simultan, desigur că nu.

— De ce nu?

(De ce nu eram niciodată în stare să prevăd încotro avea să se

îndrepte o conversaţie?)

— Păi, deşi presupun că m-am lepădat de etica sexuală creştină, cred în statornicia faţă de o singură persoană la un moment dat.

— Asta-i o afirmaţie caraghioasă. Şi, în orice caz, nu este şi căsătoria o legătură?

— Sigur că da. Şi ce dacă?

— Ai afirmat că intenţionezi să ai nişte legături, apoi să te căsătoreşti.

— *N-am* spus că am de gând să mă căsătoresc.

— Tehnic, presupun că aşa este, nu ai spus.

(Ba chiar nu suflasem vreun cuvânt despre asta, fir-ar al naibii.)

— Atunci?

Îşi lăsase capul într-o parte şi împrăştia în jurul farfuriei firimiturile rămase din prânzul ei. Apoi şi-a înălţat privirea. Oare de ce îţi dai seama întotdeauna când cineva are de gând să-ţi arunce o chestie neplăcută?

— Dar nu eşti suficient de ciudat ca să nu o faci.

— Oricum, depinde de…

— Fata potrivită la momentul potrivit, la locul potrivit?

— Mda, presupun că da.

— Eu nu cred. Aş îndrăzni să spun că se întâmplă uneori sau că aşa arată lucrurile, sau că aşa te sileşti să ţi le imaginezi retrospectiv. Dar de obicei e vorba de cu totul alte lucruri, n-am dreptate?

— ?…

— Circumstanţele favorabile, bonul de masă, dorinţa de a avea copii…

— Da, presupun că aşa este.

— …teama de bătrâneţe, posesivitatea. Nu ştiu, cred că de multe ori se trage de la refuzul de a recunoaşte că în viaţa ta nu ai iubit suficient de intens ca să sfârşeşti prin a te căsători. Un soi de idealism deplasat, de fapt hotărârea de a demonstra că eşti capabil de experienţa supremă.

— Ştii, tu eşti cu mult mai sceptică decât mi-am închipuit eu că aş fi.

Extraordinar. Să ajungi să auzi o fată făcând asemenea afirmaţii, scoţând la iveală panseuri dure, ca ale bărbaţilor, genul de remarce în care şi tu crezi doar pe jumătate, dar la care recurgi pentru varii ocazii. (Annick nu proceda niciodată astfel, iar eu îmi imaginam că ar fi nemaipomenit de onestă.) Dar Marion vorbea fără să braveze; se comporta de parcă ar fi făcut observaţii simple, incontestabile. Acum îmi zâmbea din nou.

— Nu cred că sunt cinică, dacă asta înţelegi tu prin sceptic.

— Dar ai citit La Rochefoucauld. *Il y a certains gens…*[27]

— Am auzit citatul, dar nu l-am citit; am făcut observaţiile mele.

(M-a cercetat cu atenţie; era graţioasă şi îmi făcea plăcere să o privesc.) înainte să vin aici, o prietenă de-a mea s-a măritat. Ea este de vârsta mea, el are cam treizeci de ani. Cu o săptămână înainte de nuntă, plănuisem să mergem la cinematograf, toţi trei, dar ea a răcit, sau ceva de genul acesta, şi am mers doar noi doi. La un moment dat, am ajuns să discutăm despre mariaj. Mi-a zis că de-abia aşteaptă, că speră că până la urmă totul va fi bine, că e inevitabil să treci şi prin momente mai bune, şi mai rele – chestiile obişnuite pe care le spun toţi; după care a adăugat: „Ca să fiu cinstit, nu este, evident, cea mai mare iubire din lume."

— Şi cum ai reacţionat?

— La început am fost şocată, în parte din cauză că se căsătorea cu prietena mea, dar mai ales pentru că mi-a venit greu să cred că un om e în stare să se căsătorească fără a se convinge mai întâi că nimeni nu a iubit vreodată mai mult ca el în acel moment.

— Şi i-ai mărturisit prietenei tale?

— Nu. După ce m-am gândit mai bine, mi-am dat seamă că nu sunt câtuşi de puţin şocată şi că remarca lui era admirabilă. Şi că prietena mea avea probabil şi ea nişte rezerve similare, pe care prefera să nu le dezvăluie. Oricum, sunt persoane rezonabile, niciunul dintre ei nu dă semne de debilitate mintală sau slăbiciune de caracter, prin urmare am socotit că nu este cazul să mă amestec.

— Mi se pare corect.

— Dar mai târziu mi-am dat seama că, aşa cum ei semănau cu oricare alt cuplu în extaz în ziua nunţii, şi alte cupluri în extaz aveau probabil rezerve asemănătoare.

— Logica ta nu este lipsită de lacune, ştii?

— Nu, dar observaţia este impecabilă.

— Mda, s-ar putea să fie cum spui tu.

De fapt, nu aveam niciun motiv de dezacord, şi nici măcar vreo dovadă pe care s-o ofer.

S-a aşternut tăcerea, ca şi cum conversaţia aceea ar fi avut implicaţii pe care nu doream să le recunoaştem la momentul respectiv, şi care acum se insinuau între noi. Am privit-o şi, pentru prima oară, i-am remarcat culoarea ochilor: cenuşiu-închis, ca ardezia, culoarea acoperişurilor din Franţa după ploaie. Nu zâmbea deloc.

— Să nu începi să desluşeşti cine ştie ce lucruri din conversaţia asta, mi-a zis ea brusc.

— Ce vrei să spui?

— Ei bine, dacă începi să te simţi ameninţat, ai putea să tragi concluzia că te plac.

— …

— Cum arată ea, te întreb din pură curiozitate, cum este fata cu care ai o legătură, după cum te exprimi?

— Şi ce e ciudat în exprimarea asta? Annick.

— Annick.

Ce puteam spune? Am simţit că, indiferent cum aş fi descris-o, ar fi sunat ca un fel de trădare; dacă nu aş fi spus nimic, ar fi părut că mi-este ruşine cu ea; până şi ezitarea putea sugera că, tacit, doream să-i acord un soi de protecţie.

— Nu-i nevoie să-mi spui… în definitiv, nu-i treaba mea.

— Nu, nu, vreau să… sau, în orice caz, nimic nu mă opreşte să nu-ţi spun. Ea este… foarte directă, şi… ăăă, emotivă, şi… (Cristoase, ce altceva?)… şi eu nu o mint.

— E perfect.

Marion se ridicase şi scotocea în geantă, ca să achite partea ei din nota de plată.

— Nu te necăji, nu vreau să te tulbur, a continuat ea.

Atunci mi-am dat seama că mă îmbujorasem puternic. Când mi s-a cerut să o descriu pe Annick, nu ştiu cum dar nu am reuşit să o evoc decât în momentul încărcat de intimitate al orgasmului, când eram împreunaţi. Mi-a fost greu să traduc, într-o engleză care nu mi-era familiară, felul în care mă simţeam cu ea.

— Nu sunt tulburat, numai că…

A lăsat câţiva franci pe masă şi a plecat. Am atacat felia de pâine care-mi rămăsese – o felie mare, umedă, nesărată, cu pori larg deschişi. Apoi am încercat să sorb ultima înghiţitură de cafea, dar m-am ales cu zaţul. De ce mă necăjisem atât de tare? Oare îmi plăcea Marion? De ce aveam sentimentul că aş fi preferat să nu plece? Asta ar fi o treabă… să-ţi placă două persoane deodată. Şi ele amândouă să te placă! Dar oare ea mă plăcea? Grozave ţâţe, mi-am zis, încercând să mă extrag din letargie; deşi, trebuie să mărturisesc că habar n-aveam dacă erau sau nu grozave. Şi totuşi, aveam habar. Erau grozave pentru că existau. Erau grozave pentru că sălăşluiau într-un sutien cu închizătoare la spate şi cu bretele discrete, pe care le puteai ochi în treacăt. Erau grozave pentru că, dacă te dovedeai vrednic, ajungeai să constaţi că au şi sfârcuri.

Dar nu făceam decât să mă dau mare. Însă cel mai remarcabil la Marion era stilul ei direct, lipsit de complicaţii. Părea să emane sănătate psihică; mă făcea să mă simt vag necinstit, chiar şi atunci când spuneam adevărul. Dar şi Annick era la fel. O simplă coincidenţă, sau aşa te făceau să te simţi toate fetele? Şi cum puteai să te lămureşti?

Am plătit nota şi am pornit flanând (deşi e cam greu să o faci de unul singur) spre Place de la République. Dumas *père* şi-a construit al său *théâtre historique* aici şi şi-a montat piesele proprii. Publicul a stat la coadă două zile ca să intre la prima lui premieră; a avut un succes enorm, dar cu toate astea în zece ani proiectul l-a dus la sapă de lemn.

Acum nu mai păreau să fie vremuri asemănătoare; vremuri – sau ambiţii. Dumas intra călare într-un staul, se prindea de o bârnă de deasupra capului, strângea tare armăsarul între coapse şi îl ridica de la pământ. Mai pretindea că ar avea trei sute şaizeci şi cinci de copii nelegitimi răspândiţi prin toată lumea: câte unul pentru fiece zi a anului. Te treceau fiorii de atâta energie. Dar, mă gândeam eu coborând scara spre Métro, lumea judecă acum după altă măsură decât în zilele lui. În primul rând, pentru copiii din flori nu te mai alegi cu prea multe puncte.

Je t'aime bien

Faptul că mi se ceruse să descriu relaţia mea cu Annick mă neliniştea dintr-un alt motiv: nu-i vorbisem despre Marion. Mă auzise povestind despre cei *trois amis anglais*[28] – o expresie utilă prin lipsa ei de gen –, dar nu şi despre prânzurile mele în *tête-à-tête*.[29] Dar oare *era* ceva de povestit? Pe de altă parte, dacă nu era nimic de povestit, de ce aveam sentimentul că sunt nesincer? O fi fost vorba de dragoste, de vinovăţie sau de simplă recunoştinţă sexuală? Şi de ce nu ştiam: „sentimentele" sunt lucruri pe care le simţi, prin urmare de ce nu se lasă identificate?

Era dificil de stabilit cum să-i comunic lui Annick despre Marion. O simplă afirmare a stării de fapt ar fi părut ridicolă; adevărul ar fi avut aerul unei minciuni. Trebuia să strecor totul ca din întâmplare. Am făcut repetiţii, pronunţând *mon amie anglaise* şi *une amie anglaise* şi *cette amie anglaise*[30]. Pomenirea naţionalităţii avea să dea exprimării un caracter neutru.

Într-o dimineaţă, în timpul micului dejun (cafea şi pâinea de ieri încălzită la cuptor), mi s-a părut că s-a ivit o ocazie potrivită. Discutam ce urma să facem în seara respectivă, iar Annick menţionase noul film al lui Melville.

— A, da, am zis eu în treacăt, *mon amie anglaise* îl văzuse. Ea (rafinată confirmare a genului) îl socoteşte foarte bun.

(De fapt, Marion nu văzuse filmul. Rahat – o minciună ca să spun adevărul; unde naiba mă ducea chestia asta?)

— OK, mergem, atunci?

Mi-am zis că e cel mai bine să limpezesc lucrurile.

— Da, *mon amie anglaise* îl socoteşte chiar foarte bun.

— Bine, atunci rămâne stabilit.

Mie nu mi se părea deloc stabilit. Mi se părea că în felul acesta nu ajungem nicăieri.

— *Mon amie anglaise*…

— Vrei să-mi spui ceva anume?

— ?…

— Acesta e cumva *le tact anglais*[31]?

Annick şi-a aprins cea de-a doua ţigară. Doamne, cum îi coborâseră colţurile gurii. A tras repede două fumuri. Nu mai văzusem niciodată pe figura ei acea… ferocitate, aproape. Era ceva nou.

— Cum? Nu. La ce te referi?

— Vrei să-mi spui ceva anume?

— Ăăă… păi… filmul ăsta pare… să fie foarte bun.

— Da. De unde ştii?

— Ah, am aflat de la prietenii mei.

Din nou fără gen; şi fără speranţă. În loc să vorbesc degajat şi neinteresat, vorbele îmi ieşeau nervos şi pe furiş.

— Am crezut că ai zis ceva despre o prietenă englezoaică.

— A, nnn, da, aşa-i. De ce, tu n-ai niciun prieten francez?

(Suna cu mult prea ostil.)

— Ba da, dar de obicei nu fac referire la vreunul din ei de trei ori la rând, decât dacă ţin să spun ceva anume despre el.

— Ei bine, tot ceea ce doream eu să spun despre… despre *cette amie anglaise* e că… mi-este prietenă.

— Vrei să spui că te culci cu ea.

Annick şi-a stins ţigara şi m-a ţintuit cu privirea.

— NU. Bineînţeles că nu. Mă culc cu tine.

— Chiar aşa şi faci. Am remarcat asta, din când în când. Dar nu douăzeci şi patru de ore pe zi.

— Nu sunt… perfid.

(Nu mi-a venit în minte cuvântul „necredincios” în franceză; dintr-un motiv neştiut, nu-mi aminteam decât *adultère,* ale cărui sensuri nu se potriveau chiar deloc.)

— Albionul este mereu perfid. Asta ne învaţă la şcoală.

— Iar cărţile noastre ne spun că francezii sunt adesea geloşi fără motiv.

— Dar e posibil ca tocmai tu să-mi dai un motiv.

— Desigur că nu. *Je…*

— Da?

Aveam de gând să spun *je t'aime,* dar nu am reuşit să mă conving. În definitiv, nu mă gândisem încă suficient la acest lucru; şi nu doream să mă las presat de argumente să rostesc ceea ce consideram că trebuie împărtăşit cu calm şi echilibru. Am preferat să dau mai puţină greutate exprimării:

— *Je t'aime bien, tu sais.*

— Păi sigur că da! Sigur. Cât de raţional, cât de măsurat, cât de englezesc. Mi-o spui de parcă m-ai cunoaşte de douăzeci de ani, nu de câteva săptămâni. De ce e nevoie de o asemenea ucigătoare precizie a sentimentului? De ce te foloseşti de calea asta pentru a-mi mărturisi că te-ai săturat? De ce nu-mi scrii o scrisoare, asta ar fi metoda perfectă. Scrie-mi o scrisoare, cât de oficială poţi, şi pune secretara să o semneze.

A făcut o pauză. Nu ştiam ce să zic. Eram acuzat de onestitate: ce situaţie paradoxală. Nu mi se mai întâmplase niciodată ca o fată să-mi

facă o asemenea criză de furie. Emoţiile neaşteptate mă lăsaseră perplex. Dar izbucnirea ei îmi transmitea în acelaşi timp fiori de mândrie: mândria participării, mândria provocării. Nu conta că mânia şi suferinţa lui Annick erau provocate doar de neştiinţa şi nepriceperea mea: acum ele *îmi aparţineau.* Făceau parte din *mine,* din experienţa *mea.*

— Îmi pare rău.

— Nu eşti sincer.

— Nu spun că îmi pare rău pentru că aş fi vinovat, ci îmi pare rău că nu ai înţeles bine situaţia. Îmi pare rău deoarece, tocmai pentru că ai încercat să mă înveţi să spun exact ceea ce simt şi vreau să spun, nu sunt capabil să-ţi satisfac nevoia de gesturi emoţionale extravagante, care nu-şi găsesc niciun suport veritabil în sentimentele reale.

Cred că nu eram întru totul onest, dar mă apropiam suficient ca să nu mai conteze.

— Am presupus că te învăţ să fii sincer, nu crud.

Iată o replică, desigur, cât se poate de franceză, mi-a trecut prin minte (retrăgându-mă sub furia atacului în anglomanie şi în detaşare). Apoi, pe neaşteptate – Doamne, încă o premieră – am observat că plângea.

— Nu plânge.

Blândeţea strecurată în cuvinte m-a surprins şi pe mine.
A continuat să se smiorcăie. Nu mă puteam împiedica să-i studiez chipul şi să constat, fără voie, cât de mult îşi pierduse din farmec; gura ei era de nesărutat, mai multe şuviţe i se lipiseră de obrajii uzi de lacrimi şi parcă dintr-o dată îi apăruseră pungi sub ochi şi laba-gâştii spre tâmple. Aş fi vrut să reacţionez în vreun fel, dar nu-mi venea nicio idee. M-am ridicat, am ocolit masa (împingând dintr-o mişcare untul dincolo de raza de acţiune a părului ei) şi am îngenuncheat pe jumătate alături de ea, destul de stângaci. Nu puteam să stau în picioare şi să-mi pun braţul pe umărul ei – gestul ar fi părut condescendent; nici să mă las de tot în genunchi – ar fi fost oarecum umilitor; prin urmare, am rămas aşa, îngenuncheat pe jumătate, cu braţul ridicat suficient ca să o cuprind de umăr.

— De ce plângi? am întrebat-o, prosteşte.

Annick nu mi-a răspuns. Umerii fetei se scuturau de plâns: erau doar nişte suspine violente sau încerca să se descotorosească de mâna lăsată pe spatele ei? De unde să ştiu? Sosise clipa să fiu sensibil, mi-am zis. Ceea ce am şi făcut o vreme, păstrând o tăcere deconcertată. Dar cu timpul chestia asta m-a plictisit.

— Plângi pentru că am adus-o pe fată în discuţie?

Niciun răspuns.

— Plângi pentru că ai impresia că nu te iubesc suficient?

Niciun răspuns. Mare încurcătură.

— Plângi pentru că mă iubeşti?

Era şi asta o posibilitate, m-am gândit eu.

Ajunşi în acest punct, Annick a plecat. S-a strecurat pe sub braţul meu, s-a ridicat, şi-a luat geanta de pe masă, a ignorat exemplarul ei din *L'Express* şi a dispărut înainte să apuc să mă extrag din poziţia incomodă. M-am întrebat: de ce nu am reuşit să-i văd faţa, când pleca? De ce şi-a aplecat-o în jos, ca să-i cadă părul peste obraji? Terminase de citit *L'Express*? De ce plecase? Şi: plecase de tot sau doar la muncă? De unde să ştiu? Nu se făcea să o sun la serviciu şi să o întreb în ce categorie se încadra plecarea ei. M-am dus la storcătorul de fructe şi am vârât un franc vechi sau doi. Mai pierzi, mai nu câştigi. M-am gândit că trebuie să mă simt ca Humphrey Bogart.

Aşa că, pentru variaţie, m-am pus să muncesc şi eu ceva; nu la Bib Nat, unde exista o şansă vagă să mă întâlnesc cu Annick, ci la Musée du Théâtre. După câteva ore de răscolit prin mape uriaşe ale unor actriţe, în bună parte anonime, de pe la 1820, m-am simţit mai refăcut moral şi mai stabil din punct de vedere sexual; poate cu asta reuşeam eu să mă descurc cel mai bine, cu materiale tipărite despre femei moarte de mult.

După ce am înfulecat un *croque,* imaginea altor oameni, reali de această dată, a început din nou să mă scoată din fire. Am intrat la Rex-Alhambra, unde se prezenta un festival Gary Cooper. Peste câteva ore, limpezit prin contactul cu irealul, m-am simţit în stare să merg acasă. În definitiv, era posibil să se fi întors, gata să-mi explice cât de neînţelegătoare se arătase faţă de mine; după care puteam să ne băgăm în pat (cărţile pretind că iese chiar mai bine după o ceartă). Pe de altă parte, mă putea pândi cu un pistol sau un cuţit (tacâmurile franţuzeşti par special inventate pentru o *crime passionnel)*. Poate găseam un bilet. Cine ştie, poate chiar un cadou?

Bineînţeles, nu am găsit nimic. Apartamentul se prezenta exact aşa cum îl lăsasem. Am căutat cu insistenţă vreun semn că Annick s-ar fi întors în taină, mişcând ceva din loc, punând ceva în ordine şi lăsând în urmă un semn al trecerii ei. Dar nu era cazul. O ţigară fumată pe jumătate, strâmbă şi încreţită ca o încheietură, zăcea strivită pe farfuria ei de dimineaţă. Trebuie să existe totuşi un lucru după care să fie silită să se întoarcă; dar nu exista nimic – lucrurile pe care şi le lua pentru a rămâne peste noapte nu depăşeau niciodată ceea ce putea încăpea în geantă. Dar îşi luase şi cheia, asta putea să însemne că avea să se întoarcă.

În seara aceea m-am dus la filmul lui Melville, pe care aproape căzusem de acord să-l vedem împreună. Am rămas în foaier, pierzând primele zece minute, după care, fără astâmpăr, am intrat în sală. Dar neliniştea nu m-a ajutat să-mi alung dezamăgirea; filmul nu mi-a plăcut.

A doua zi am primit prin poştă cheia, prinsă cu bandă adezivă de o bucată de carton. Am scociorât prin fiecare colţ al plicului, dar nu mai era nimic altceva.

Am rămas vreme îndelungată, gândindu-mă la Annick.

Cât de mult o iubeam; dacă o iubeam sau nu. Când eram mic, bunica – păr alb, sâni grei, înconjurată de un cârd de raţe – avea obiceiul să ne adune pe noi, copiii, şi să ne întrebe: „Cât de tare o iubiţi pe bunicuţa?" Atunci tustrei, ca la comandă, ne întindeam braţele cât puteam mai mult, strângeam puţin din vârfurile degetelor şi-i răspundeam: „Uite-atât."

Dar măsurătoarea pe o scară mai subtilă decât aceasta… o fi oare posibilă? Nu e vorba aici de un gest grandios, de o asigurare cu trimitere apocaliptică? Şi, n-ai cumva nevoie, în orice caz, de un sistem de referinţă pentru a face măsurători? Cum să judeci de la cea dintâi ieşire în lume? Aş fi putut să-i spun lui Annick că o iubesc mai mult decât pe maică-mea, după cum aş fi putut să-i spun că, din toate prietenele mele, ea se prezintă cel mai bine la pat; dar asemenea laude ar fi fost lipsite de valoare.

Foarte bine, atunci să ne întoarcem la acea întrebare iniţială, simplă, oare o iubesc?

Depinde de ceea ce înţelegi prin iubire. Când treci dincolo de linia de demarcaţie? Când se transformă *je t'aime bien* în *je t'aime*? Răspunsul la îndemână este că ştii când iubeşti, pentru că nu există nicio îndoială, aşa cum nu te poţi îndoi când ţi-a luat casa foc. Dar tocmai acesta-i necazul: încearcă numai să descrii fenomenul – te alegi fie cu o tautologie, fie cu o metaforă. Simţi oare mai mult decât că pluteşti în nori? Sau pur şi simplu simţi aşa cum crezi că te-ai simţi dacă ai pluti în nori? Sau pur şi simplu crezi că ar trebui să te simţi ca şi cum ai pluti în nori?

Şovăiala nu dezvăluie lipsă de sentiment, ci doar o nesiguranţă legată de terminologie (poate şi efectele rămase după conversaţia mea cu Marion). Dar oare terminologia nu afectează emoţia, în orice situaţie? N-ar fi trebuit să spun pur şi simplu *je t'aime* (şi cine ar putea obiecta că nu era chiar adevărul)? A numi un lucru te poate împinge să-l şi faci.

Cam acestea erau gândurile mele, rămas cu cheia în mână.

Am descoperit că până şi reflectarea asupra semanticii reuşea să mă excite.

Însemna că o iubeam, poate?

Cert este că nu am mai văzut-o niciodată.

După ce m-a părăsit Annick, am găsit metode să-i ocolesc pe *mes amis anglais*. Mi-am redescoperit, sau cel puţin aşa am pretins, interesul faţă de cercetarea mea. Pontam zilnic la Bib Nat şi îmi

croiam drum prin grămezi de materiale, transcriind conştiincios totul pe fişe. Era genul de subiect care putea fi acoperit prin toceală cinstită, plus instinctul de a ghici unde să cauţi; stăpânirea cataloagelor bibliotecii reprezenta cel puţin jumătate din cheie. De gândire originală era prea puţină nevoie, trebuia doar abilitatea de a sintetiza observaţiile altora. Ceea ce şi făcuse parte, bineînţeles, din planul iniţial: ia-ţi ceva la care poţi lucra fără să-ţi consumi părţile valoroase ale capului şi asigură-te că vei avea la dispoziţie timp liber berechet.

De fapt, viaţa mea a redevenit ceea ce fusese când am sosit la Paris. Am început din nou exerciţiile de memorie, pe care în ultima vreme le cam ignorasem. Folosindu-mă de ele, am compus o serie de poeme în proză pe care le-am intitulat *Spleenters*[32]: alegorii urbane, schiţe de caracter sardonice, versuri evazive şi pasaje de descriere clasică; treptat au format împreună portretul unui oraş, al unui om, şi – cine putea spune? – pesemne ceva mai mult de atât. Inspiraţia lor era deschis mărturisită din titlu, dar nici gând de imitaţie sau parodie, îmi explicam eu; intra în joc mai degrabă traficul de rezonanţe – tehnica cea mai demnă de secolul XX.

Mi-am continuat desenele pline de găselniţe, considerând că ar fi putut să fie utilizate pentru a ilustra *Spleenters,* dacă avea vreodată să ajungă la publicare (nu că ar fi fost neapărată nevoie– o dată ce fusese scrisă, opera exista, descoperită sau nu). M-am dus să văd cele mai serioase filme care existau. Cu Annick, dintr-un motiv sau altul, sfârşeam adesea prin a găsi teren comun în filme fără pretenţii: un western, o vechitură, ultimul Belmondo. Singur însă, după cum se dovedea, puteai să te ocupi de treburi mai temeinic: să iei notiţe după dialoguri, fără să te simţi stânjenit; să pleci de la cinematograf cu filmul în minte, scutit de corvoada de a găsi pe loc comentarii inteligente. Am început să-mi cumpăr *Les Cahiers.*

Citeam; m-am apucat să gătesc, cu titlu de încercare, câteva mâncăruri franţuzeşti; am închiriat un Solex pentru o săptămână şi am pornit-o în hoinăreală spre Sceaux şi Vincennes. Aveam sentimentul că mă distrez nemaipomenit; şi, ori de câte ori se auzea o bătaie în uşă, inima îmi exploda în piept şi mă întrebam: „Annick?”

Dar nu era ea. O dată a venit o vecină, să întrebe dacă nu aveam să-i dau nişte Vittel, uitase să-şi cumpere când fusese la cumpărături, şi punând la socoteală scările şi oasele ei… Altă dată m-am trezit cu Mme Huet, supărată că trebuise să urce tocmai până la etajul al treilea ca să mă cheme, dar primisem un telefon, din Anglia, şi poate era ceva urgent (adică poate murise cineva, voia ea să spună). Când am ajuns la aparat, tata mi-a comunicat că aşteaptă de cinci minute (drept represalii, Mme Huet urcase agale scările), şi că nota de plată avea să fie ceva înfricoşător, dar, în orice caz, La mulţi ani! Ah, eu uitasem cu

totul.

Şi apoi, într-o seară târziu, cu o săptămână înainte să-mi expire şederea la Paris, am auzit un ciocănit cu totul altfel. De fapt, era o melodie. Articulaţii mari ţineau ritmul, bătăi mai delicate, cu vârful degetelor, şi fluierături din fundal armonizau şi completau cântarea. După un moment de panică, la gândul că ar putea fi nişte spărgători muzicali, am recunoscut *God Save the Queen*; am deschis; înaintea mea au apărut Mickey, Marion şi Dave. Marion stătea rezemată de balustradă, frumoasă, tăcută şi întrebătoare. Mickey a scos la iveală un pieptene înfăşurat în *papier de toilette* şi a atacat în forţă *Auld Lang Syne*[33]. Dave se îmbrăcase franţuzeşte, într-un tricou cu dungi albastre şi albe orizontale, beretă şi o mustaţă jigărită, trasă cu cărbune; ducea o *baguette* lungă sub braţ şi mesteca usturoi. Pâinea şi usturoiul m-au lovit în două locuri diferite când s-a aplecat înainte şi m-a sărutat pe ambii obraji.

— Bobbi Şarltong, Jachi Şarltong, Coupe du Monde,
Monsieur 'lit, God Shave[34] the Queen.

Mickey a ajuns şerpuind până la capătul melodiei. Marion zâmbea. Eu zâmbeam. Nu ştiau ce făcuseră, dar totul fusese iertat. Ne-am rostogolit în apartament şi am scos o sticlă de calvados, să sărbătorim evenimentul. Marion continua să se uite şi să zâmbească, în vreme ce Dave şi Mickey făceau speculaţii.

— Poati c-a fost malade[35]„.

— Mie îmi pare sănătos tun. Poati c-a fost într-o dispoziţie proastă.

— Mais il n'est pas boudeur[36]. Poati c-a muncit din greu.

— Poati că i-a dat papucii drăguţa.

I-am aruncat o privire lui Marion.

— Poati că asta, mda, a spus Dave.

Mi-au interpretat un cor din Chevalier în Sank 'Eaven, cu Dave folosindu-şi pâinea pe post de vioară.

Am surâs, oarecum în semn de aprobare.

Marion mi-a surâs şi ea.

Relaţii obiectuale

Billancourt şi La Bourse: ce importanţă mai au acum? Întrebaţi-mă ce am făcut în 1968 şi am să vă spun:
am lucrat la teză (am descoperit un schimb de scrisori puţin cunoscut dintre Hugo şi Coleridge, despre natura dramei poetice, pe care l-am publicat în *Modern Language Quarterly*); m-am îndrăgostit şi mi-a fost inima zdrobită;
mi-am perfecţionat franceza; am compus un volum lapidar, publicat într-o ediţie scrisă de mână, într-un singur exemplar; am făcut nişte desene; am legat câteva prietenii; mi-am cunoscut soţia.

Dacă aş fi citit asta înainte de a pleca din Anglia, m-aş fi speriat de moarte. Speriat, impresionat, dar poate şi puţin dezamăgit. Toate lucrurile care se spun despre talentul şi priceperea omului nu sunt vorbe în vânt, bineînţeles; dar poate că eu pornisem la drum cu aspiraţii şi mai măreţe. Oare ce căutam? În primul rând, o autocunoaştere intensă, explozivă, care să mă îmbogăţească. Pe urmă, mai visam la descoperirea cheii spre o sinteză vitală între artă şi viaţă. Cât de naiv sună, exprimat în felul acesta. Şi totuşi, cu cât chestiunea e mai vastă, cu atât sună mai naiv. Era singurul subiect care mă interesa în mod serios, încă de la primele experimente făcute alături de Toni la Galeria Naţională. „Unii oameni spun că viaţa e totul, dar eu prefer să citesc”: la momentul respectiv susţineam ideea cu un sentiment de vinovăţie, din cauză că simţeam că pasiunea pentru artă era o consecinţă a goliciunii „vieţilor” noastre. Cum interacţionau cele două concepte? Unde intervenea punctul de echilibru? Erau ele atât de distincte pe cât presupuneam noi? Putea o viaţă să fie o operă de artă? Sau o operă de artă o formă mai înaltă de viaţă? Era arta o simplă distracţie clasa întâi, căreia o falsă latură spirituală îi fusese insinuată de cei fără de religie? Viaţa se sfârşeşte; dar oare nu sfârşeşte şi arta?

În aşteptarea momentului când trebuia să pornesc la drum, stăteam pe scaunul scârţâitor din trestie. Mai bine o jumătate de oră aici şi o jumătate de oră la Gare du Nord decât o oră întreagă în oricare dintre aceste locuri, lăsând singurătăţii şi pasivităţii şansa să mi se cuibărească în creier. Menţine-te tot timpul în mişcare sau, dacă nu, aplică a doua variantă, ieşi imediat din nemişcare.

Cele două valize ale mele, cu greutatea distribuită egal, aşteptau

frumos aranjate lângă uşă. Am aruncat o ultimă privire înjur, întristat, dar oarecum mândru de întristarea mea. Toate astea erau experienţă, nu-i aşa? Trăire, nu-i aşa? Nu-i aşa?

În stânga patul în care, după cum încă îmi mai spuneam cu duioşie, îmi pierdusem virginitatea. Şi parcă mi-aş fi lăsat gingaş braţul peste propriii mei umeri; iar după câteva secunde, l-am alungat. Pe pat, Annick acţiona, reacţiona, pretindea, acuza, ierta, dispărea. Desigur, poate că rămăsesem prieteni. Nu o văzusem de mai mult de o lună.

Un şir de cărţi pe care le lăsam în urmă: mai ales *Livres de Poche,* citite cu atâta vigoare, încât stratul protector de celofan de pe coperte plesnise de pe cotorul chinuit, concav. Deasupra lor, o mâzgălitură pictată de proprietarul apartamentului, culori ale cubismului timpuriu aruncate pe pânză cu bucuria lui Derain. Câtuşi de puţin o capodoperă, m-am gândit pentru ultima oară, zâmbind cu gândul la cadoul de despărţire pe care i-l lăsasem pe masă: un desen reprezentând cu scrupulozitate priveliştea de la fereastră – pe care gravasem fiecare cornişă, identificasem fiecare antenă de televiziune, cuprinsesem fiecare maşină parcată – rezultatul fiind un curios amestec monocrom de claritate şi freamăt. Fără ifose, eram impresionat de el.

Storcătorul de fructe, cu teancul de franci vechi pe raftul de deasupra lui. Un instrument miraculos, ironic: introduceai lucruri în el şi apoi, aparent la întâmplare, dar de fapt extrem de riguros, obţineai lucruri înapoi. Îţi imaginai că tragi un profit, însă nu era aşa, deşi dacă insistai suficient de multă vreme, puteai totuşi să nu pierzi. Pe deasupra, ceea ce vârai înăuntru şi apoi scoteai nu avea nicio valoare curentă! Piese uzate, de muzeu, rotocoale banale din cupru. Dacă aveai cumva sentimentul de autoindulgenţă, maşinăria se oferea ca simbol suficient de sumbru.

Valizele mele, batjocoritor de bine aliniate, pregătite nu ca răspuns la vreo umedă *brise marine.*

Uşa prin care intrase Annick. Prin care mai doream să o văd întorcându-se? Prin care s-ar mai fi întors, încă, dacă ar fi ştiut?

Pe birou, un şir de sticle cu tărie, câte una pentru fiecare butelcă de calvados consumată. Alături, un coş de hârtii pe care omisesem să-l golesc, cu neglijenţă calculată; deşi nu lăsasem dinadins anumite dovezi, în orice caz eram conştient de ceea ce conţinea. Un exemplar din *Hara-Kiri („journal bête et méchant”[37])* şi unul din *Les Nouvelles Littéraires*; un program de teatru, pe care îl aveam întâmplător în dublu exemplar; diverse ciorne de povestiri şi poeme; câteva desene (cele mai bune eşecuri); câteva scrisori de la părinţii mei; nişte coji de mandarine; şi un bilet de la Annick, lăsat într-o dimineaţă când plecase devreme. *Pas mal, mon vieux, t’es pas mal du tout. Ademain.*[38] *A.* Şi asta era, practic, tot o dublură.

Ultimul obiect eram eu. Strâns împachetat, la fel ca valiza – a fost nevoie să mă aşez peste mine ca să încapă totul. Echivalentele morale şi senzuale ale programelor de teatru se aflau toate acolo, aranjate cronologic şi legate cu elastic. Iată, s-a întâmplat totul, îmi spuneau, pe când le parcurgeam iarăşi, în viteză. Uită-te la asta, la asta şi la asta. Vezi cum ai reacţionat aici, şi aici. N-a fost puţin căcăcios? Doamne, ia uită-te la asta, dacă nu te simţi ruşinat, să ştii că nu mai vreau să am de-a face cu tine. Chiar eşti ruşinat? Asta-i şmecheria. OK, acum poţi să arunci o privire şi pe asta – aici te-ai descurcat foarte bine; sensibilitate veritabilă aş zice, compasiune, ba chiar (deşi pomenirea unui asemenea cuvânt e prematură) înţelepciune. Înţelepciune instinctivă, poate, mai degrabă decât aceea dobândită cu vremea; dar nici aşa nu este de dispreţuit.

Am bătut-o uşor ca să o aşez la loc, am strâns bine elasticele, m-am ridicat din scaunul care a scos un scârţâit final, am adunat valizele mele externe şi am pornit. În buzunar ţineam cartea pe care tocmai o începusem: *L'Education sentimentale.*

PARTEA A TREIA

Metroland II (1977)

Lucrurile şi faptele sunt ceea ce sunt,
iar consecinţele lor vor fi ceea ce vor fi;
atunci de ce ne-am dori să fim amăgiţi?

Episcopul BUTLER

Presupun că acum sunt om mare. Sau poate „adult” e un cuvânt mai bun, un cuvânt mai… adult? Dacă ai veni să-mi faci un inventar, ai găsi bifate toate rubricile cuvenite. Sunt surprins să constat cât de bine camuflat par. Vârsta: 30 / Căsătorit: da / Copii: unu / Serviciu: unu / Casă: da / Cu ipotecă: da / (până în prezent solidă ca stânca) / Autoturism: discutabil / Serviciu ca jurat: o dată, ajungând la verdictul de „nevinovat”, după lungi discuţii legate de „dubiul rezonabil” / Animale de casă: nu, pentru că fac mizerie / Fericire: o, da; şi dacă nu acum, înseamnă că niciodată.

Întocmesc asemenea liste la mine în cap, în nopţile în care întâmplător somnul nu-mi vine şi mă năpădeşte panica. Uneori, categoriile pot fi totuşi diferite: mai agresive şi mai musculare, alese special să alunge temerile viclene ale nopţii. Sănătos, alb, britanic, făcut dragoste recent; sărac, nu; diform, nu; înfometat, nu; obsedat de religie, nu; paranoic din cauza nervilor sau emoţiilor, nu. E straniu cum lista alunecă spre chestiuni negative; dar negativele îţi asigură confortul adecvat, dacă eşti deja în pat, lângă nevastă, în vreme ce la parter frigiderul murmură în surdină, liniştitor. Încă o dată mă simt uşurat, bucuros că mă găsesc în propria mea piele.

Adult, da, şi aceasta este o mângâiere de ordin general. Sau cel puţin trag concluzia că aşa ar trebui să fie. În urmă cu câţiva ani eram îngrijorat de asta în chip obsedant. De ce nu am băgat de seamă semaforul schimbat în verde, sau un anunţ oarecare venit din boxe, un semn celest (nu prea public) care să mă anunţe că am dat lovitura? Dar sentimentul acesta a început să-mi treacă; şi în bună măsură pentru că nu m-a luat nimeni la rost. N-a venit nimeni la mine să-mi zică: Ai evitat lupta aceea, prin urmare nu eşti bărbat, du-te înapoi şi ia-o de la capăt, cu o garnitură absolut nouă de principii şi handicapuri. Eu credeam că asta mi se va întâmpla, şi că avea să vină asupra mea pe furiş; dar oamenii sunt cumsecade. Uneori, bănuiesc că acest concept de maturitate este susţinut graţie unei conspiraţii a amabilităţii.

Şi mai există şi alte metode de calmare a temerilor nocturne. Uneori, când stau treaz, şi undeva, în întuneric, o nouă zi îşi intră ticăind în drepturi, mă întorc spre Marion, care stă ghemuită alături de mine, şi o pornesc cu capul înainte. Cu fundul în sus, ca o raţă, îmi fac loc hoţeşte sub cămaşa ei de noapte, care i se încurcă în jurul genunchilor, când se suceşte în somn, ca să se cuibărească mai bine. Tehnica este (oare nu cumva Marion consimte pe tăcute?) să pun stăpânire pe ea şi apoi să o trezesc încetişor, cu ceva mai viguros decât

un sărut. De data asta, se mişcă mai fără tragere de inimă ca de obicei.

— Şesentâmplă?

— Ai dreptul la trei încercări? râd eu.

— Nnn.

— NNNNNNNNN.

— În ce zi suntem, Chris?

— Duminică.

— Sunt cam obosită.

— A, păi nu spuneam duminică spre luni, draga mea. Este, ăăă, sâmbătă spre duminică. Cam douăsprezece şi ceva. Zero-zero-treizeci, de fapt.

Acest preludiu pedant ne face să chicotim cu gingăşie.

— Nnn.

Îşi desface coapsele, îşi întinde mâna liberă printre ele şi mă trage spre ea. Conversaţia încetează şi ne topim în sunete.

După aceea (o expresie mereu elastică) ne desfacem din împreunare, toropiţi, cu senzaţia că nimic nu rămăsese neîmpărtăşit. Cred că momentele acestea trebuie să fie cele mai fericite din viaţa mea. Oamenii spun că fericirea ar fi plicticoasă; nu şi pentru mine. Mai spun şi că toţi oamenii fericiţi sunt fericiţi în acelaşi fel. Cui îi pasă; în orice caz, în asemenea clipe nu mă dau în vânt să-mi bat capul cu aşa ceva.

Fete uriaşe, dezbrăcate

Când se sfârşesc teoriile? Şi de ce? Pentru că indiferent ce-aţi spune, ele se sfârşesc pentru cei mai mulţi dintre noi. Sunt oare ucise de un singur eveniment hotărâtor? Pentru unii, poate. Dar de obicei se sting prin epuizare; zăbavnic, ca din întâmplare. Şi apoi te întrebi: în definitiv, cât de serios le-am luat în considerare?

În dimineţile de duminică mă strecor afară devreme.
O iau spre stânga şi mă plimb printre case între care s-a păstrat o distanţă de bun-simţ: Ravenshoe, cu florile de castan sălbatic risipite pe caldarâm; Vue de Provence, cu storurile ei verzi; East Coker cu garajul ei improvizat, care stârneşte surâsuri ironice. Numele lor sunt gravate cu litere gotice pe bucăţi de scândură fixate de arbori.

Îmi croiesc drum peste terenul de golf, urmărind cum primele mingi ale dimineţii adună rouă, ricoşând în iarbă, oprindu-se din scurt, alunecând. Îmi place aici; îmi place perspectiva ceţoasă, diferită. De sus, de lângă ţinta numărul 4, poţi să priveşti siluetele firave trăgând cărucioarele de-a lungul zonelor gazonate şi explozia vărgat-multicoloră a umbrelelor la primul semn de ploaie. De aici, strigătele autodezaprobatoare de „Înai-i-i-nte" par îndepărtate şi comice (zâmbesc amintindu-mi de urletul de răspuns al lui Toni: „Pi-i-e-e-e-lea"). Mai jos, defilează elegante trenuri argintii, cu ţăcănitul estompat al unor maşini de tricotat; ferestrele lor îţi reflectă soarele în ochi, ca băieţii care se joacă cu oglinda pe terenul de sport. Bisericile le amintesc celorlalţi să se trezească şi să se roage.

Faptul că mă găsesc din nou în Metroland are desigur doza lui de ironie. Pe când eram copil, oare cum aş fi numit asta? Le *syphilis de l'âme*[39] sau cam aşa ceva, aş îndrăzni să spun. Dar capacitatea de a rămâne stăpân pe ironie, fără să te arunce din şa, nu face şi asta parte din maturizare? Apoi, este un loc în care viaţa e cât se poate de comodă. Alături de magazinul de discuri un băcan vinde ouă cu găinaţ şi paie pe ele; la două minute de coaforul lui Marion ai ocazia să vezi porci adevăraţi umplând de mizerie un teren. Cinci minute de mers cu maşina şi te găseşti în câmp deschis, unde doar stâlpii de telegraf mai amintesc de viaţa la oraş. Când eram copil şi treceam pe lângă stâlpii aceştia, îi trăgeam lui Nigel un cot, scoţându-l din revista lui de SF, şi-i şopteam: „Ia te uită, fete uriaşe, dezbrăcate." Şi acum, când străbat acelaşi peisaj, îmi vine în minte acelaşi poem, îl consider însă exaltat

şi inexact.

Când se sfârşesc teoriile? Îmi amintesc pe neaşteptate, de la începutul relaţiei mele cu Marion, de un drum cu maşina pe care l-am făcut într-o seară rece de decembrie. În cele din urmă am poposit în parcarea unui cinematograf, am lăsat căldura să funcţioneze şi am stat de vorbă. Atât am stat de vorbă în Morris Minor-ul ei decapotabil, încât şi acum pot enumera exact indicatoarele de pe bord, de la stânga la dreapta.

— Deci?

Astfel începea Marion conversaţiile noastre, întotdeauna; era primul cuvânt după zgomotul de alunecare sacadată a frânei de mână.

— Deci? Încă te mai iubesc.

— Ah. Bine.

Un sărut; încă unul; îmi lipesc buzele de puful de pe obrajii ei.

— Ca şi ieri.

— Bine. Deci?

Am remarcat tăietura hotărâtă a bărbiei sale; nu doar puloverul pe gât, care o făcea proeminentă.

— Nu-i suficient pentru tine?

— Probabil că pentru mine este. Dar pentru tine, nu.

— ?…

— Şi prin urmare, în ultimă instanţă, nici pentru mine nu este suficient.

— Rahat. O luăm din nou de la cap, ca la Le Petit Coq?

Aceasta era cafeneaua pariziană în care amândoi simţisem – şi, în ceea ce mă priveşte, aproape mă temusem

— Atracţia reciprocă.

— …

— Ce-ai vrea să spun?

Doream să aflu cu toată sinceritatea; sau aproape.

— Ei bine, nu aş vrea să-mi spui un lucru pe care îţi închipui că aş vrea să-l aud.

(Cât se poate de cinstit, dar de ce situaţia nu se dezamorsa? Eu credeam că lucrurile se simplifică, pe măsură ce te îndrăgosteşti mai mult de cineva. Numărul capcanelor rămânea la fel de mare ca de obicei.)

— Este vorba de întrebarea *aceea*?

Întrebarea care se ivea din cele mai diverse unghiuri.

— Vreau să simt că te gândeşti la ea.

— Mă voi gândi la ea. Vrei să te căsătoreşti cu mine?

— Am să mă gândesc la asta.

— Mi-ar plăcea să mă gândesc că te gândeşti la ea.

Am continuat să stăm de vorbă şi să ne sărutăm. Spectatorii de la

cinematograf au plecat, lăsând parcarea pustie. Nu am reuşit să pornim maşina: încălzirea consumase toată bateria. În cele din urmă s-a ivit un tip de la Asociaţia Automobiliştilor, a remarcat geamurile aburite şi a comentat mustrător:

— E un simplu caz de supraîncălzire, domnilor.

Toni nu a venit la nuntă. Am primit o scrisoare în care, îmi explica el, nu se simţea în stare să participe din principiu. Sau în orice caz, asta îmi spunea în prima propoziţie; nu m-am ostenit să citesc mai departe şi am aruncat scrisoarea. Peste două zile, m-a căutat la telefon.

— Ei bine?

— Ei bine, ce?

— Ţi-a plăcut scrisoarea?

— Nu am citit-o.

— Pe toţi dracii, de ce n-ai făcut-o? Adică, dacă acum nu eşti interesat să citeşti o argumentaţie grijuliu întocmită împotriva căsătoriei, atunci când o să fii?

— Păi, chestia nostimă este că mă simt *cu adevărat* mai puţin interesat acum decât în alte ocazii. Doreai să marchezi o epatare sau ceva de genul ăsta?

— Pe naiba, nu, doar am trecut de vârsta aia? Nu, dar mi-am închipuit că ţi-ar face plăcere o cercetare istorică asupra acţiunii pe care ai de gând să o întreprinzi.

— Ce grijuliu eşti.

— Nu mă înţelege greşit. Vreau să spun, mie îmi place Marion, ştii. Desigur, nu e genul meu…

— Ei, asta e o mare uşurare… deşi consider că circumstanţele istorice ar fi putut să te împiedice să o smulgi din mâinile mele?

— Nu înţeleg ce vrei să spui.

— Atunci, du-te-n mă-ta, Toni.

— Chiar nu înţeleg de ce trebuie să te enervezi.

— Foarte bine, înseamnă că unul din noi e bătut în cap.

— Oricum, mi se pare interesant, ştii… m-am uitat mai deunăzi la *mariage* în dicţionarul francez. Eşti conştient că toate expresiile în care se utilizează sunt peiorative? *Mariage de convenance, d'intérêt, blanc, de raison, à la mode*…[40] Şi aşa mai departe.

— *Mariage d'inclination*[41]*?*

— Mi-a scăpat.

— Mie nu… şi am lăsat receptorul în furcă.

Apoi îmi aduc aminte de o dimineaţă noroasă, de acum şase ani. 11.30. Mă aflam pe trotuar, în faţa Oficiului Stării Civile Kennington, cu o mică durere ascuţită în spate şi alta mai mare, difuză, în stomac. Marion şi cu mine stăteam unul lângă celălalt, străduindu-ne să

arborăm zâmbete plauzibile, în vreme ce ne chinuiam să aruncăm în jur priviri furişe, să constatăm dacă nu cumva încălcase careva consemnul şi adusese confeti. Prietenii cu aparate de fotografiat încercau mereu să ne atragă în poziţii ridicole. Marion s-a lăsat surprinsă în falsa postură de gravidă, cu tălpile îndepărtate, înclinată pe spate şi prefăcându-se cuprinsă de greţuri. Cineva (Dave, cred) adusese o puşcă străveche, şi ne-am străduit să convingem trecători de vârsta potrivită să se pozeze cu arma îndreptată spre mine. Necazul era că nimeni, suficient de respectabil să pară tatăl lui Marion, nu era dispus să accepte sacrilegiul care i se cerea. În cele din urmă, a apărut un vagabond împingându-şi agoniseala într-un căruţ de supermarket, şi l-am păcălit să stea cu spatele la aparat, cu arma aţintită către mine. După aceea, i-am smuls cu greu puşca, de vreme ce începuse să o considere un fel de simbrie a sa.

Întorşi în apartamentul lui Marion ca să ne schimbăm în vederea recepţiei (târgul cu părinţii noştri fusese o petrecere „cum se cuvine” în schimbul unei ceremonii aşa cum ne doream noi), am descoperit pricina durerii din spate: scăpasem din vedere un bold atunci când îmi pusesem cămaşa mea nouă, albă. Cât despre cealaltă durere, cea care-mi săgeta stomacul, m-am întrebat, contemplând figura lui Marion, blândă, dulce, puternică, fericită, adorabilă – dacă nu cumva era frică.

Marion mi-a găsit prima slujbă adevărată. Eram în vremea aceea profesor suplinitor la Wandsworth: douăzeci şi cinci de lire pe săptămână în schimbul privilegiului de a-ţi vedea cauciucurile bicicletei dezumflate în fiecare săptămână de alţi copii de la altă şcoală, şi de a fi întrebat de puştani musculoşi de cincisprezece ani dacă nu eşti homosexual. Nici măcar greutatea consimţământului lui Toni (lui îi plăcea ca oamenii să aibă slujbe pe care să le urască: el numea asta „ferment social”) nu reuşea să-mi alunge plictiseala furioasă. Din fericire, Marion mă vizita în garsoniera mea septică; iar eu stăteam întins, privind prin vălul părului ei petele de umezeală de pe tavan.

Într-o zi frunzărea printr-un teanc de broşuri cu oferte de servicii şi mi-a citit:

— „Ewart Porter are nevoie de un copywriter începător: 1 650 de lire pe an, sporul de salariu se discută la fiecare şase luni. Energic, adaptabil…” şi toate banalităţile obişnuite.

— Nu-i tocmai ce-mi doream eu.

— Dar aici e ce-ţi doreşti tu?

Spre surprinderea mea, m-au angajat. Spre şi mai marea mea surprindere, slujba m-a atras. Dispreţul lui Toni a fost neutralizat de încuviinţarea lui Marion; apoi, nu aveam niciodată senzaţia că muncesc. Era ca şi cum aş fi fost plătit să fac sport sau ca să dezleg

cuvinte încrucişate; ba chiar mă cuprindea un spirit de voioşie şi de competiţie în timpul marilor campanii. Mi-amintesc că am colaborat în vederea lansării unei noi unturi de gătit, numite Lift, care justifica glumele din biroul nostru şi pe care până la urmă nici nu am reuşit să o urnim din loc. Aveam cu toţii sentimentul că trebuie să surclasăm sloganurile rivale pentru untură de gătit – „E uşoară ca Sprinten" era unul din motourile care ni se ofereau ca pildă de impact. Noi ne-am bătut capul cu „Dă-i mâncării tale un Lift" (astronaut cu prăjituri pufoase), „Urci? Ia şi un Lift" (un băiat de la room-service cu prăjituri pufoase), ba chiar **–** o comandă specială – „Calul de dar nu se caută la… Lift" **–** (mânz zburdalnic cu prăjituri pufoase). Era ridicol, dar agreabil. Pe urmă, nu am considerat-o niciodată o carieră periculoasă. În domeniul reclamei lucrau poeţi şi romancieri, se spunea; deşi eu unul nu reuşeam niciodată să-mi amintesc numele lor, dacă eram întrebat. Ştiam sigur că Eliot lucrase într-o bancă.

Trei ani mai târziu, prin David, m-am mutat la Harlow Tewson. Nu existau decât de puţină vreme, dar cărţile lor de referinţă atractiv concepute se găseau în orice bucătărie pardosită cu plută, baie lambrisată cu lemn de pin sau în orice Renault 4 bătător la ochi. Sunt redactorul lor de cinci ani şi nu regret deloc. Şi asta nici nu mă face să mă simt incomod: nu ne luptăm cu tot dinadinsul să nu câştigăm bani, dar ne folosim de oameni de primă mână şi scoatem cărţi de primă mână. În momentul de faţă, de exemplu, lucrez la un volum despre pictura Renaşterii italiene: o coproducţie cu un serial de documentare dramatizate, bazate pe Vasari, pe care le prezintă televiziunea. Toni – care are obiecţii împotriva ideii că artiştii nu au numai o operă, ci şi o viaţă – ne-a sugerat de pe acum titluri de capitole: Buonarotti dă la Buci, Leonardo e ca Leul, Sandro se Străduieşte, Masaccio… şi aşa mai departe. Când e vorba de Toni, „şi aşa mai departe" revine mereu.

— Ce faci în plimbările tale, Chris?

(Pe vremuri i-aş fi răspuns, fără să mint, dar oarecum pe ocolite: „îmi ridic tonusul muscular spre delectarea ta", sau ceva de acest gen. Dar am renunţat – cred – la jumătăţile de adevăr, după cum am renunţat la metacomunicare: minunată în teorie, dar nesigură în practică.)

— Eh, bine, cred că mă gândesc puţin.

— La ce anume?

S-a arătat tulburată la modul gingaş, ca şi cum ar fi trebuit să facă şi ea la fel şi nu-şi găsise timp pentru asta.

— A, nimicuri serioase, în cea mai mare parte.

— …?

— Chestii. Trecut… viitor; chestii. Spovedanie laică, în parte. Mă rog, iubesc şi-mi amintesc.

Din nou, un zâmbet tulburat. S-a apropiat de mine şi m-a sărutat. Am presupus că intenţionează să-mi metacomunice faptul că doreşte să fie sărutată (şi pentru o dată mi-am permis să verific).

— Te iubesc, mi-a zis, respirându-mi pe umăr.

— Şi eu pe tine.

— Bine.

— Şi tu în faţă.

Marion a început să chicotească. În căsnicie, se zice, toate glumele proaste sunt glume bune.

O altă listă pe care o întocmesc spre alinarea mea este aceea a motivelor pentru care m-am căsătorit cu Marion.

Pentru că o iubesc, desigur.

Şi de ce asta, atunci.

Pentru că era (este) sensibilă, inteligentă, frumoasă.

Pentru că nu s-a folosit de dragoste ca metodă de prospectare a lumii: nu l-a considerat pe celălalt (cred că mă refer la mine) un mijloc de a obţine informaţii.

Pentru că nu s-a culcat cu mine de la bun început, dar nici nu s-a opus în virtutea unui principiu îndărătnic; iar după aceea nu a dat semne de remuşcare.

Pentru că, în profunzime, aşa cum îmi trece uneori prin minte, mi-este puţin frică de ea.

Pentru că am întrebat-o odată: „Mă vei iubi indiferent ce s-ar întâmpla?", iar ea mi-a răspuns: „Trebuie să fii sărit de pe fix."

Pentru că este unicul copil al unor părinţi destul de avuţi. Banii nu reprezintă combustibilul iubirii, după cum spunea Auden, în schimb o aţâţă cum nu se poate mai bine.

Pentru că mă tolerează făcând asemenea liste, născute din nelinişte.

Pentru că mă iubeşte.

Pentru că, dacă o fi adevărat, după cum remarca Maugham, că tragedia vieţii este nu că oamenii mor, ci că încetează să mai iubească, atunci Marion e o persoană cu care chiar şi sfârşitul iubirii va avea formele sale de compensare.

Pentru că i-am spus că o iubesc, şi nu-mi iau cuvântul înapoi. Nu vreau să fiu cinic. Circulă o vorbă cum că, dacă o căsnicie este întemeiată pe un adevăr nu tocmai perfect, faptul va ieşi întotdeauna la lumină. Nu cred în asta. Căsnicia te îndepărtează şi mai mult de cercetarea adevărului şi nu te aduce mai aproape. Şi nici acum nu vreau să par cinic.

Costuri curente

Pe Toni nu-l văd prea des la faţă. Avem încă un sentiment reciproc de nostalgie, dar suntem conştienţi că drumurile noastre s-au despărţit. După Maroc, a plecat în Statele Unite pentru câţiva ani (de la kef la kitsch, după cum zice el); apoi s-a întors, a predat filosofie şi şi-a făcut renume de nemilos critic academic; a publicat poeme şi două volume de eseuri, şi treptat s-a implicat tot mai mult în politica de stradă. Acum trăieşte cu o ţipă, al cărei nume nu reuşim niciodată să ni-l amintim, în zona cea mai puţin mondenă pe care a reuşit să o descopere în orăşelul Kensington. Ultima oară l-am invitat la noi în mod expres „cu soţia"; dar ne-a spus că va veni singur.

— Îmi pare rău că nu a putut veni şi Kelly, parcă aşa o cheamă, a spus Marion în timp ce ne aşezam la un aperitiv.

— Kally. Nu, ei bine, noi suntem de părere că e preferabil să avem fiecare prietenii noştri.

— Vrei să spui că nu ai vrut să ne-o prezinţi? Sau că ea nu a vrut să vină? Care din două?

Toni s-a arătat oarecum surprins. După părerea mea, el o consideră pe Marion timidă, din cauză că e tăcută.

— Nu, probabil că i-ar fi făcut plăcere să vă cunoască. Însă pur şi simplu avem fiecare prietenii noştri.

— I-ai spus… că a fost invitată?

— A, de fapt nu.

— Prin urmare nu ne laşi nicio şansă să ne cunoaştem?

— Nu fi plicticoasă, Marion. (I-a pronunţat numele punând accent pe fiecare silabă.) Situaţia-i cât se poate de limpede, nu?

— Cât se poate de limpede. Mai bine mă duc să văd de masă.

Era puţin penibil; de la o întâlnire la alta, uit mereu cât de certăreţ a rămas Toni. La o adică, e suficient să ne studiezi ca să-ţi dai seama pe ce cale am apucat fiecare. Eu purtam un pulover la baza gâtului, reiaţi şi pantofi Hush Puppies. Toni – o pereche de jeanşi produşi de o casă de modă, o vestă de doc, o cămaşă ingenios şifonată şi un soi de hanorac de vânător; părul neglijat luase un aspect lucios; iar geanta lui de umăr uzată conţinea, presupun, o groază de obiecte care mie, personal, nu mi-ar fi fost de niciun folos. Altfel, arăta la fel ca întotdeauna: măsliniu, evreu, energic, bărbierit a doua oară în ziua respectivă; deşi am remarcat că de-o vreme începuse să-şi penseze

locul în care, cândva, i se împreunau sprâncenele. Pe urmă, aveam sentimentul că vorbeşte puţin altfel decât îmi aduceam eu aminte: accentul era acelaşi, în schimb gramatica şi vocabularul căpătaseră o tentă mai populară.

Mă aşteptam din partea lui Toni să fie combativ – amândoi împărtăşisem această trăsătură în vremea şcolii. Dar nu-mi imaginasem că va face atâta caz pentru o simplă invitaţie. După o conversaţie tăioasă, ne-am aşezat la masă. Amy era cocoţată pe scaunul ei înalt, la stânga lui Toni, cu baveţica ei galbenă, Pelican, prinsă în jurul gâtului. Imediat s-a ridicat, ca şi cum cine ştie ce i se întâmplase, şi-a îmbrăcat hanoracul şi şi-a mutat tacâmul câţiva centimetri spre dreapta, în afara razei de acţiune, cum a numit-o el.

— N-ai cum să prevezi când îi apucă să verse, a adăugat, cu întreaga autoritate a celui care nu este părinte.

— E foarte cuminte, i-a replicat Marion ferm. Nu-i aşa, draga mea? Cu excepţia momentelor când nu poate respira bine, desigur.

Toni s-a prefăcut a se pierde cu firea.

— Oare de ce este un bebeluş normal ca un căcat ratat?

Marion s-a încruntat puţin; eu am spus că nu ştiu poanta.

— Pentru că ambii nu sunt decât vânturi.

Marion i-a întins nişte supă, fără să comenteze. Toni s-a folosit de prilej ca să se mai îndepărteze câţiva centimetri.

— Nu, niciodată nu te ştii în siguranţă, asta-i. De-aia port întotdeauna hainele mele speciale pentru bebeluşi. (Ne-a fluturat o mânecă a hanoracului său.) Îl port la bebeluşi, în mahalale şi la grădinărit. A, şi atunci când trebuie să storc bani de la Arts Council.

— Să înţeleg că noi ne integrăm atât în prima, cât şi în cea de-a doua categorie? l-a întrebat Marion, pe bună dreptate iritată.

— Păi, sigur. Toni s-a întors către Amy şi şi-a compus un zâmbet de clovn. Gâri, gâri, gâri, a bolborosit el, parodiind grosolan un unchi căzut în mintea copiilor. Haide, pui mic şi bun. Borăşte puţin de dragul lui Toni, a îndemnat-o, întinzându-i mâneca, în chip de invitaţie.

— Extraordinar de gustoasă, draga mea, am intervenit eu, stânjenit, făcând un gest cu lingura deasupra supei de salată.

Marion a aşteptat şi din partea lui Toni confirmarea aprecierii, dar acesta tocmai era foarte ocupat, înfundând pâine în gură.

— Vorbeşte-ne despre *tine,* Toni, a spus ea după o pauză.

— Ah, trebuie să-mi fac o vasectomie – obligatoriu să-mi reduc cumva costurile de întreţinere. Scriu pentru Teatrul-pe-roţi. Încerc să-i determin pe fasciştii laburişti să-şi târâie fundul. Întreprind nişte cercetări pentru *Koestler – Un studiu asupra duplicităţii.* Mă mai scot cu câte-o masă de la vechii prieteni din şcoală.

— Şi de la soţiile lor, l-a corectat Marion.

— Şi de la soţiile lor delicioase, chiar dacă spiritul lor caustic alunecă oarecum spre ordinar.

În aceeaşi clipă, Amy a scos un fel de sughiţ. A tuşit, apoi a vărsat, foarte puţin; o dâră lăptoasă i s-a scurs în baveţica de plastic. Toni a prins să râdă triumfător. Amy i-a răspuns cu un gângurit. El s-a prefăcut a-şi şterge hanoracul şi ne-am simţit cu toţii mai relaxaţi. De îndată ce ne-am adaptat la aparenta lui mitocănie şi i-am acceptat solipsismul, ne-am înţeles cât se poate de bine. Marion s-a plâns odată că-l consideră pe Toni insensibil. I-am replicat că el este mai degrabă în postura scriitorului care pur şi simplu afirmă mereu adevărul, aşa cum îl vede el. „Eu îmi închipuiam că scriitorilor le e dat să fie mai sensibili, şi nu mai lipsiţi de fineţe decât alţi oameni", a comentat ea. Cred că i-am răspuns că există o diferenţă între sensibilitate şi politeţe; dar nu-mi aduc aminte dacă am reuşit să mă conving de asta.

După masă, am dat o raită prin grădină împreună cu Toni. Nu a băgat în seamă florile „escapiste" şi m-a supus unui interogatoriu despre sol, varietăţile de legume şi recolta probabilă. Anul pe care-l investise într-o afacere agricolă cooperatistă în Wales părea să-l fi lăsat cu oarece cunoştinţe empirice; în schimb, înţelegea prea puţin principiile de bază ale horticulturii.

— În concluzie cam asta-i situaţia, ei? m-a întrebat cu un zâmbet subminant, în vreme ce contemplam în mod creator un strat de napi. În concluzie cam asta-i situaţia?

Mi-am făcut socoteala să mă eschivez până avea să devină mai limpede unde bate; prin urmare, am răspuns tot cu o întrebare.

— Eşti mult mai… înclinat spre politică decât pe vremuri, nu-i aşa?

— Sunt mai apropiat de stânga, dacă asta vrei să zici.

Omul nu este niciodată apolitic.

— Haide, haide. În adolescenţă, ne lăsa absolut indiferenţi. Eram total dispreţuitori şi dezinteresaţi de ea, nu-ţi aduci aminte? Doar arta conta, nu-i aşa? *Noi* suntem sufletul şi tăria, nu-ţi aduci aminte cum puneam accentul pe *noi*?

— Eu mi-aduc aminte că eram cât se poate de conservatori.

— Nu mi se pare deloc corect. Doar îi uram pe toţi îmbuibaţii, este? Şi pe *bon bourgeois*?[42] *Le Belge est voleur*…[43] Am început, dar fără să reuşesc să evoc şi continuarea.

— Eram apatici şi dezgustaţi, sunt de acord, dar astea sunt trăsături fundamentale ale platformei conservatoare, nu eşti de părere? Doamne, nu-ţi aduci aminte de Cuba? Şi noi ce făceam… îl ovaţionam pe Kennedy, de parc-ar fi fost Robert Ryan în *The Battle of the Bulge*. (Nu era corect?) Şi despre Profumo ce gândeam? Eram în primul rând invidioşi: aşa arăta rezultatul analizei noastre despre criza social-politică.

— Dar *poezia* nu mişcă nimic, am pronunţat eu cu aerul omului

raţional.

— Afurisită dreptate ai. Prin urmare, dacă vrei să se întâmple ceva, nu scrie poezie. Nu ştiu de ce eu o fac; ca alternativă la labă, îmi închipui. Mai acu câteva zile am pus mâna pe un volum de poeme la Dillon's, n-am reuşit să trec nici măcar de prefaţă… Zicea: „Cartea aceasta a fost scrisă pentru a schimba lumea." Ironia nici nu mai începe în cuvinte.

— Şi de ce te inflamezi aşa?

— Din cauză că *motivul* pentru care poezia nu mişcă nimic este tocmai că îmbuibaţii ăia bătrâni nu permit.

— Cine nu permite? Care îmbuibaţi? Haide, fii mai precis.

— Nişte îmbuibaţi bătrâni şi imprecişi. Nişte îmbuibaţi pe care n-ai cum să-i prinzi. Din cauză că poezia nu-şi găseşte decât un spaţiu minuscul, spre miez de noapte, gustul unei minorităţi absolute, închei citatul, la fel ca schiul nautic sau regulatul caprelor sau mai ştiu eu ce. Cine-o citeşte? Cine-a zis că ea contează în vreun fel?

— Ziarele sunt pline de poezii.

— Ha… cu atât mai rău. Nu-i vorba decât de o umplutură afurisită. Sună pe câte un pămpălău oarecare şi-i zic: „Ascultă, Jonathan, poţi să ne dai un poem patru pe doi săptămâna asta?" Sau: „Din păcate, criticul nostru de balet şi-a scrântit mâna desenând litere mari, ai putea să ne dai ceva lung cu versuri scurte? Cu rime, te rog, ştii doar, cititorilor noştri le plac rimele."

— Nu mi se pare prea cinstit.

(Sincer vorbind, mi se părea de-a dreptul paranoic, morocănoasa rupere a vrăjii de către un scriitor lipsit de succes.)

— Desigur că *nu-i* cinstit. (Toni a pronunţat „cinstit"
cu sarcasmul pe care-l rezerva în mod normal cuvântului „Tory", conservator.) Dar aşa merg treburile. Interesează-te tu de poezie într-o librărie şi n-ai să te alegi decât cu balade vesele sau versuri scrise de labe triste. Ce-are asta de-a face cu vremurile noastre? La fel şi romanele: nu găseşti decât traficaţi, şi găozari, şi *istorie*.

— Iar noi ştim prea bine ce este aceea istorie, am replicat eu nostalgic (preferam să-l îndepărtez de la subiect).

— Cântecul învingătorilor. Sigur că da. Dar de ce nu mai ia nimeni cărţile în serios? Vreau să zic, în afară de universitari, iar ăştia la ce mai sunt buni… nu-s decât nişte recenzenţi care-şi trimit materialul cu o întârziere de o sută de ani. De ce rânjeşte toată lumea când se găseşte câte un scriitor să dea o declaraţie politică? De ce trebuie neapărat ca orice text de stânga să fie în vogă ca să fie şi citit, iar până să apuce să ajungă în vogă să reprezinte deja o forţă a conservatorismului? Şi de ce *mă-sa* (a părut el să-şi tragă răsuflarea, într-un târziu), de ce *mă-sa* nu cumpără afurisiţii de oameni cărţile mele nenorocite?

— Or fi prea dezmăţate? i-am sugerat eu.

A râs, începând să se calmeze, după care s-a apucat din nou să facă aprecieri despre grădină.

— Şi tu de ce nu te-ai apucat de nimic, îmbuibat în devenire ce eşti?

Nu i-am mărturisit despre proiectata mea istorie a transportului din jurul Londrei.

— Păi, ptiu, haa, mie mi-e dragă viaţa.

A râs din nou, pe un ton cât se poate de cald, sau cel puţin aşa mi s-a părut.

(Dar oare nu e purul adevăr că – nu, nu că „mi-e drag de viaţă", n-aş vrea să mă exprim astfel – că sunt mai serios? La şcoală, aş fi afirmat despre mine că sunt serios, pe când eu eram pur şi simplu conştiincios. La Paris mă consideram serios – îmi imaginam, cu tot dinadinsul, că mă îndrept spre o mare sinteză a vieţii şi a artei –, dar probabil că nu făceam decât să atribui o importanţă nemăsurată, legitimatoare, plăcerii consumate nesăbuit. Acum sunt serios în raport cu mai multe lucruri; şi nu mi-este teamă că seriozitatea asta se va prăbuşi la un moment dat sub mine.)

— Vrei să spui că nu mai trăieşti într-o cameră de închiriat, a venit comentariul lui Toni, când i-am prezentat o parafrază a gândului meu.

Ajunsesem acum în fundul grădinii; privind printre aracii de fasole, întrezăreai fereastra dormitorului mansardat: într-o bună zi, avea să fie camera lui Amy sau poate a fratelui lui Amy.

— Ei, până la un punct. E o mulţumire să ştii că nu-ţi curge apa prin acoperiş.

— Omul cavernelor, a murmurat Toni pe unul din tonurile folosite de noi în şcoală.

— Şi ştiindu-ţi familia adunată în jur, sub protecţia ta.

— Şovinistule.

— Şi, de fapt, ştii, şi pentru faptul că există un copil.

(În mod normal n-aş fi adus vorba despre asta, deoarece „soţia" lui Toni făcuse ceea e el numea „un raclaj"; însă mă simţeam supus unui atac nedrept.)

— Dar eu am considerat asta o greşeală.

— E adevărat, nu a existat neapărat un plan; dar nu consider să aibă vreo importanţă.

— Ei, pur şi simplu cred că ar fi o reţetă cam ciudată:
mi s-ar părea suficient să-i obligi pe cei de la firma de cauciuc din Londra să înţepe fiecare prezervativ în cap ca să obţii un nou nivel de maturizare a populaţiei noastre: oameni cu înclinaţii sobre, grijulii, înglodaţi în ipoteci până la gât. Ba s-ar putea să înceapă chiar şi să-mi cumpere afurisitele mele de cărţi.

Ne-am continuat drumul, apoi ne-am oprit lângă mazărea pitică.

— Apropo, m-a interpelat el, mişcându-şi cotul în sus şi-n jos, cu un gest licenţios de pe vremuri, ai mai dat şi puţin pe de lături?

Primul impuls a fost să-l sfătuiesc să-şi vadă de treaba lui. Al doilea să-i ignor întrebarea. Cel de-al treilea (de ce-mi trebuie atâta vreme?) m-a împins să-i spun, pur şi simplu:

— Nu.

— Interesant.

— De ce ţi se pare interesant că am spus „nu”? (Ce-i dădea dreptul să se poarte cu superioritate?) Vrei să zici, cât de incredibil că am rămas credincios vreme de şase ani?

Că la tine nu ar fi durat nicio săptămână?

— Nu, interesantă este pauza dinainte de „nu”. Este –

„nu”, dar nu m-ar fi deranjat câtuşi de puţin? „Nu”, dar am fost la un pas săptămâna trecută? „Nu”, pentru că Marion mă pune oricum la treabă prea des?

— Era, de fapt: să-i trag un pumn în nas… Nu, dacă stau să mă gândesc, mai bine îi spun adevărul. Presupun că tu şi Kally aţi stabilit o înţelegere modernă între voi?

— Modernă, veche, nu contează cum îi spui – orice în afara tâmpeniilor voastre murdare iudeo-creştine, încununate cu ura faţă de sex a labagiilor de victorieni.

M-a înfruntat cu o privire belicoasă.

— Dar eu nu sunt evreu, nu mă duc la biserică, nu mă masturbez… ci doar îmi iubesc soţia.

— Aşa zic toţi. Şi poţi să o afirmi în continuare şi după ce ai călcat strâmb. Presupun că tot mai crezi că o să mori o dată pentru totdeauna?

— Desigur.

— Oricum, măcar asta-i o uşurare. Şi atunci cum mă-sa poţi suporta ideea că până la moarte n-o să te mai culci cu nicio altă femeie? Cum de suporţi? Eu aş înnebuni. Adică, sunt sigur că Marion e nemaipomenită şi aşa mai departe şi-şi înfige călcâiele în urechile tale şi te stoarce ca pe-un burete, dar chiar şi aşa…

Doream să pun capăt conversaţiei, însă imaginea pe care o evocase el despre Marion era extrem de neaşteptată, şi ciudat de dureroasă (ia-ţi gândurile tale mizerabile de pe nevasta mea); apoi, cine se credea el să-mi dea mie lecţii?

— Ei bine, nu intru în amănunte de care ai fi încântat, nu mă îndoiesc, dar viaţa noastră sexuală (m-am oprit, simţindu-mă deja aproape neloial) are, cum să spun, suficientă varietate…

Toni a început iarăşi să mişte din cot.

— Doar nu vrei să spui…

Chestia asta trebuia s-o evit repede:

— Uite ce este, chiar dacă locuieşti pe Metropolitan Line, asta nu

înseamnă că n-ai auzit de…

M-a cuprins un val de iritare, apoi, deodată, m-am simţit lezat, şi n-am reuşit să-mi închei fraza. Mă vedeam asaltat de imaginile pe care le stârnisem chiar eu, cu bună ştiinţă.

— Ai grijă pe unde-ţi umblă limba, m-a sfătuit Toni, încântat. Vorba uşuratică te poate costa o nevastă.

— Şi cât despre faptul că nu… mă culc cu nimeni altcineva, eu văd lucrurile altfel decât tine. Nu-mi petrec timpul în pat cu Marion, frământându-mă: „Sper să nu mor înainte s-o mai pun şi cu altcineva.” Şi, oricum, o dată ce te-ai obişnuit cu… icre negre, nu te mai îndeamnă inima la… cod fiert.

— În mare mai există şi mulţi alţi peşti. Nenumăraţi.

Şi nu a mai continuat, ci a aşteptat zâmbind, invitându-mă pe mine să spun mai departe. Eu eram iritat, atât de nefericita alegere a metaforei, cât şi de toate celelalte.

— Apoi, eu nici nu cred în această nouă ortodoxie. Altădată se spunea: „Nu te da în bărci, pentru că vei fi nefericit şi vei lua sifilis, i-l vei da şi nevestei şi veţi face copii demenţi, ca în Strindberg, sau Ibsen, sau cine-o fi fost.” Acum cuvântul de ordine este să tragi în dreapta şi în stânga, altfel ai să devii un plicticos şi n-o să mai faci cunoştinţă cu alţi oameni şi până la urmă poţi să constaţi că nu mai eşti în stare să te culci cu nimeni, în afara nevestei.

— Ceea ce nu-i adevărat?

— Sigur că nu-i adevărat; nu-i decât o prejudecată la modă.

— Şi atunci de ce te supără? De ce te agiţi atât, dacă aperi un lucru în care crezi cu adevărat?

— Pentru că oamenii ca tine îi cicălesc pe oamenii ca mine, şi mai şi scriu cărţi despre asta. Ţi-aduci aminte, când eram copii, cineva a scos teoria despre Propunerea Adulterină? Nu spun că n-ar fi o idee valabilă, în anumite cazuri. Numai că în zilele noastre nu te alegi decât cu un imens eşafodaj.

Toni a făcut o pauză; simţeam contraatacul său plutind în aer.

— Prin urmare, nu eşti un soţ credincios graţie poruncii lui Dumnezeu, să zicem?

— Bineînţeles că nu.

— Poate din cauza vreunui imperativ necondiţionat, de felul: „Nu regula, ca să nu fie şi femeia ta regulată?”

— Nu, nu sunt posesiv în acest fel.

— Poate că în cazul tău nici nu este vorba de un principiu?

M-a cuprins teama, ca şi cum aş fi fost împins într-un bazin de dezinfecţie pentru oi, fără să ştiu ce anume se află în el. Acid, fără îndoială, din câte-l cunoşteam pe Toni.

— Şi ai stat vreodată de vorbă cu Marion? a continuat el.

— Nu.

— De ce nu? Eu credeam că este cel dintâi lucru pe care îl discută un cuplu.

— Ei bine, ca să fiu foarte cinstit, m-a tentat să-l aduc în discuţie o dată sau de două ori, dar nu-mi dau seama cum poţi să-l strecori în conversaţie fără să-i dai celuilalt de gândit că în spatele aluziei se ascunde ceva.

— Sau mai degrabă cineva.

— Dacă preferi.

— Prin urmare, nu ştii dacă ar deranja-o sau nu?

— Sunt convins că ar deranja-o. După cum şi pe mine m-ar deranja.

— Dar nici ea nu te-a întrebat?

— Nu, ţi-am spus că nu.

— Atunci, nu-i decât…

— Un sentiment. Dar foarte puternic. Ştiu, îl simt.

Tony a oftat cu inutilă forţă; se apropie şanţul, mi-a trecut prin minte.

— Care-i treaba (încercam să-l redirecţionez), nu sunt suficient de interesat de adulter, după gustul tău?

— Nu, mă gândeam doar cum se schimbă felul de a gândi. Ţi-aduci aminte, când eram la şcoală, când viaţa se scria cu literă mare şi ne aştepta Undeva, Acolo, consideram că, pentru a ne trăi viaţa, trebuie să descoperim sau să deducem anumite principii pe baza cărora să luăm hotărârile personale? Faptul părea evident tuturor, cu excepţia labagiilor, la momentul respectiv, nu-i aşa? Ţi-aduci aminte cum citeam toate cărticelele acelea ale lui Tolstoi, din ultima lui perioadă, purtând titluri de genul *Felul în care ar trebui să vieţuim*? Mă întreb numai dacă te-ai fi dispreţuit la momentul respectiv, ştiind că aveai să sfârşeşti prin a lua hotărâri pe baza unor suspiciuni pe care le-ai putea lesne verifica, dar în niciun caz nu te-ai deranja să o faci? Adică, nici nu mi se pare o chestie cine ştie cât de surprinzătoare, ci doar deprimantă.

A urmat o lungă tăcere, şi am evitat să ne privim. Simţeam că, de această dată, *l'esprit de l'escalier*[44] avea să vină chiar mai greu decât de obicei. Într-un târziu, Toni a continuat:

— Vreau să spun, poate că şi eu am ajuns la fel de rău.
Bănuiesc că iau o mulţime de decizii guvernat de un egoism pe care eu îl numesc pragmatism. Presupun că, într-un fel, e tot atât de rău ca în cazul tău.

Mă simţeam ca şi cum, după ce m-ar fi înecat, ar mai fi rămas prin preajmă, aşteptând să-mi reapară la suprafaţă trupul, pentru ca apoi să-mi vină în ajutor cu oarece respiraţie artificială, doar cu jumătate de inimă.

Ne-am întors spre casă, iar pe drum i-am povestit o mulţime de lucruri despre plantele din calea noastră.

Bastonul înghiţit

În vreme ce Toni mă făcea cu ou şi cu oţet, aş fi putut zice şi eu mai multe, sau ceva mai multe, în orice caz. Dar, ironia sorţii, există probabil o plăcere şi atunci când ştii că eşti greşit judecat.

Poţi să faci mărturisirea propriei tale virtuţi? Nu ştiu, dar am să încerc. În definitiv, este un concept suficient de neclar în zilele noastre. Virtute o fi un cuvânt cu rezonanţă prea puternică, şi cu implicaţii cu mult prea pozitive. Ori poate că nu. Cine sunt eu să resping un compliment? Dacă poţi comite o crimă neajutând un om pe cale să se înece, atunci de ce nu te-ai numi virtuos pentru că rezişti ispitelor?

Totul a debutat cu o întâlnire întâmplătoare în trenul de 5.45, de la Baker Street. Aşteptam plecarea trenului, când am simţit o geantă care îmi intra în coaste. M-am tras într-o parte, să fac loc unui tip grăsan, fără vlagă în picioare, de felul celor care apar adesea pe linia asta, dar am auzit:

— Lloyd. Eşti Lloyd, dacă nu mă înşel?

M-am întors.

— Penny!

Ştiam că-i zice Tim, ştia că mă cheamă Chris; dar chiar şi în perioada când – puşti de doisprezece ani, cu oase fragile, ca de prepeliţă – jucam centru-stânga, respectiv dreapta, într-o echipă şcolară de rugby, nu ne aventurasem niciodată dincolo de numele de familie. Mai târziu, într-a şasea, trecuse la clasa de matematică şi devenise monitor: membru în două categorii dispreţuite, fapt care îl scotea în afara a ceea ce consideram o companie acceptabilă, rămânând o persoană pe care o salutam pe coridor moţăind din cap, fără să întrerup conversaţia purtată în gura mare cu Toni, despre ambiguitatea dinamică a lui Hopkins.

Şi acum era dolofan, cârlionţat, cu un aer de monitor; ţoalele lui de navetist nu aveau deloc darul să-l schimbe. Ştiam că urmase facultatea la Cambridge, pe o bursă Shell: şapte sute de lire sterline pe an, în schimbul a trei ani din viaţa lui de după absolvire (cursul obişnuit de pregătire în forţă urmat de viitorii boşi, gândeam noi). În vreme ce trenul îşi croia drum spre Finchley Road, mi-a relatat şi restul: a întâlnit-o pe soţia lui, profesoară de geografie, la o petrecere în pijamale – idee cât se poate de lipsită de gust; a rămas la Shell cinci

ani, apoi s-a transferat la Unilever; trei copii, două maşini; se luptă să plătească şcoala particulară – povestea obişnuită a unei prosperităţi banale.

— Poze? am întrebat, foarte plictisit.

— Ce vrei să spui, poze?

— Soţia şi copiii, nu-i porţi la tine?

— Doar îi văd în fiecare zi, iar la sfârşit de săptămână suntem împreună tot timpul – de ce naiba să mai car şi fotografiile după mine?

Nu m-am putut împiedica să zâmbesc. Am contemplat pe fereastră un nou spital dintr-un bloc turn construit la marginea terenurilor de sport: de la înălţime, porţile de fotbal arătau cât nişte porţi de hockey, iar cele de hockey cât plasele de la polo pe apă. Pâcla amurgului se aşternuse pe alocuri până la glezne. Am început să-mi compar viaţa cu a lui. Poate că era vorba de un sentiment de vină, pentru că-l ofensasem, sau poate o fi fost adevărul curat, dar viaţa mea, aşa cum mi se înfăţişa în acea seară, cam semăna cu a lui, exceptând rata de fertilitate mai scăzută.

De îndată ce mi-am reprimat reacţiile instinctive, am constatat că ne înţelegem destul de bine. I-am spus că intenţionez să scriu o istorie socială a transportului din jurul Londrei.

— Al naibii de interesant, mi-a răspuns, ceea ce recunosc că m-a încântat.

— Întotdeauna m-a pasionat să ştiu mai multe despre chestiile astea. De fapt, l-am văzut pe Dicky Simmons acum vreo câteva zile – ţi-l aminteşti, desigur – şi dintr-un motiv oarecare am ajuns să discutăm despre toate tunelurile dezafectate care trebuie să existe sub Londra. Tuneluri de cale ferată, de poştă. El se pricepe la lucrurile astea – acum lucrează în administraţia locală. S-ar putea să-ţi fie de folos.

S-ar putea, desigur. Simmons fusese un coleg penibil: singuratic, imprevizibil, plin de mătreaţă, lipsit de aplomb. Nu arăta nici prea bine, iar părul tuns scurt, regulamentar, scotea şi mai mult în evidenţă discordanţa frapantă a trăsăturilor lui. Îşi petrecea pauzele de masă pândind din câte un colţ al balconului de la clasa a şasea, cu nasul lui osos – în care adesea se scobea – înfipt într-o obscură operă de sexologie, în vreme ce cu mâna liberă încerca patetic să apropie din nou de scăfârlie o ureche răsfrântă la nouăzeci de grade. Pentru Simmons nu exista atunci niciun soi de speranţă.

— Nu te grăbi, mi-a zis Tim, Dicky şi cu mine mergem la dineul anual al absolvenţilor, luna viitoare. Vino şi tu, ca să-l întâlneşti.

I-am promis fără entuziasm că voi ţine seama. Între timp, însă, m-a invitat împreună cu Marion la „o felie de brânză şi un pahar de vin” sâmbăta următoare. I-am răspuns că vom merge, cu condiţia să nu

trebuiască să purtăm pijamale.

Până la urmă, n-am găsit pe nimeni să stea cu copilul, aşa că m-am dus singur. Intrigă răsuflată: soţ – pentru prima oară după ani şi ani – singur la o petrecere, băutură gârlă, o ţipă în haine retro, stilul anilor cincizeci, şi rujată (efect nostalgic, fetişist asupra bărbatului), discuţii despre una şi despre alta, şi despre celălalt – chicotind euforic –, puţin flirt, puţină pipăială verbală. Şi apoi, deodată, toată chestia a luat-o razna; razna, adică, din punct de vedere al nevinovatei mele fantezii.

— Atunci, e O.K.? a întrebat ea brusc.

— O.K., ce? i-am răspuns.

M-a măsurat câteva secunde, după care mi-a zis, pe un ton ameninţător de treaz:

— O.K., adică mergem şi ne regulăm?

(Câţi ani avea, pentru numele lui Dumnezeu: douăzeci? Douăzeci şi unu?)

— Păi, eu, *asta* nu ştiu dacă se poate, i-am răspuns, redus la condiţia unui flăcău de cincisprezece ani, roşu în obraji de parc-ar fi înghiţit un baston.

— De ce nu? Ţi-e teamă să-ţi pui sula acolo unde ţi-e gura?

S-a aplecat deodată spre mine şi m-a sărutat pe buze.

De mulţi ani nu mai încercasem o asemenea panică. Mi-a trecut prin minte, Doamne, sper să fie genul acela de ruj nou care nu lasă urme. M-am uitat în jur, prin cameră, cercetând dacă băgase cineva de seamă. Se părea că nu. Apoi am repetat figura, încercând să surprind privirile cuiva, ale oricui. Zadarnic. Atunci, mi-am coborât vocea şi i-am spus cu toată fermitatea:

— Sunt căsătorit.

— Eu nu am prejudecăţi.

Ciudat, dar nu aveam câtuşi de puţin sentimentul că m-aş afla într-o situaţie morală spinoasă (poate din cauză că nu-mi plăcea decât pe jumătate); ci doar într-o situaţie socială spinoasă. Am început să-mi recapăt controlul.

— Mă bucur să aud asta. Însă, vezi tu, „simt căsătorit” este doar o formulă sintetică.

— Aşa se întâmplă de obicei. Dar care anume variantă o avem de data asta – am să mă culc cu tine şi nu vreau să mă încurc mai departe; sau am să mă culc cu tine şi sunt interesat sincer, dar consider că mai întâi de toate trebuie să dăm totul în vileag; sau nevastă-mea nu are pic de înţelegere faţă de mine şi nu ştiu dacă să mă culc ori nu cu tine, dar poate că ar fi cel mai bine să mergem undeva şi să stăm de vorbă; sau pur şi simplu nu, n-am să mă culc cu tine?

— Dacă astea sunt singurele categorii disponibile, atunci o aleg pe

ultima.

— În acest caz, mi-a spus ea aplecându-se spre mine şi făcând o jumătate de reverenţă, nu-i bine să amăgeşti fofoloanca.

Cristoase! Interesul ei detaşat se transforma în agresiune. Aşa se vorbeşte mai nou? Zece ani mi s-au părut dintr-o dată o veşnicie. Ia stai puţin, m-am gândit, *eu* sunt cel care trebuie considerat în floarea vârstei; *eu* sunt cel experimentat, dar ale cărui maniere nu au încremenit încă, principial, dar flexibil. Acela sunt *eu.*

— Nu fi ridicolă.

— Păi, nu cred că vei tăgădui – în ce fel ai exprima tu asta? — că mă ispiteai?

— Mmmm, nu mai mult decât mă ispiteai şi tu pe mine.

(În zilele noastre, nici că mai poţi să-i faci un compliment unei fete fără să te trezeşti dat în judecată pentru abuz de încredere.)

— Dar eu am încercat să te agăţ, nu-i aşa?

— Recunosc că… şi eu cochetam cu tine.

— Foarte bine, atunci înseamnă că eşti un amăgitor de fofoloancă?

Apoi a repetat, pe tonul obraznic, condescendent, cu care îl instruieşti pe un copil:

— Nu-i bine să amăgeşti fofoloanca.

Incredibil, dar tot mi se părea atrăgătoare (deşi trăsăturile ei căpătaseră parcă ceva mai multă ascuţime, prin asociere); îmi mai doream încă să o farmec, într-un fel.

— De ce e nevoie să devină totul atât de prescriptiv şi indivizibil? Nu ţi se întâmplă niciodată să vrei să asculţi o singură melodie de pe un disc? Dacă se întâmplă… Nu ştiu… să deschizi un pachet de curmale, trebuie neapărat să le înfuleci pe toate?

— Îţi mulţumesc pentru comparaţie. Nu este vorba de intensitate, ci doar de onestitate şi de intenţie. Tu te-ai purtat necinstit. Eşti un…

— Foarte bine, foarte bine (nu doream să mă văd din nou luat de gât şi vârât cu nasul în cuvântul respectiv), recunosc o uşoară tentativă de înşelăciune. Dar nu mi se pare mult mai gravă decât dacă te-aş fi întrebat ce slujbă ai, tu mi-ai fi zis, iar eu aş fi comentat: „O, cât de interesant”, deşi eu întâmplător aş fi considerat că e cea mai plicticoasă treabă din lume. E un simplu gest de protocol social.

M-a măsurat cu o expresie oscilând între neîncredere şi dispreţ, apoi şi-a luat tălpăşiţa. Oare de ce fusesem acuzat de viclenie? m-am întrebat, cu un sentiment de loialitate mâhnită faţă de mine însumi. Şi de ce stârnea sexul atâtea neînţelegeri?

Mai târziu, în trenul care mă ducea spre casă, mi-am amintit Teoria lui Toni despre Sexul Suburban, pe care mi-o dezvăluise în detaliu când aveam amândoi şaisprezece ani şi nu pătrunsesem încă pe tărâmul lipsit de indicatoare rutiere. Londra, mi-a explicat el, constituie centrul puterii, al industriei, al banilor, al culturii – tot ce

este valoros, important şi bun; prin urmare este, *ex hypothesi,* şi centrul vieţii sexuale. Pentru început, gândeşte-te la imensul număr de prostituate cu lănţişor de aur; şi mai gândeşte-te la vagoanele metroului – pipiţe cu haine strâmte, lipite de caricaturile lui Grosz. Apropierea, năduşeala, agitaţia oraşului, toate astea urlă în gura mare Sex pentru oricare observator sensibil. Această energie sexuală, m-a asigurat el, se estompează treptat pe măsură ce te îndepărtezi de inima metropolei, până când, spre Hitchin, Wendover sau Haywards Heath, oamenii sunt nevoiţi să citească în cărţi, ca să afle ce se întâmplă şi unde. Fenomenul explică şi foarte răspânditele abuzuri sexuale asupra animalelor de la ţară – din simplă ignoranţă. La oraş nimeni nu supune animalele la perversiuni.

În suburbii, pe de altă parte, a continuat Toni (presupun că la momentul respectiv mă ajuta să-mi înţeleg părinţii), te regăseşti într-o stranie zonă intermediară a crepusculului sexual. Ai putea să consideri suburbiile – Metroland, de exemplu – soporifice din punct de vedere erotic; şi totuşi, marea mâncărime le atinge pe cele mai neaşteptate persoane. Niciodată nu vei şti foarte bine pe ce teren stai: te poţi trezi cu un refuz din partea unei fufe; s-ar putea ca nevasta vreunui jucător de golf să tabere asupra ta şi să-ţi sfâşie uniforma şcolară, fără să-ţi mai ceară părerea, şi să te pună la treburi bombastice şi perverse; nici din partea vânzătoarelor din magazine nu poţi şti la ce să te aştepţi. Papa le interzisese în mod oficial călugăriţelor să locuiască în suburbii; Toni nu avea nicio îndoială legată de teoria lui. Aici, susţinea el, aveai să întâlneşti experienţele sexuale cu adevărat cele mai picante.

În seara aceea mi-a trecut prin minte că, în definitiv, teoria lui conţinea oarece adevăr.

Este sexul o călătorie?

Marion şi cu mine nu-l mai văzusem pe Unchiul Arthur de mai multe luni, când Nigel ne-a sunat să ne spună că murise. N-aş putea afirma că familia ar fi fost cuprinsă de durere; surpriza a reprezentat probabil sentimentul cel mai apropiat de durere resimţit de noi. Ultimii cincisprezece ani nu mă făcuseră deloc mai dispus să-i arăt afecţiune; ajunsesem să respect onestitatea antipatiei lui faţă de mine şi să preţuiesc autosuficienţa lui aberantă, asta e tot ce puteam afirma mai frumos.

O dată cu bătrâneţea, Arthur devenise revoltător de mincinos, şi tot mai pe faţă. Pe când se afla în floarea vârstei, stratagemele sale fuseseră întotdeauna pregătite cu grijă: fragilitatea coloanei vertebrale sau înţepeneala din genunchi, demnă de orice deşcă, erau pomenite încă de la bun început; i se citea în priviri că mănâncă gogoşi, dar sigur nu puteai fi. De-abia mai încolo aducea vorba de o treabă pe care nu o putea face, lipsindu-i o spinare de oţel sau genunchi de fier. Şi atunci nu-ţi mai rămânea decât să surâzi, învins.

Dar în ultimii ani Arthur ajunsese să considere inutile orice subtilităţi. Nu mai făcea nicio concesie stilului sau politeţii. „N-ai vrea nişte ceai?" începea el; după care, ridicându-se doar un centimetru din culcuşul căptuşit cu perne al fotoliului său, emitea alene un „vai" şi se lăsa la loc.

— Afurisitul ăsta de genunchi/picior/ficat al meu! i se plângea el lui Marion, şi nici măcar nu mai recurgea la potopul de mulţumiri (care pe vremuri îi provocau atâta plăcere) atunci când ea se ridica şi o pornea spre bucătărie. Alte defecte fizice – unele străvechi, cum erau visele recurente, altele simple năluciri de libelulă străbătând aerul după-amiezei – îl împiedicau să-şi schimbe prizele, să ajungă la înălţimea unor rafturi, să-şi repare hainele, să se spele sau să ne petreacă la plecare. Într-o zi, când îşi mărturisise o durere de origine artritică la degetul mare, tulburări de vedere şi posibilitatea unei cangrene la picior, şi asta în mai puţin de o jumătate de oră, Marion îi sugerase să se ducă la un doctor.

— Mi-ai pus gând rău la bani, este? Nişte măcelari de cai, asta sunt cu toţii. E în interesul lor să nu te facă bine, orice prost îşi dă seama de atâta lucru. Şi asta ca să poată pretinde mai mulţi bani de la comisarii Ministerului

Sănătăţii.

— Bine, Arthur, s-a prefăcut Marion a protesta, dar poate că este ceva cu adevărat grav.

— Nu-i vorba de-un necaz pe care încă o pernă (prefăcându-se că se întinde după obiectul pomenit) ah, aaauuuu, mulţumesc fata mea, să nu-l rezolve. După care adăuga, conştiincios: Afurisitul de genunchi.

Ticăloşia lui, care pe timpuri făcuse obiectul unor timide deghizări, îşi asumase treptat rolul unei plăceri deschis mărturisite. Câinele său, Ferdinand, murise la scurt timp după ce Arthur ajunsese la concluzia că în hrana pentru animale există inutil de multă carne. Un amestec de jumătate Pal şi jumătate rumeguş îi venise de hac lui Ferdinand. Arthur ar fi fost în stare să-i îndoiască şi apa cu apă, dacă ar fi ştiut cum.

Cu timpul, şi-a pierdut toţi prietenii. Nu-şi repara gardurile, nu-şi trăgea niciodată perdelele, se distra necăjindu-şi vecinii cu partide prelungite de scărpinat. Felicitările de Crăciun pe care le expedia erau întotdeauna reciclate, cu un petic de hârtie lipit ostentativ peste semnătura expeditorului precedent; uneori, într-un soi de voioşie ursuză, ne returna, lui Marion şi mie, aceeaşi felicitare pe care i-o expediasem noi cu un Crăciun în urmă.

Restul corespondenţei sale se desfăşura mai ales cu directorii firmelor de vânzare prin poştă, pe care reuşea să-i înşele cât se poate de eficient. Tehnica lui consta în a face comandă pentru obiecte de probă; când soseau, aştepta o lună, trimitea un cec şi ordona imediat băncii sale să nu-l onoreze. Când sosea scrisoarea în care firma se interesa de situaţie, îi răspundea fără întârziere (dar antedatând documentul cu două zile, astfel încât să pară că scrisorile se intersectau la poştă), se plângea de calitatea bunului respectiv, pretindea ca obiectul defect să-i fie înlocuit şi cerea să i se ramburseze în avans taxele poştale şi de expediere a coletului. Mai avea şi alte tehnici de temporizare, mai bizantine, şi adesea se alegea, în cele din urmă, cu o manta groasă de ofiţer din stocurile Marinei Regale sau cu o pereche de foarfece de grădină cu mâner de plastic şi autoascuţire, în schimbul costului câtorva timbre dezlipite la abur şi plicuri refolosite.

Câteva infirmităţi trebuie să fi fost totuşi reale – deşi mă întreb dacă Arthur însuşi le mai putea deosebi –, deoarece s-au coalizat şi i-au provocat un atac de cord fatal. Evenimentul morţii lui nu m-a mişcat prea profund; nici faptul că murise singur cuc, în virtutea propriei sale opţiuni. Ceea ce m-a mâhnit, în schimb, când m-am dus cu Nigel să facem ordine în bungalou, a fost mila pe care mi-au inspirat-o obiectele. În vreme ce Nigel perora liber despre aspectele macabre ale morţii, de care era interesat, eu am fost cuprins de melancolie la contemplarea lucrurilor pe jumătate terminate pe care

moartea cuiva te sileşte să le contempli. Mormanul de vase nespălate era normal pentru Arthur, care la un moment dat pretinsese să i se facă un calcul redus la cota de apă, pe motiv că se ocupa de spălat doar o dată la două săptămâni, şi numai cu ce-i rămânea de la udatul trandafirilor. Dar peste tot m-am văzut şocat de obiecte abia abandonate, retezate de la menirea lor, înlăturate. Un pachet pe jumătate gol cu perii de curăţat pipa, cu una – cea care urma la rând – ieşită în afară. Semne de carte (mai exact, fâşii rupte din ziar) semnalând cu tristeţe punctul dincolo de care Arthur nu va mai citi niciodată (nu că mi-ar fi păsat de asta, într-un fel). Haine, pe care alţii le-ar fi aruncat de mult, ar fi putut să fie purtate încă cinci ani buni după părerea lui Arthur. Ceasuri pe care nimeni nu avea să le mai împiedice să se oprească. Un jurnal oprit brusc la data de 23 iunie.

Ceremonia incinerării n-a fost mai neplăcută decât un Crăciun în familie sau o întâlnire în vestiar, cu ceilalţi membri ai unei echipe de rugby, din care faci parte fără voie. Apoi, am ieşit pe rând în după-amiaza fierbinte, noi, cei vreo doisprezece îndureraţi pe care moartea lui Arthur reuşise să îi adune laolaltă. Încercam să scăpăm de stânjeneală, citind textele de pe coroane şi făcând scurte comentarii despre automobilele noastre. Am remarcat că o parte din flori nu aveau prinsă pe ele indicaţia persoanei de la care proveneau; nu-i exclus să fi fost aduse chiar de cei de la crematoriu, ca să ne împiedice să fim prea deprimaţi de propria noastră prestaţie palidă.

În drum spre casă – Marion la volan, eu cu Amy în braţe – am ascultat sporovăială cuplului de pe bancheta din spate – nişte rude pe care le identificasem doar pe jumătate. Meditam superficial asupra morţii lui Arthur, asupra realităţii că pur şi simplu el nu mai exista; apoi mi-am lăsat gândurile să alunece spre faptul că şi existenţa mea se va sfârşi odată. Nu mă mai gândisem la asta de mulţi ani. Şi deodată mi-am dat seama că acum o contemplam aproape fără teamă. Am luat-o de la capăt, de această dată mai temeinic, încercând în stil masochist să declanşez acel resort familiar al panicii şi spaimei. Dar nu s-a întâmplat nimic; eram calm; deşi o strângeam destul de tare în braţe, iar motorul maşinii huruia de zor, Amy gângurea fericită. Era aidoma momentului când se retrag indienii.

În aceeaşi seară, în timp ce Marion cosea, iar eu stăteam cu o carte în braţe, mi-a revenit în minte conversaţia cu Toni, purtată în grădină. M-am întrebat cât mai aveam până la moarte: treizeci, patruzeci, cincizeci de ani? Şi urma să mă mai culc cu altcineva, până la moarte, în afara soţiei mele? Nu regula, ca să nu fie şi femeia ta regulată, aşa spusese Toni rânjind. Dar dacă pui pe celălalt taler cei cincizeci de ani? Şi până atunci, îi rămăsesem credincios pentru că încă îmi plăcea să fac amor cu soţia mea (şi de ce acest „încă”)? Să fie fidelitatea o simplă funcţie a satisfacţiei sexuale? Şi dacă dorinţa scade, sau apare

timor mortis[45], atunci ce se întâmplă? Şi ce se va petrece, în viitor, dacă te plictiseşti deodată să te afli mereu în acelaşi cerc de prieteni? În definitiv, sexul este o călătorie.

— Ţi-aminteşti de petrecerea de la Tim Penny?

Mi-am făcut socoteala că sosise vremea să dovedesc netemeinicia unor presupuneri de-ale lui Toni despre căsnicia noastră.

— Mmmn, mi-a răspuns Marion, văzându-şi de cusutul ei conştiincios.

— Ei bine, acolo s-a întâmplat ceva.

(Dar oare de ce mă cuprinsese nervozitatea?)

— Mmmn?

— Am… întâlnit o fată care a încercat să mă agaţe.

Marion mi-a aruncat o privire întrebătoare, apoi şi-a văzut de treabă.

— Ei, sunt bucuroasă că nu sunt singura persoană care te consideră atrăgător.

— Nu, vreau să spun că a vrut cu tot dinadinsul.

— N-aş zice că o blamez.

Mi se părea ciudat. Ori de câte ori Marion şi cu mine începeam să discutăm despre lucruri cu adevărat serioase, îmi era imposibil să prevăd în ce direcţie o va lua conversaţia. Nu insinuez că nu m-ar înţelege; poate că mă înţelege prea bine; dar de fiecare dată mă simt purtat în direcţia dorită de ea – deşi ştiu bine că nu se foloseşte de nicio manevră vicleană.

— Vreau să spun că eu nu i-am răspuns cu aceeaşi monedă.

— …

— De fapt, era foarte drăguţă.

— …

— Toată chestia m-a indispus puţin, asta-i tot.

Mă prezentam cât se poate de prost, fir-ar să fie.

— Chris, poartă-te ca o persoană matură. Pur şi simplu ţi-a plăcut de ea.

— Nu, nu mi-a plăcut – numai că, vezi tu, mă gândeam că amândoi avem acum în jur de treizeci de ani: discutam doar în termeni generali… cred că problema mea era dacă vom mai ajunge, vreodată, să ne culcăm şi cu alţi oameni.

— Adică, te întrebai dacă ţie ţi se va mai întâmpla. (Ca şi cum cineva ar veni mereu să reaşeze masa, după ce eşti convins că toate se află la locul lor.) Iar răspunsul este: desigur că aşa se va întâmpla, mi-a zis, ridicându-şi privirile spre mine.

— Ei, haide…

Dar de ce priveam în altă parte? Deja mă simţeam vinovat, ca şi cum ea mi-ar fi arătat, impasibil, fotografii Polaroid ale fundului meu în plină acţiune.

— Păi, sigur că ai s-o faci. Vreau să spun, nu acum, nu aici; şi sper, pentru numele lui Dumnezeu, nicicând în această casă. Ci la un moment dat. Nu m-am îndoit niciodată de asta. La un moment dat. E prea interesant ca să nu se întâmple.

— Dar nici n-am încercat, n-am vrut s-o fac.

Eram supărat şi totodată parcă aş fi purtat o vină; dar, ca să fiu cinstit, nu voiam o perspectivă asupra a ceea ce urma să se întâmple; poate, în secret, doream să păstrez toate emoţiile – inclusiv pe cele neplăcute – pentru mai târziu.

— E-n regulă, Chris. Nu te-ai căsătorit aşteptându-te să mă găseşti virgină, nici eu aşteptându-mă la un soţ scandalos de credincios. Să nu crezi că nu sunt în stare să-mi imaginez ce înseamnă să te apuce plictisul sexual.

La naiba: chestia risca să scape de sub control. N-aveam chef să aud nimic din toate astea.

— Foarte cinstit, draga mea, eu gândeam în termeni cât se poate de generali – mă-nţelegi, aproape în termenii moralei, ăăă (cu jumătate de gură), ai filosofiei. Şi nu mă refeream în mod special la mine. Ci la noi amândoi, la… toţi.

— Ba nu-i adevărat, Chris, altfel m-ai fi întrebat şi despre mine, mai demult.

— …?

— Şi astfel, chiar dacă nu mă întrebi, mi se pare bine să ştii că răspunsul este Da, am făcut-o o dată, şi, Da, nu a fost decât o dată, şi Nu, pentru noi n-a contat deloc în momentul respectiv, pentru că oricum nu ne înţelegeam prea bine, şi, Nu, nu regret cine ştie ce, şi, Nu, nu l-ai întâlnit, nici n-ai auzit de el.

Căcat! Futu-i! M-a privit în ochi, direct, deschis, cu tot calmul. Eu am fost cel care i-a ocolit privirea. Toată chestia era cu fundul în sus.

— De atunci nu am mai avut tentaţia asta, iar acum, o dată ce există Amy, cred că nici nu o voi mai avea, şi totu-i absolut în regulă, Chris, e absolut în regulă.

Căcat! Futu-i! Sau futu-l, măcar! Ei bine, presupun că întrebarea mea primise, în linii mari, un răspuns.

— Presupun că întrebarea mea are acum un răspuns, i-am zis eu, jalnic.

Marion s-a apropiat şi a început să mă mângâie uşor pe ceafă. Ceea ce-mi plăcea foarte mult.

Ce-ar fi trebuit să simt? Ce simţeam cu adevărat? Că de fapt era teribil de amuzant. Pe urmă, că era interesant. Pe urmă, că eram mândru pe jumătate că Marion mai este capabilă să mă uimească. Gelozie, furie, susceptibilitate?
Ar fi fost puţin nelalocul lor. Şi ar fi putut să planeze şi în viitor.

În noaptea aceea am făcut dragoste cu Marion, cu înfrigurată

osârdie. Şi, după cum s-a dovedit, m-am descurcat foarte bine. La sfârşit, când s-a întors pe partea cealaltă, pregătindu-se de somn, Marion m-a luat din nou prin surprindere.

— A fost mai bine?

— Mai bine decât ce?

— Mai bine decât cu fata aceea de la Tim Penny?

Cum de putea să mă tachineze, când, când… Dar, din nou, am fost la un pas de a fi încântat că a putut şi că a făcut-o.

— Păi, nu era aşa de rea, ştii? Nu era deloc rea, pentru o persoană atât de tânără. Dar, după cum zic eu întotdeauna, cine se dă în vânt după vin de buturugă, dacă poate să-şi facă rost de *château* la sticlă?

— Beţivanule, a chicotit ea.

— Gurmet, am corectat-o.

Am început să ne alintăm, scoţând mici sunete, fericiţi, pe cale să adormim. Într-adevăr, totul era absolut în regulă.

Consiliul onorific

Când am acceptat invitaţia lui Tim Penny la dineul veteranilor, am făcut-o mai ales în spiritul unei curiozităţi satirice. Cum or arăta oare, după vreo doisprezece sau treisprezece ani de când avusesem ultima ocazie să-i văd? Cine avea să fie prezent, pe cine voi mai recunoaşte? Oare Barton, care stătuse un an întreg în banca din faţa mea, pe când eram de paisprezece ani, mai avea acea gâlmă deasupra urechii stângi? Sau fusese ascunsă printr-o procedură medicală oarecare? Mai obişnuia Steinway să dispară în privată când ţi-era lumea mai dragă, ca să facă o labă mică, întorcându-se apoi cu un aer apatic, dar satisfăcut? Oare Gilchrist mai scotea din palme zgomote de ventuză umedă? (Nu cumva se dusese la BBC, în sectorul de efecte sonore speciale?) Câţi dintre ei or fi chelioşi? Murise vreunul?

Aveam două ore la dispoziţie până ce la şcoală urma să ni se servească – ce? o vişinată bine botezată? –, deci am aranjat cu Toni să bem un pahar. Am propus – de vreme ce nu ne-am fi aflat decât la câteva minute distanţă de Harlow Tewson – să ne întâlnim la Galeria Naţională; dar Toni mi-a replicat că nu mai vizitează cimitire. Atunci am dat singur o raită de vreun sfert de oră.

— A mai apărut vreo lespede nouă de mormânt? s-a interesat Toni cu vechiul lui rânjet saşiu, după ce ne aşezasem cu paharele în faţă (vin alb pentru mine, iar el bea whisky, al cărui foc îl stingea cu Guinness).

— Există un Seurat frumos, luat cu împrumut. Şi Rousseau acela nou. Nu m-am uitat foarte atent la ele. (Toni mormăia sorbind din pahar, şi şi-a pus o mustaţă de Guinness.) Constat că înăuntru mă trezesc mereu cotind spre stânga: Piero, Crivelli, Bellini, pentru ei intru acum în muzeu.

— Mi se pare corect. N-are niciun rost să cauţi ceva viu într-un cimitir. Nu-ţi rămâne decât să-i contempli pe tipii ăia morţi.

— E obligatoriu să fii mort ca să pătrunzi acolo, nu?

— Unii simulează viaţa. Dar păcătoşii ăia bătrâni care muncesc într-un cadru absolut defunct… de-abia atunci te poţi concentra cu adevărat asupra tehnicii şi asupra celorlalte lucruri. Crivelli… mda.

N-am vrut să-i spun că sfinţii şi martirii lui Crivelli – feţele trase, gotice, şi giuvaierele tridimensionale – mi se păreau, ei bine, cât se poate de impresionanţi.

— Ţi-aduci aminte de experimentele prosteşti pe care le făceam pe-acolo? l-am întrebat, curios să văd din ce direcţie urma să vină răspunsul lui Toni.

— Adică, de ce naiba erau prosteşti? (Uitam întotdeauna cât de repede reuşea să se aprindă.) Vreau să zic, noi ne aflam pe calea cea bună, n-am dreptate? Recunosc că ne lăsam amăgiţi în mod fundamental în ceea ce priveşte alegerea subiecţilor noştri: să cauţi o scânteie de reacţie la toţi navetiştii şi lăbarii care se fâţâie într-un asemenea loc e la fel de zadarnic cum ai aştepta să i se scoale unui eunuc. Dar noi cel puţin căutam, cel puţin credeam că arta are de-a face cu acţiunea, nu e o biată labă în acuarelă.

— Hmmn.

— Ce vrei să spui, hmmn?

— Nu te întrebi şi tu uneori dacă înseamnă mai mult de-atât?

— Chris… (Părea surprins, dezamăgit; nu supărat sau dispreţuitor, după cum mă aşteptasem, pe jumătate.) Haide, Chris, nu vreau să aud asta şi de la tine. Ştiu că te necăjesc foarte mult. Dar sper că nu crezi cu adevărat ceea ce spui, nu?

Se arăta şi el o dată vulnerabil; în schimb eu, de astă dată, nu mă simţeam dispus să-l împac. Mi-am amintit despre referirea lui la Marion şi la burete.

— Nu ştiu. Altă dată credeam că ştiu. Iubesc arta, în întregimea ei, la fel ca întotdeauna: citesc, mă duc la teatru, îmi plac filmele…

— Filme făcute de sule moarte.

— Filme vechi, foarte bine. Îmi place totul; aşa cum s-a întâmplat mereu. Numai că nu ştiu dacă există vreo legătură directă între ea şi mine – dacă acea legătură în care ne silim să credem există cu adevărat.

— Te rog să nu-mi vinzi chestia cu Wagner şi naziştii.

— O.K., dar nu aduce puţin cu relaţia dintre catedrală şi aberaţia religiei? Faptul că arta are o mulţime de pretenţii nu înseamnă neapărat că pretenţiile ei sunt adevărate.

— Nuuuuu, mi-a zis Toni, ca şi cum s-ar fi adresat unui copil.

— Şi, cu toată onestitatea, nu cred că experimentele noastre, după cum le denumeam, demonstrau mare lucru.

— Nuuuuu.

— Prin urmare, singurul loc în care poţi cerceta ca să vezi dacă este sau nu o labă în acuarelă, după cum te-ai exprimat, se află în tine însuţi.

— Daaaa.

— Bine. Oricum, cred că de când am început să facem cercetări convingerea mea a scăzut tot mai mult. Mi-am ridicat privirile, aşteptându-mă ca Toni să fie îndurerat; îşi încrunta sprâncenele, cu un aer suferind. Adică, nu neg că toată chestia este… (mi-am ridicat din

nou privirile, nervos)… *distractivă*, mă-nţelegi, emoţionantă şi cum s-o mai zice, şi *interesantă,* de asemenea. Dar judecând după ceea ce *face* în termeni reali, ce mai poţi spune? Ce argumente poţi aduce în favoarea Galeriei Naţionale?

— E-un rahat, sunt de acord.

— Nu – vreau să fii de acord pentru adevăratele motive. Umple-o cu toate lucrurile care-ţi plac ţie, toate lucrurile pentru care, chiar dacă nu ţi-ai sacrifica propria-ţi viaţă, ai sacrifica-o pe a altora – şi totuşi, cu ce te-ai alege? Ce anume poţi declara în apărarea ei, cu excepţia faptului că le oferă oamenilor altceva decât hoinăritul pe stradă, că există un nivel foarte scăzut de jafuri, incesturi şi atacuri înarmate în interiorul Galeriei Naţionale?

— Nu cumva iei totul puţin cam *ad litteram*? Parc-ai fi un comisar artistic sovietic – fiece opieră a inimii triebuie să aducă un bieneficiu imiediat.

— Nu, pentru că şi asta nu e, evident, decât o prostie.

— Prin urmare, ce s-a schimbat? Arta în niciun caz, flăcăule. Poţi să mă crezi. Mie îmi miroase a vânzare.

— Mi se pare o remarcă nelalocul ei.

— Ei, ce s-a ales din tine? Cum să zic, până şi atunci când te aflai la Paris…

— Adică acum un deceniu. Adică înainte de începerea vieţii mele de adult.

— Ah… o nouă definiţie a „adultului”: perioada în timpul căreia cineva trădează.

— Ţi-am spus doar – în grădină, acum două săptămâni –, pur şi simplu constat că arta nu face să se mişte nimic din loc. E foarte bine pentru noi că a avut loc Renaşterea şi aşa mai departe; dar, în ultimă instanţă, singurele lucruri care contează sunt eul şi enervarea, nu?

Toni a recurs din nou la tonul său pedagogic.

— Nu cumva crezi că efectul ar putea fi cumulativ?

— Consider că ar putea fi; dar asta nu înseamnă că-şi pierde din caracterul teoretic. Oricum, se pare că depinde de actul de credinţă – iar eu unul m-am îndepărtat de credinţă, pentru moment.

— Încă un triumf pentru tăvălugul burghez, a remarcat Toni cu tristeţe, aproape pentru sine. Călătoreşti cu ai tăi *pantoufles*[46], este?

— Greşeşti.

— Nevastă, copil, slujbă sigură, ipotecă, grădină *cu flori* (subliniat cu dispreţ), nu poţi să mă duci de nas.

— Ce fel de dovezi sunt astea? Nici tu nu eşti chiar un Rimbaud, greşesc cumva?

— Şi în seara asta ce facem? (Toni începea să se încălzească.) Din nou înapoi la vechea şcoală? O vizită scurtă la nişte sule moarte din quattrocento, şi apoi, repede, la vechea şcoală? Dacă m-ai întreba pe

mine, ţi-aş zice că sună a crasă îmburghezire.

— Ei, nu-i chiar aşa. Desigur, acum simt fericit; cui nu i s-a întâmplat?

— Dar dovezile sunt împotriva ta.

— Atunci, ar trebui ca tu, care mă cunoşti atât de bine, să dai dovadă de mai multă minte, fir-ar să fie.

— De fapt, cine pretinde un act de credinţă?

Treptele din faţa şcolii erau flancate de un şir crescător de postamente pentru lămpi, în jurul cărora se împleteau coşuri metalice cu gurile căscate. Dintr-un gest reflex, am aruncat o privire către ferestrele înalte ale biroului directorului, de unde îi pândea, cu silueta lui uscăţivă, pe întârziaţi. Tim şi cu mine am fost întâmpinaţi oficial în bibliotecă de către colonelul Barker, fostul şef al pregătirii premilitare, un bărbat corpolent, temut pentru caracterul lui imprevizibil. Regiunea dintre al doilea şi al treilea nasture a jiletcii sale era dominată de o uriaşă medalie în formă de stea, atârnată de gât cu o panglică stacojie. Oare o fi, m-am întrebat, faimosul său ordin CBE[47], despre care ne înştiinţase în şcoală pe un ton victorios, de parc-ar fi cucerit vreun teritoriu străin? Arăta prea mare şi prea ostentativ ca să fie britanică; poate că-i fusese acordată în vremea războiului, de vreun guvern din exil.

— Bun venit, Lloyd, s-a răstit el la mine şi, în ciuda unui prietenos sunet velar din voce, pomenirea numelui de familie mi-a trezit din nou în minte vechi spaime legate de parada absenţilor de la joc, de unsoarea de armă şi ierburile ude, de riscul de a te alege cu o împuşcătură în boaşe. Bine aţi revenit în vechea turmă. Mai mare plăcere îţi face atunci când oaia rătăcită se întoarce – şi aşa mai departe. A, Penny, soţia e bine? Şi cum se descurcă bănuţii cei mici? Bine. Foarte bine.

Biblioteca, scena atâtor „perioade de studiu individual” (vaporaşe, cuvinte încrucişate şi exemplare din *Spick* răsfoite pe furiş), arbora exclusiv alb-cenuşiul, culoarea navetiştilor, culoarea oamenilor de afaceri. Numai una sau două feţe cărămizii te duceau cu gândul la răstimpuri petrecute în străinătate, în interes de serviciu; dar cei mai mulţi aveau pe chip culoarea aceea tocită, incertă, pe care o capeţi atunci când eşti înconjurat de clădiri înalte şi stai îngropat, ca sparanghelul. Cel de colo, nu cumva o fi Bradshaw? Şi Voss? Şi băiatul acela, pe care toată lumea îl considera de-a dreptul bâtă, şi totuşi reuşise să ajungă monitor… Gurley? Gowley? Gurney? Şi… o, Doamne… Renton… Dumnezeule mare… cu guler înalt; părând la fel de oribil de entuziast ca întotdeauna; ochi mici şi răutăcioşi, de parcă ţi-ar spune că nu-i bine ce faci. Încăperea răsuna de scurte strigăte de recunoaştere, urmate de evocarea taberelor şi jocurilor de la şcoală,

din timpuri străvechi.

Am coborât, toată trupa, în sala de mese de la subsol, unde nuanţa deschisă, de pin, se întunecase din pricina vremii şi a mâncării vărsate; unde panourile de onoare se lăţiseră pe toţi pereţii, ca nişte animale târâtoare; unde mesele lungi îmi aduceau aminte de prânzurile în timpul cărora ne distram îndoind tacâmurile şi expediind solniţele în sus şi în jos, aidoma paharelor cu băutură dintr-un western. Din culise se insinua duhoarea umedă a mâncării gătite la cazan şi zăngănitul produs de mii de cuţite şi de furculiţe aruncate într-un coş metalic.

Stăteam între Penny şi Simmons, în vreme ce colonelul Barker ne-a urat din nou un bun venit oficial de la prima masă, apoi ne-a urlat *Bon appétit,* ca şi cum ar fi dat o comandă pe câmpul de paradă. După toţi aceşti ani, Simmons apăruse cu o înfăţişare cât se poate de normală: până şi urechile păreau să i se fi apropiat mai mult de ţeastă. S-a dovedit că ştia o mulţime de lucruri despre tainele căilor ferate: staţii părăsite; tuneluri de a căror existenţă oamenii uitaseră, pur şi simplu, ca în Conan Doyle; poveşti din nopţile de atacuri aeriene germane petrecute în subteranele metroului. Mă înţelegeam de minune şi cu Penny, cum se întâmplă cu prilejul acestor conversaţii în care vorbeşti despre oameni şi locuri, asupra unui pahar. De cealaltă parte a mesei vedeam un şir de feţe care, proiectate în trecut, recăpătându-şi obrajii pufoşi şi plini de coşuri, deveneau recognoscibile: Lowkes, Leigh, Evans şi Pook. Am aflat veşti despre Gilchrist (comerciant de vinuri), Hilton (specialist universitar în sticlă turnată) şi Lennox (care se întorsese în şcoală ca profesor). Thorne dispăruse complet; Waterfield se afla într-o închisoare franceză, condamnat la şase luni pentru codoşlâc.

La început dispreţul mi-a intrat în acţiune în chip reflex; aidoma unui jucător la bătaie, am încercat să joc fiecare minge, indiferent cât de lung venea. Dar după o vreme am constatat că aproape mă distram. Poate că este dificil, după ce ai scăpat de şcoală şi de influenţele ei prin eforturi pe care le consideri de-a dreptul eroice, să le acorzi şi altora creditul că au fost la fel de tenace, că şi-au apărat independenţa cu aceeaşi fermitate. Ideea că unii au considerat acest proces mai uşor şi mai puţin eroic decât tine este chiar şi mai puţin acceptabilă.

— Eşti în domeniul editorial, din câte-am auzit? mi-a strigat de vizavi Leigh (cunoscut pe vremuri sub numele de Pfui), tocmai când încercam să extrag o carotă din şarlota înecată în alcool, în căutarea unui corp cât de cât solid.

Leigh avea o voce şovăielnică, plângăreaţă, care mi-a displăcut de când mă ştiu; ceea ce la început părea o modulaţie regională se dovedea a fi doar o articulare accidentală.

— Mai mult sau mai puţin; dar fac şi puţină cercetare, pe deasupra.

Firma se cheamă Harlow Tewson.

— Desigur, desigur. Am cartea voastră de grădinărit. E cât se poate de bună, altfel; singurul necaz este că-i atât de mare, încât ai nevoie de o roabă ca s-o cari în grădină.

I-am aruncat un zâmbet din categoria am-mai-auzit-eu-chestii-din-astea ca răspuns la micul lui reproş suburban, glumeţ. Cartea în chestiune era, să recunoaştem, îmbrăcată într-o imitaţie de lemn vechi de tek şi avea o greutate apreciabilă; dar numai un prostălău putea avea ideea de a o consulta altundeva decât în casă.

— Da, da, a continuat el, cu o privire ce lăsa să se înţeleagă că n-ar fi tot, am uitat-o afară într-o după-amiază şi brusc mi-a dat în gând că aş face bine s-o aduc în casă înainte să prindă rădăcini, că atunci n-aş mai recunoaşte-o şi i-aş pune un ţăruş. Ha, ha! Avem şi cartea voastră de bucate.

Acesta era un volum gros, pătrăţos, legat într-un soi de folie de staniol, cu un portret al reginei pe coperta din faţă: era gândită în aşa fel, încât să semene cu o cutie de fursecuri din cele de la încoronare.

— Da, nu o dată am scuturat-o ca să văd dacă au mai rămas prăjituri înăuntru. Ha, ha! De ce crezi că oamenilor le place în zilele noastre să confecţioneze obiecte care să te trimită cu gândul cu totul altundeva? Crezi c-ar fi vorba de un fel de escapism profund? Consideri că motivele sunt de natură economică sau psihologică?

— Şi tu cu ce te ocupi?

(Mulţumesc foarte mult, dar nu-mi arde să continuu subiectul ăla căcăcios.)

— Ah, de fapt suntem pe acelaşi teritoriu. Am o mică firmă numită Hidebound[48] Books.

Cum, Leigh? Eu, nu ştiu de ce, fusesem convins că micul… ei, nu mă gândeam la nimic anume, ci doar la o gamă largă de posibilităţi nespecificate. Iată, nu toţi ajunseseră funcţionari bancari, aşa cum am prezis noi.

— Nu suntem decât o echipă mică, dar…

— Sigur că da… voi aţi publicat *Muted Manglings*[49] a lui Toni.

Hidebound Books – numele era ales astfel încât să conţină o dublă ironie – publica paperback-uri subţiri şi cochete, despre o varietate de subiecte; în parte umplând goluri; în parte retipăriri bine chibzuite; dar şi o proporţie generoasă de lucrări originale. Monografia lui Toni apăruse într-o colecţie intitulată – după Orwell – *Cum îmi place*. Susţinea acolo că toate cărţile importante, indiferent dacă sunt lăudate sau atacate, rămân în mare măsură neînţelese cu prilejul primei lor publicări. Dacă sunt criticate, există întotdeauna oameni gata să se lanseze într-o dispută publică aprigă; dar dacă sunt aclamate, atunci nimănui nu-i mai pasă de greşelile criticilor. Flaubert spunea că succesul nu nimereşte niciodată la ţintă. Succesul la public repurtat de

Madame Bovary a fost asigurat de fragmentele burleşti. După părerea lui Toni, psihologia celor care culeg nemeritat succesul este chiar mai interesantă decât a acelora condamnaţi tot pe nedrept.

— Da, aşa este. Nu s-a bucurat de prea multă atenţie, şi nici nu ne-am aşteptat: subiectul era prea fierbinte şi cei mai mulţi critici consacraţi s-au ferit să se apropie. Dar mie mi-a plăcut mult.

Leigh mi-a explicat apoi principiile afacerii sale, care păreau să se bizuie din plin pe ceea ce el numea în trecere „bancrută creatoare".

— Nu, foarte serios, suntem în ascensiune. În momentul de faţă suntem pe cale să lansăm o nouă colecţie, Scavenger Books. Traduceri de cărţi de pionierat – mă-nţelegi, ceea ce alţii denumesc opere seminale. Mai ales din franceză, e de presupus.

— Sună nostim.

— Te tentează?

— Ce vrei să spui?

— Avem nevoie de cineva care să conducă noua colecţie. Tu ai avut parte de o educaţie potrivită, a zis el, făcând un semn jur-împrejurul sălii de mese (la fel de gălăgioasă ca şi acum două decenii) zâmbind necomercial. Vei fi mulţumit de salariu; vei călători; vei avea ocazia să întâlneşti mai mulţi *penseurs*.

— Harlow Tewson nu trebuie să dea faliment ca să-mi plătească salariul.

— Cred că nici noi. Poftim, am găsit până şi o carte de vizită. (O reproducere fantezistă după Kate Greenaway, cu lalele încolăcindu-se gingaş în jurul iniţialelor sale.) Dă-mi un telefon.

Am încuviinţat. Seara şi-a început declinul cu brânză asudată, cafea şi coniac (bun doar să fie turnat în cafea). Colonelul Barker s-a ridicat în picioare, iar eu mi-am amintit pe neaşteptate că, atunci când greşeam conjugarea verbelor, avea obiceiul să ne sucească urechile cu forţă, în direcţii opuse. Şi cu toate astea, stând aşa, aşteptând ca foştii săi elevi să se potolească, medalia transmiţând câte un fascicul de raze dinspre pântecele său cât butia, brusc a devenit incapabil să mai inspire vreodată teamă; se transformase în acel gen de persoană căreia ai fi fost înclinat să-i oferi locul în tren.

— Domnilor, a început el, eram gata să zic „băieţi", dar acum sunteţi mai voinici decât mine… Domnilor, ori de câte ori iau parte la asemenea ocazii, mă gândesc că lucrurile nu stau nici pe departe atât de rău pe cât se străduiesc să le prezinte păcălicii ăia de la ziare. Cu adevărat aşa se întâmplă. Am discutat cu mulţi în această seacă şi, fără vorbe mari, aş vrea să afirm că şcoala poate să fie cu adevărat mândră de voi. (Zgomot de tacâmuri, tropăit din picioare – ca şi cum s-ar fi anunţat echipa locală.) Ştiu că în vremurile noastre este la modă să defăimezi tot ceea ce a avut succes un număr de ani, dar eu unul nu am de gând să mă las dus de acest curent. Consider că, dacă

un lucru a avut succes mai mulţi ani la rând înseamnă că a fost BUN. (Din nou tropote.) Şi totuşi, nu e cazul să facem politică sau instrucţie, prin urmare n-am de gând să vă irosesc vremea cu ce cred *eu.* Mă voi mulţumi să mă exprim în felul următor: când veţi fi la fel de bătrâni ca mine (strigăte de „să nu crezi una ca asta" şi „ruşine"; Barker a zâmbit; în voce i se strecurase o răguşeală pornită din emoţie), veţi simţi şi voi ceea ce simt eu acum. Prin mâinile mele au trecut o mulţime de serii: e ca şi cum ai contempla trecerea unui impresionant fluviu de băieţi, curgând spre măreţul ocean al maturităţii. Iar noi, profesorii, suntem întru câtva ca nişte paznici de ecluze. Ne îngrijim de maluri; menţinem traficul în funcţiune; uneori (părea să vorbească serios), suntem siliţi chiar să sărim în apă şi să tragem pe câte unul la liman. Şi chiar dacă valurile se agită uneori, ştim bine că impresionantul şuvoi de băieţi va ajunge în cele din urmă la ocean, în această seară sunt convins că eforturile mele modeste depuse spre interesul vostru nu au rămas nerăsplătite. Voi putea să mă retrag în căsuţa mea, de paznic al ecluzei, cu un sentiment de mândrie. Vă mulţumesc. Iar acum, bătrânul vă lasă să vă vedeţi în pace de cafea.

Am ajuns acasă puţin ameţit (Tim şi cu mine am ras câteva pahare la barul de la Baker Street, amuzându-ne pe seama discursului lui Barker), dar vesel. Marion era deja în pat, citind o uriaşă monografie despre grupul Bloomsbury, care o ţinea fixată de pat ca un *presse-papiers.* Mi-am desfăcut şireturile, m-am căţărat în pat şi mi-am strecurat o mână pe sub cămaşa ei de noapte.

— Am cam uitat cum arată, i-am mormăit.

— Pesemne că eşti beat, mi-a răspuns, dar fără reproş în voce.

Mi-am scos mâna, am tras spre mine decolteul ei şi am suflat. Apoi m-am uitat înăuntru.

— Dacă se învârteşte sfârcul… Da, aşa este. Din nou ai dreptate, dragostea mea, ca de obicei. *Eu* (punându-mă în genunchi şi privind-o cu nespusă iubire), *eu* am primit în această seară o ofertă de serviciu din partea lui Coijos Leigh.

— Pe ce funcţie? s-a interesat, îndepărtându-mi mâna instalată din nou, cu toată încrederea, pe cămaşa ei. Pe ce funcţie?

— Lui Coijos i se zicea Coijos, am continuat eu, pe tonul sfătos al unui bătrân care dă un interviu, deoarece atunci când mergeam să înotăm, despuiaţi, aşa cum obişnuiau până prin clasa a şasea, cu asta vrând de fapt să spun că o dată ajunşi într-a şasea nu am mai mers deloc la înot, dar până atunci, repet, ne îmbăiam mereu despuiaţi, iar Leigh, mi-aduc aminte, după cum sunt convins că oricine din generaţia mea poate să-şi aducă aminte, putem să-l sunăm pe Penny dacă nu mă crezi, şi va confirma, avea un coi care atârna, vai, ce să zic, memoria îţi poate juca feste şi aşa mai departe, dar cred că erau vreo şapte centimetri între el şi celălalt. Pe vremea aceea începuse

moda cizmelor cu elastic pe laterală, şi noi, prietenii mei şi cu mine, obişnuiam să spunem despre Coijos că este singurul băiat din lume cu scrot elastic. Iar acum Coijos îmi oferă o slujbă. Nu mai înţeleg nimic. Oare nu am deja o slujbă?

În timpul discursului, am reuşit să-mi insinuez mâna pe sub pătură şi să pătrund dedesubtul cămăşii lui Marion, din cealaltă direcţie.

— Pe ce funcţie?

Dar în acel moment, degetele mele ajunseseră la o destinaţie la fel de valoroasă – dacă nu cumva şi mai şi (cine poate şti?) – ca şi cea de la care fuseseră respinse.

— Armăsar? i-am răspuns eu simplu, cu un sentiment de nedumerire.

Relaţii obiectuale

„În concluzie, cam asta-i situaţia?” spusese Toni, cercetându-mi cu viclenie peticul cu legume. Nu-i oferisem un răspuns; de i-ai lăsa şi altuia o parte din dreptul tău de autoimputări? Nu ai nevoie de prieteni pentru *una ca asta.* Când îmi spăl maşina cu cârpa de căprioară pe aleea din faţă şi o siluetă aproape familiară trece zâmbind şi-şi ridică toiagul, îndreptându-l aprobator către un colţ semeţ de iederă, cu margini netăiate, să nu vă imaginaţi că nu aud vocea pe care fiecare o găzduieşte liber într-o cămăruţă din adâncul ţestei sale: cea căreia îi merge bine, foarte bine, minunat, în schimb altcineva – poate chiar tu însuţi – goneşte chiar în clipa asta cu sania, străbătând o pădure de mesteceni din Rusia, urmărit de lupi. În după-amiezele de sâmbătă, când trec grijuliu cu maşina de tăiat iarbă peste mica noastră pajişte în pantă, accelerez, încetinesc, frânez, întorc şi accelerez din nou, asigurându-mă că nu las spaţiu liber lângă brazda anterioară, să nu vă imaginaţi că nu mai sunt în stare să vă recit din Mallarmé.

Dar la ce te incită toate aceste reproşuri, dacă nu la exces inutil şi lipsă de loialitate faţă de propriul tău caracter? Ce promit ele, în afară de buimăceală şi de pierderea iubirii? Ce-or avea extremele atât de şic? Şi de ce trebuie să te simţi vinovat faţă de ademenirea vană a faptei? Rimbaud călătorea la Cairo, şi i-a scris mamei sale: *La vie d’ici m’ennuie et coûte trop*[50]. Cât despre povestea cu sania şi cu lupul: nu există nicio dovadă că un lup a omorât vreodată un om, niciunde. Nu poţi să ai încredere în toate metaforele fanteziste.

M-aş numi un om fericit; dacă sunt moralizator, asta se întâmplă dintr-un modest simţ al entuziasmului, nu din mândrie. Mă întreb de ce fericirea este mai nou dispreţuită: confundată cu starea de confort sau cu automulţumirea, şi ca atare respinsă, judecată drept inamic al progresului social – ba chiar şi tehnologic. Oamenii refuză adesea să creadă că există, chiar şi dacă o văd cu ochii lor; sau o desconsideră ca pe un semn al norocului, al moştenirii genetice: câteva picături din ceva, un strop din altceva, câteva sinapse eliberate. Dar nu o realizare.

A noir, E blanc, I rouge?… Achită-ţi notele de plată, aşa zicea Auden.

Noaptea trecută, Amy s-a trezit din somn şi a început să scâncească

potolit. Marion a tresărit imediat, dar am convins-o cu o mângâiere să adoarmă la loc.

— Mă ocup eu de ea.

M-am strecurat din pat şi m-am îndreptat spre uşa pe care o lăsam deschisă, ca s-o auzim pe Amy. Mi-am surprins creierul vag înceţoşat, lăudând covorul fără denivelări, încălzirea centrală, rândul de geamuri duble. Eram pe cale să mă ruşinez din pricina liniştii mele, de plăcerea pe care mi-o inducea confortul material; apoi, mi-a trecut prin minte, de ce-mi bat capul?

Înainte să ajung în camera lui Amy, se potolise. Mă tem pentru ea când plânge, şi mă tem pentru ea când se linişteşte. Poate tocmai de-asta te trezeşti aducând laudă încălzirii centrale.

Dar copilul respira normal şi era în siguranţă. I-am netezit aşternutul cu gesturi repetate mecanic şi am pornit spre parter; între timp mă trezisem complet. Am străbătut salonul, am golit o scrumieră şi am împins sofaua la locul ei, prin simpla apăsare cu unul din degetele mari de la picioarele desculţe (rostind în gând sloganul, cu toată ironia cuvenită: „Ah, cu sistemul Touchglide, uiţi de efort”). Am traversat holul, aruncând o privire către cutia de scrisori prinsă de uşa din faţă („Camera 101”, după cum îmi vine mereu în minte să-i spun) şi am intrat în bucătărie. Plăcile de plută de pe podea se simt calde sub tălpi, chiar mai calde decât covorul. Mă ridic pe unul din cele patru scaune, de bar, din trestie – cu spetează joasă – şi mă simt într-ascuns stăpân peste tot ceea ce cuprind cu privirea.

Pe drum, în dreptul casei, este o lampă cu sodiu a cărui lumină portocalie, filtrată printre crengile unui brad încă tânăr din grădina din faţă, pătrunde cald în hol, bucătărie şi în dormitorul lui Amy. Pe ea o încântă această lumină civică a nopţii şi preferă să adoarmă cu perdelele trase. Dacă se trezeşte şi încăperea nu-i scăldată în razele portocalii (lampa lucrează automat, stingându-se la ora două dimineaţa), devine agitată.

Şed pe scaunul de la bar, în pijama, mă prind de tejghea şi mă balansez spre spate, păstrând echilibrul pe două picioare. Apoi îmi mut centrul de greutate şi rămân pe un singur picior al scaunului, terminat cu cauciuc la capăt. Mă cuprinde un soi de satisfacţie leneşă pentru că-mi iese figura asta fără să mă dezechilibrez. Mă mai cuprinde un soi de satisfacţie leneşă şi datorită întinderii de inox curate, netede şi uscate dinaintea mea. Mă rotesc pe piciorul scaunului, ţinându-mă bine cu o mână, trecând apoi braţul prin spate şi apucându-mă din nou, ca să mă prind iarăşi cu ambele mâini. Acum stau cu faţa spre încăpere. Masa aranjată pentru micul dejun, linia ordonată de ceşti atârnate în cârligele lor, cepele licărind crepuscular din coş: totul este la locul său, inducând un sentiment de confort, dar şi de stranie însufleţire. Linguriţa de lângă bolul meu sugerează că

grapefruitul a fost tăiat şi aşteaptă în frigider, iar zahărul de pe el se întăreşte acum, formând o crustă. Obiectele îi conţin pe cei absenţi. Un afiş prins în ace, reprezentând castelul din Combourg (unde a crescut Chateaubriand), povesteşte o vacanţă de acum patru ani. O falangă de o duzină de pahare pe un raft înseamnă vreo zece prieteni. Un biberon, pus bine pe o poliţă la înălţime, prevesteşte un al doilea copil. Pe podea, lângă bufet, se află o geantă de călătorie din plastic cu un desen viu colorat, cumpărată spre amuzamentul lui Amy: „Leii de la Longleat", spune textul, iar din mijloc te fixează un leu.

Mă rotesc din nou, stăpânit de o pace bizară, şi rămân cu faţa spre fereastră. Lumina portocalie împrumută dungilor de pe pijama o nuanţă maronie. Nici măcar nu mai reuşesc să-mi amintesc culoarea originală: am mai multe, de diverse culori, toate cu aceeaşi lăţime a dungilor, şi toate de acelaşi maroniu-nămolos în lumina portocalie. Reflectez la asta câteva clipe, fără vreun scop anume. Urmăresc o linie pe jumătate nefirească, despre natura luminii: cum reuşeşte sodiul, ajutat de forţă şi de proximitate, să estompeze până şi efectul lunii absolut pline; dar luna continuă oricum să lumineze; ceea ce simbolizează… Ei bine, ceva, fără îndoială. Dar nu urmăresc acest gând cu prea mare seriozitate: nu are niciun rost să încerci să atribui lucrurilor false semnificaţii.

Mă uit pe fereastra bucătăriei câteva minute, direct în lumina felinarului, care străpunge vălul de brad. Vine ora două. Felinarul se stinge, iar eu mă aleg cu o imagine remanentă, romboidală, verde-albăstruie. Privesc mai departe: forma se micşorează şi, la rândul său, dar în ritm mai domol, se stinge.

Notes

[←1]

Bătălia pentru *Hernani* (lb. fr.) – dispută literară şi ideologică declanşată de *Hernani,* piesă de teatru scrisă de Victor Hugo, care sparge canoanele teatrului clasic, în special regula unităţii de timp, spaţiu şi acţiune enunţată de Boileau. (*N. ed.)*

[←2]

Nu sunt (...) de acord cu cine, cu ce? (...) tocmai a (...) spus... (lb. fr.). (*N. ed.)*.

[←3]

Zău aşa, dom'le, nu cred că Phillips e suficient de sifilizat încât să înţeleagă ce-a propus Barbarowski... (lb. fr.). (*N. ed)*.

[←4]

E mai bine să-ţi iroseşti tinereţea decât să nu faci nimic cu ea (lb.fr.).

[←5]

Muzica savantă a oraşului (lb. fr.).

[←6]

Adio-ul suprem al unei batiste? (lb. fr.).

[←7]

Unde locuieşti? (lb. fr.). *(N. ed.)*.

[←8]

Locuiesc în Metroland (lb. fr.). *(N. ed.)*.

[←9]

Populară marcă de cereale englezeşti consumate la micul dejun.

[←10]

Astăzi a murit Mama. Sau poate ieri (lb. fr.). (*N. ed.*).

[←11]

Coşciug pe roţi, mormânt cu motor (lb. fr.).

[←12]

„Nimica veşnic nu e, / Doar arta şi-a durat / Statuie” (vezi Théophile Gautier, *Emailuri şi camee,* trad. de Nicolae I. Pintilie, Editura Helicon, Timişoara, 1995, p. 150).

[←13]

Mor zeii chiar, azi-mâine, / Dar versul orişicând / Rămâne / Chiar bronzul întrecând" (vezi Théophile Gautier, *Emailuri şi camee,* ed. rom. cit., *ibidem)*. (*N. ed.*).

[←14]

Mica moarte (lb. fr.) – termen pentru orgasm inventat de Georges Bataille în romanul *Madame Edwarda*.

[←15]

Eu, care l-am cunoscut pe Rimbaud, ştiu că nu-i păsa câtuşi de puţin dacă A e roşu sau verde. Îl vedea ca atare, dar asta-i tot. (lb.fr.).

[←16]

Rusty are şi sensul de ruginit, părăsit, uitat. (*N.t.*).

[←17]

Dolce farniente sau starea de beţie cauzată de haşiş. (*N.t.*).

[←18]

Prescurtare de la *croque-monsieur* sau *craque-madame:* sandviş cald cu brânză (lb. fr.).

[←19]

Vagabond (lb. fr.).(*N.ed.*)

[←20]

Trufie, aroganţă (lb. fr.).

[←21]

Pe curând (lb. fr.).

[←22]

E magnific, dar nu e cunoaştere carnală (lb. fr.).

[←23]

Ea mi-a spus suferinţe de dragoste (lb. fr.). Joc de cuvinte pornind de la expresia *dire des mots d'amour* (a spune cuvinte de dragoste).

[←24]

Trebuie să te aştepţi la orice şi să te temi de orice din partea timpului şi a bărbaţilor (lb. fr.).

[←25]

Şi a femeilor (lb. fr.).

[←26]

É preferabil... (lb. fr.).

[←27]

Sunt unii oameni... (lb. fr.).

[←28]

Trei prieteni englezi (lb. fr.).

[←29]

Între patru ochi (lb. fr.).

[←30]

Prietena mea englezoaică... o prietenă englezoaică... această prietenă englezoaică (lb. fr.).

[←31]

Tactul englezesc (lb. fr.).

[←32]

Joc de cuvinte între *spleen* şi *splinter* – frântură. (*N.t.*).

[←33]

Vremuri apuse, cunoscută melodie de origine scoţiană. (*N.t.)*.

[←34]

Joc de cuvinte, „a bărbieri”, în loc de „a salva”. (*N.t.*).

[←35]

Bolnav (lb. fr.).

[←36]

Dar nu e bosumflat (lb. fr.).

[←37]

Jurnal prost şi răutăcios (lb. fr.).

[←38]

Deloc rău, bătrâne, nu eşti deloc rău. Pe mâine (lb. fr.).

[←39]

Sifilisul sufletului (lb. fr.).

[←40]

Căsătorie de convenienţă, din interes, albă, la modă... (lb. fr.).

[←41]

Căsătorie din dragoste (lb. fr.).

[←42]

Bunul burghez (lb. fr.).

[←43]

Belgianul e hoţ... (lb. fr.).

[←44]

Replica promptă (lb. fr.).

[←45]

Teama de moarte (lb. lat.).

[←46]

Papuci (lb. fr.).

[←47]

Commander of the Order of the British Empire (Comandant al Ordinului Imperiului Britanic). (*N.t.*).

[←48]

Legat în piele, dar şi mărginit, stereotip. (*N.t.*).

[←49]

Mutilări mute. (*N.t.*).

[←50]

Viaţa de aici mă plictiseşte şi costă prea mult (lb. fr.).